

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Institut mezioborových studií Brno

**Český pohled na britský školský systém, jeho sociální aspekty a srovnání
s českým školstvím**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. et Mgr. Zdeňka Vaňková

Vypracovala:

Bc. Jitka McEvoy

Brno 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Český pohled na britský školský systém, jeho sociální aspekty a srovnání s českým školstvím“ zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této diplomové práce.

Elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné.

V Kroměříži dne 15. 03. 2010

Bc. Jitka McEvoy

Poděkování

Děkuji paní PhDr. et Mgr. Zdeňce Vaňkové za metodickou pomoc a odborné rady, které mi poskytla při zpracování mé diplomové práce.

Jitka McEvoy

Obsah

OBSAH	3
ÚVOD.....	6
1. ANGLIE A JEJÍ OBYVATELÉ	7
1.1 MĚNÍCÍ SE HODNOTY A NORMY BRITSKÉ RODINY	12
1.2 VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVA ANGLIE – OFICIÁLNÍ DĚLENÍ	24
PŘEDŠKOLNÍ VÝCHOVA (PRE-EDUCATION)	24
ZÁKLADNÍ ŠKOLA (PRIMARY EDUCATION)	24
STŘEDNÍ ŠKOLY (SECONDARY EDUCATION)	25
SPECIÁLNÍ ŠKOLY	26
ODBORNÉ ŠKOLSTVÍ (VOCATIONAL EDUCATION)	26
VYSOKÉ ŠKOLY (HIGHER EDUCATION)	27
1.3 STRUKTURA ŠKOLSTVÍ V ANGLII – NĚKTERÉ DETAILS	27
FÁZE VZDĚLÁVÁNÍ	29
TYPY ŠKOL:	30
1.4 SOCIÁLNÍ POHLED NA SYSTÉM STŘEDNÍHO A VYSOKOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ VE VELKÉ BRITÁNII	31
VYSOKÉ ŠKOLY	31
STŘEDNÍ ŠKOLSTVÍ	32
PROFESNÍ A ODBORNÉ VZDĚLÁNÍ	34
1.5 VÝBĚR ŠKOLY	36
ZÁKLADNÍ ŠKOLA	36
KDY DÍTĚ MŮŽE ZAČÍT ŠKOLNÍ DOCHÁZKU	36
SOUKROMÉ ŠKOLY	37
MÍSTA S GARANCÍ	37
BYDLENÍ A JEHO VLIV NA VZDĚLÁNÍ	38
VŠEOBECNÉ INFORMACE O ŠKOLSKÉM SYSTÉMU	40
VZTAH UČITELE A ŽÁKA	41
2. SOCIÁLNÍ ASPEKT V BRITSKÉM ŠKOLSKÉM SYSTÉMU	43
2.1 PRŮZKUM TÝKAJÍCÍ SE VLIVU CHUDOBY NA VZDĚLÁNÍ	43
2.2 POHLED „FUNKCIONALIST“	45
2.3 POHLED „SOCIÁLNÍHO KRITIKA“	47
2.4 ZKUŠENOSTI A PŘÍSTUP DĚTÍ Z RŮZNÝCH SOCIÁLNÍCH VRSTEV K ŽIVOTU A ŠKOLE	50

2.5.	POROVNÁNÍ ÚSPĚŠNOSTI SOCIÁLNĚ SLABÝCH DĚTÍ S OSTATNÍMI	51
2.6.	DOPAD SOCIÁLNÍ SITUACE V DĚTSTVÍ NA BUDOUCNOST	51
2.7.	KTERÉ ASPEKTY SOCIÁLNÍHO PROSTŘEDÍ STUDENTA HRAJÍ DŮLEŽITOU ROLI?.....	52
2.8.	CO SI STUDENTI POCHÁZEJÍCÍ Z PRACUJÍCÍ TŘÍDY MYSLÍ, ŽE POTŘEBUJÍ KE VZDĚLÁNÍ NA VYSOKÉ ŠKOLE?	53
2.9.	UPLATNĚNÍ NA TRHU PRÁCE PO ABSOLVOVÁNÍ VYSOKÉ ŠKOLY	56
2.10.	JAK STUDENTI HRADÍ SVÉ STUDIUM?.....	56
2.11.	FINANČNÍ TĚŽKOSTI STUDENTA.....	57
2.12.	HIERARCHIE UNIVERZIT.	59
2.13.	PROČ STUDENTI NEDOKONČÍ STUDIUM?	60
2.14.	INFORMACE, PORADENSTVÍ A KULTURNÍ ROZMLUVA O VYŠŠÍM VZDĚLÁNÍ	61
2.15.	CHYBÍ PRACUJÍCÍ VRSTVĚ OBYVATELSTVA INFORMACE?	62
3.	ČESKÉ ŠKOLSTVÍ.....	67
3.1.	KRÁTKÝ EXKURZ DO HISTORIE.....	67
3.2.	STRUČNÝ VÝVOJ	67
3.3.	ZMĚNY PO ROCE 1989 A SOUČASNÝ STAV	68
3.4.	ŠKOLSKÝ SYSTÉM V ČR.....	71
4.	VÝZKUM	74
4.1.	CÍL VÝZKUMU	74
4.2.	METODOLOGIE VÝZKUMU	74
4.3.	ČASOVÝ HARMONOGRAM:	74
4.4.	CHARAKTERISTIKA ZKOUMANÉHO VZORKU	75
	ANALYTICKÁ JEDNOTKA: ŽÁK VE VĚKU 11 – 16 LET, II. STUPEŇ ZÁKLADNÍ ŠKOLY .	75
-	ZÁKLADNÍ SOUBOR:	75
-	VÝBĚROVÝ SOUBOR:.....	75
	ŠKOLA CHELMSFORD - MOULSHAM HIGH SCHOOL AND HUMANITIES COLLEGE	75
	ZÁKLADNÍ ŠKOLA U SÝPEK, KROMĚŘÍŽ.....	75
	ZÁKLADNÍ ŠKOLA KVASICE	75
-	OFICIÁLNÍ STUDIJNÍ VÝSLEDKY.....	75
4.5.	VÝSLEDKY VÝZKUMU	79
-	ČETNOST RESPONDENTŮ	79

-	VZTAH KE ŠKOLE	81
-	STUDIJNÍ VÝSLEDKY VE ŠKOLE	82
-	VZTAH K UČENÍ.....	83
4.6.	DÍLČÍ ZÁVĚR	83
4.7.	STANOVENÍ HYPOTÉZ	84
4.8.	VERIFIKACE HYPOTÉZ	84
4.9.	VÝSLEDKY VÝZKUMU	85
	ZÁVĚR	88
	RESUMÉ	91
	ANOTACE.....	92
	ANNOTATION	92
	LITERATURA A PRAMENY:.....	94

Úvod

Jako téma své závěrečné práce jsem si vybrala problematiku školského systému, vzdělání a vzdělanosti dětí a mládeže v Anglii. Vedly mne k tomu mé osobní zkušenosti, neboť jsem téměř deset let v Anglii žila a měla jsem tudíž možnost poznat funkčnost tohoto systému na vlastní kůži a kůži svých dětí. A jako absolventka českých škol, dnes již všech stupňů a matka dětí, které nyní zase utváří Český školský systém, se v závěru pokusím o drobné srovnání a posouzení současných snah o přestavbu českého školského systému. Práce by nebyla kompletní bez využití poznatků z oblasti sociálních podmínek v jakých tento systém je uplatňován a jak je jimi ovlivněn. Jsem více jak 9 let vdaná za rodilého Angličana a dvě děti ze čtyř, které vychovávám, začaly své vzdělávání – povinnou školní docházku, na půdě Anglie. To nejstarší přímo v Londýně, kde navštěvovalo církevní školu a prostřední v Chelmsfordu, hlavním intenzivně se rozvíjejícím městě hrabství Essex. Pouze naše třetí, nejmladší dítě, poznává radosti a strasti vzdělání v České republice, kam jsme se před pěti lety vrátili. Pokud i nadále budeme žít v České republice, zdejší školský systém se bude podílet na výchově i našeho nejmladšího dítěte, syna Thomase. Manžel – policista, nemá vzhledem k charakteru svého zaměstnání a skutečnosti, že stále pracuje v Anglii mnoho příležitostí řešit problémy spojené s výchovou a školní docházkou našich dětí. Já, která jsem nejdříve pracovala jako au-pair a od narození prostřední dcery jsem prakticky stále na mateřské dovolené, jsem musela vždy zcela samostatně řešit všechnu problematiku spojenou se školní docházkou dětí. Tak se mi podařilo aspoň z části proniknout do dost složité problematiky anglického vzdělávacího systému a také jsem pochopila mimo ostrovy až v posledních letech prosakující problematiku „Angličané a ti ostatní“. Dost mi také pomohla pro nás donedávna nepochopitelná charakterová vlastnost anglických matek, díky které většině cizinek, jež neomylně poznají podle přízvuku, dají najevo, že mezi ně nepatří. Ať je z jakékoliv sociální vrstvy. Z tohoto důvodu mezi mé přítelkyně v letech žití na ostrovech patřily hlavně imigrantky, hledající obživu a třeba i partnera v Anglii. Z jejich životních příběhů mám také řadu cenných poznatků. A nakonec mi pomohl ne sice „přítel nejméně“, ale ten, co ví vše – INTERNET.

1. Anglie a její obyvatelé

Dříve ale než se dostanu k samotné problematice vzdělávání a vzdělávacího systému, musím se nejdříve v krátkosti zmínit o etnickém a sociální struktuře obyvatelstva Anglie. To jsou v podstatě determinující podmínky celkového vývoje a tedy i vzdělávání. Původní anglosaské obyvatelstvo je postupem času stále „ředeno“ neustávající vlnou imigrantů, ne jen těch legálních, ze zemí Commonwealthu, ale i nelegálních prakticky z celého okolního světa. Vůbec to ovšem není novodobý trend dvacátého století, ale Anglie se zdá být zemí zaslíbenou pro imigranty už po dlouhá staletí. S obdobným problémem se ovšem nyní můžeme, sice v neskonale menším měřítku, setkat i v České republice. Kromě problému imigrantů bych také ráda uvedla měnící se hodnoty preferované v britských rodinách a rodin žijících v Anglii vůbec, protože i tento fakt podle mého názoru hraje velkou roli v průběhu školní docházky a vzdělání britské mládeže vůbec. Ostatně obdobné je to i s „našimi“ rodinnými hodnotami.

Se změnou v politickém rozdělení světa, ke které došlo koncem dvacátého století a faktem, že se otevřely hranice pro většinu zemí Evropy, mnohem více lidí začalo cestovat ať již za kulturou nebo za prací. Stejně jako naši občané opouštějí Českou republiku s cílem najít lepší pracovní příležitosti v zahraničí, mnoho příslušníků jiných národů opouští svou rodnou zem a hledají lepší pracovní podmínky pro sebe u nás. Pro Českou republiku je tato situace poměrně nová, protože až do roku 1989 byl vstup cizích pracovních sil na náš trh práce velmi omezen. Z tohoto důvodu bylo složení obyvatelstva Československa více méně stále stejné a nijak se výrazně od konce druhé světové války neměnilo.

Ve Velké Británii je tato situace zcela odlišná. Tuto zemi můžeme označit za multi-rasovou a multi-národnostní, kde se setkávají snad všechny víry světa. Původní bílá britská populace ustupuje do pozadí a je ji možné nalézt spíše v menších městech ve vnitrozemí Anglie. Velké průmyslové aglomerace, města s velkými přístavy a města na pobřeží se stala domovem milionů přistěhovalců z celého světa.

Velkou část britské populace v dnešní době tvoří Afričané, Asiaté, Indové a Židé. Nejstarší skupinou přistěhovalců jsou černoši z Afriky a Karabiku. Další početnou skupinu přistěhovalců tvoří jižní Asiaté, kteří míří do Velké Británie již po

více než čtyři století. Dále značné množství imigrantů je obyvatelstvo původem z Irska, tvoří velkou část dnešní britské komunity.

Poslední velkou skupinou, o které je nutno se zmínit, jež v hojném počtu směřovala do Anglie a hledala azyl, jsou Židé.

Následující tabulka ukazuje etnické složení populace ve Velké Británii v dubnu roku 2001. V té době 92% britské populace tvořilo bílé obyvatelstvo a zbývající část 4,6 milionů neboli 7,9 % bylo tvořeno jinými etnickými skupinami.

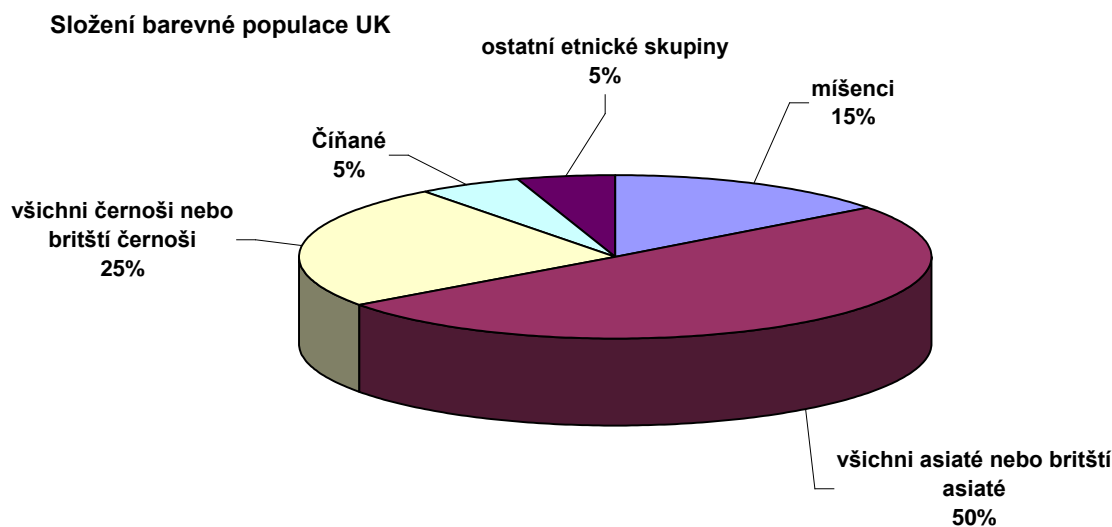
Tabulka 1 Populace v Anglii podle etnických skupin¹

Populace v Anglii podle etnických skupin (duben 2001)			
etnikum	množství		barevná populace
	počet	procenta	
bílí	54 153 898	92,12%	
míšenci	677 117	1,15%	14,61%
Indové	1 053 411	1,79%	22,73%
Pákistánci	747 285	1,27%	16,12%
Bangladéšané	283 063	0,48%	6,11%
ostatní asiáté	247 664	0,42%	5,34%
všichni asiáté nebo britští asiáté	2 331 423	3,97%	50,30%
Karibik - černí	565 876	0,96%	12,21%
černí Afričané	485 277	0,83%	10,47%
ostatní černoši	97 585	0,17%	2,11%
všichni černoši nebo britští černoši	1 148 738	1,95%	24,78%
Číňané	247 403	0,42%	5,34%
ostatní etnické skupiny	230 615	0,39%	4,98%
všechny menšinové etnické populace	4 635 296	7,88%	100,00%
celá populace	58 789 194	100,00%	

Pokud si rozebereme etnické skupiny podrobněji, uvidíme, že nejpočetnější skupinu tvoří Indové, dále pak Pákistánci a smíšené etniky černých obyvatel z oblasti Karibiku, Afriky a Bangladéše. Zbývající minoritní etnické skupiny čítají každá méně než půl procenta a tvoří celkem 1,4 procent britského obyvatelstva.

¹ www.statistic.gov.uk/census

Graf 1 Složení barevné populace ve Velké Británii²

Jak už jsem zde naznačila, Velká Británie již po staletí otevírá svou náruč uprchlíkům, lidem hledajícím azyl a lidem, kteří z různých důvodů chtějí opustit svou rodnou zemi a usadit se buď dočasně, ale ve velké většině případů natrvalo, ve Velké Británii ve snaze žít nový lepší život. V případě uprchlíků se buď jedná o celé rodiny, nebo ty „vyvolené“, kteří mají štěstí, a jejich rodina pak žije v naději, že je časem bude moci následovat.

Ovšem problémem byla a stále je většinou finanční situace těchto imigrantů. Hodně lidí se stále snaží zajistit si lepší ekonomickou situaci a odchází do Velké Británie hledat práci. Jen v roce 2001 jich přijala Velká Británie přes dvě stě tisíc a předpokládá se, že jednou tolik se jich usadilo ve Velké Británii nelegálně.³ Alarmující pravdou je, že většina těchto imigrantů se rozhodne v zemi se natrvalo usadit. S takovým tempem se předpokládá, že by současná populace Velké Británie, která dnes čítá asi šedesát milionů obyvatel, mohla během padesáti let dosáhnout závratného počtu sedmdesáti milionů obyvatel. Tento hrozivý počet představuje velké problémy pro britské hospodářství a vláda Velké Británie se toho děsí. V současné době vzkvétající ekonomika hnaná z části i levnou pracovní silou převážně z východní Evropy, to je přesně to, co Velká Británie momentálně potřebuje. Je to ale pouze rychlá náplast na narůstající problémy, mezi které ironicky patří nedostatek pracovní síly, a to jak kvalifikované tak nekvalifikované. Kvalifikovaní pracovníci v současnosti přicházejí hlavně ze střední Evropy, mezi nejpočetnější skupinu patří právě Poláci. Pro

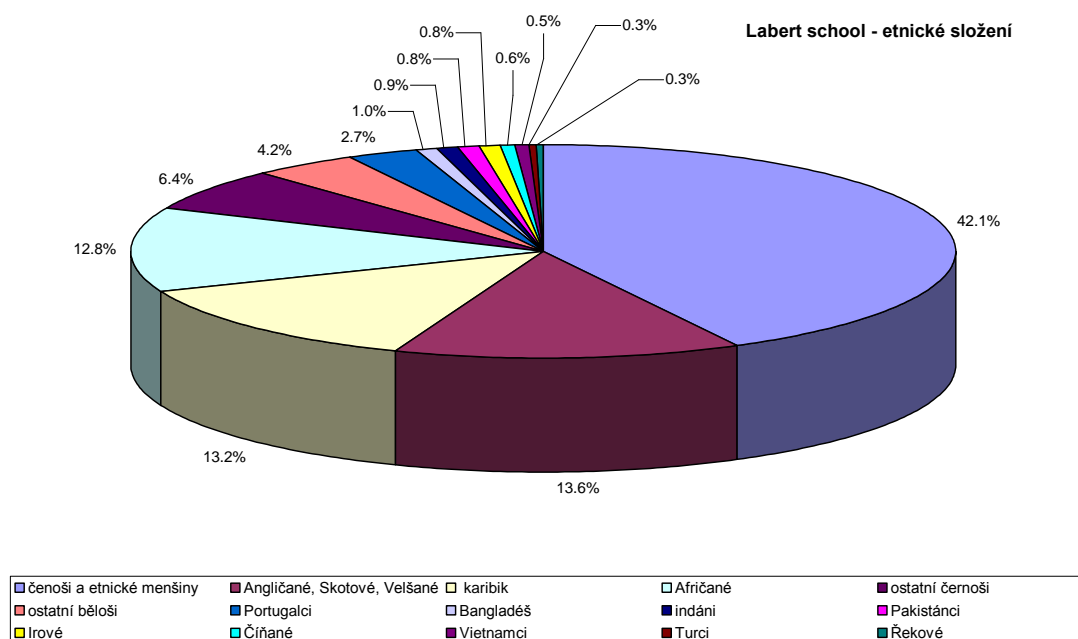
² www.statistic.gov.uk/census

³ www.news.bbc.co.uk

Británii by bylo vítané, kdyby tato vysoce kvalifikovaná síla se v Británii usadila a pomohla tím řešit problematickou situaci v oblasti ekonomiky, ale především v důchodové politice. Což je ovšem problém většiny evropských průmyslových zemí.

Levné pracovní síly je dostatek, ale většina těchto námezdných dělníků pracuje ilegálně, a to má velmi negativní dopad na důchodovou situaci země. S ilegálními imigranty a lidmi hledajícími azyl je to v zemi ještě problematičtější, většina z nich žije ze státní podpory, která je v Británii velmi štědrá. Mimo sociálních dávek mají nárok na ubytování, dopravu a zdravotní péči zdarma. Co k tomu dodat. Tato situace se už teď stává velkým balvanem, který táhne zatím ještě prosperující ekonomiku k zemi. Ale nebude trpět jen ekonomika, tato situace musí stoprocentně ovlivnit další sféry. Bydlení (nedostatek bytů, ceny neustále rostou). Trh práce (nedostatek kvalifikované síly, která je potřeba na udržení chodu země). Důchodový systém (klesající počet obyvatel v produktivním věku pracuje legálně a tedy platí daně tak důležité pro chod jiných sfér státu, je nutno oddalovat věkovou hranici pro odchod do důchodu). Zdravotnictví (opět nedostatek kvalifikovaného personálu, který za poměrně nízké platy je ochoten pracovat, dlouhé měsíce čekání na tolik potřebné operace, nedostatek lůžek v nemocnicích, nedostatečná péče) a také školství. Celé školství s tímto problémem také velmi úzce souvisí, a proto jsem si vybrala toto téma, abych mohla blíže vykreslit situaci, která vůbec není jednoduchá. Chtěla bych poukázat na to, že je nedostatek škol, které by byly schopny patřičně vzdělávat budoucí generace. Samotné školy se potýkají s problémem neustálého nedostatku peněz i na základní vyučovací potřeby žáků. Ve třídách je nadměrný počet žáků a morálka je velmi benevolentní. Žák může všechno a učitel nic. Všechny děti znají svá práva, povinnosti nikdo. Toto prostředí se stává rizikovým pracovištěm, a tak policejní hlídky dohlížející na bezpečnost nejen učitelů, ale i žáků samotných nejsou nic výjimečného. Etnické složení každé školy je individuální, velký podíl přistěhovalců ve školách je např. v Londýně, Leedsu a jiných velkých městech, kde se imigranti soustřeďují. Jakákoliv výuka pak bývá v těchto školách velmi složitá, neboť většina studentů mluví velmi špatnou popřípadě žádnou angličtinou. Jen pro ukázkou bych vám chtěla ukázat složení jedné ze škol z východní části Londýna. Tato škola se nachází na hranici mezi bohatou a chudou čtvrtí a svým složením studentů vypovídá o tom, která sociální vrstva obyvatelstva školu převážně navštěvuje. Etnické složení Lambert school je znázorněno v následujícím grafu.

Graf 2 Zastoupení jednotlivých etnik na Lambert school - Londýn⁴

Kromě velkého počtu přistěhovalců, kteří mají také svůj díl na současné zoufalé situaci ve školách, má svůj podíl na tom i rodina a výchova v rodině, a proto bych ráda ještě pár řádků věnovala problematice změn v anglické rodině a s tím související výchově dětí.

1.1 Měnící se hodnoty a normy britské rodiny

Tak jako všude ve světě, tak i ve Velké Británii dochází ke změnám tradic, zvyků a hodnot dnešní společnosti. Je to způsobeno změnou životního stylu, tempa života a i faktu, že většina lidí dnes od života očekává úplně jiné věci, než co si od života slibovali jejich rodiče. Velký rodinný dům, dvě auta před domem, plazmová televize a dovolená minimálně dvakrát do roka v nejatraktivnějších koutech světa se stala takovým normálem. A lidé chtějí stále víc. Velký podíl na tom má i změna morálních a etických hodnot, které se dnes pomalu vytrácejí.

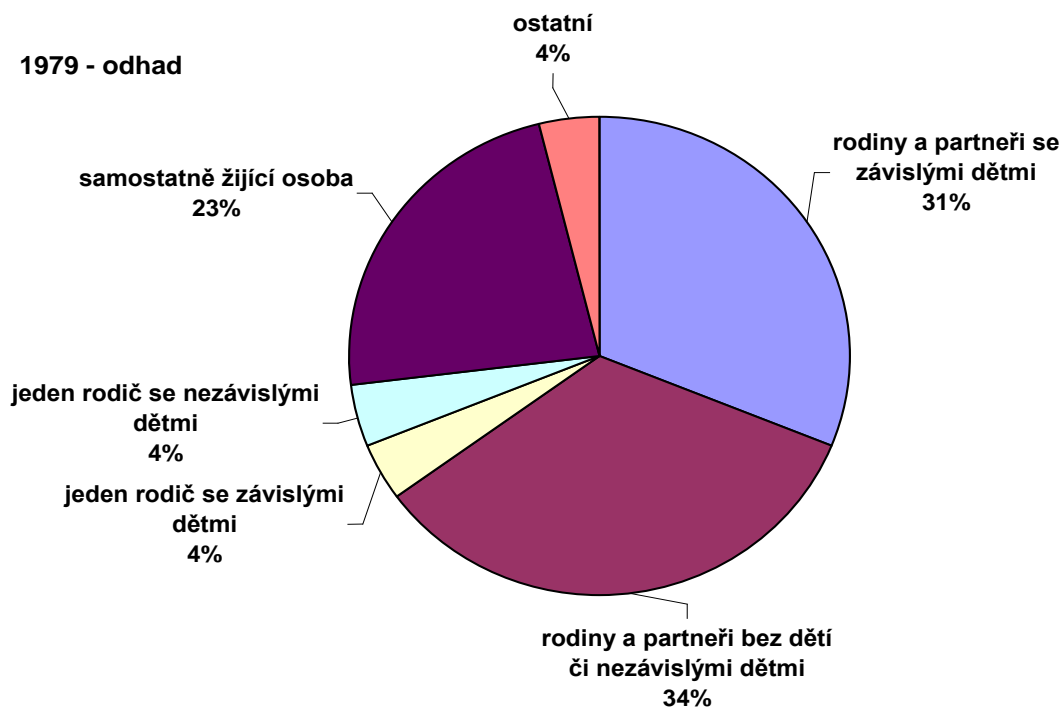
Najednou tak typická britská rodina, v čele se dvěma rodiči, podstoupila výrazné změny v průběhu dvacátého století. Velké změny nastaly obzvláště v narůstajícím počtu svobodných domácností. Od roku 1971 do roku 2002 počet domácností, které tvoří partneři a ne manželé, vzrostl z 19 % na 29% všech domácností a je předpoklad, že v roce 2020 bude víc svobodných lidí než manželských párů. To je něco, co by před

⁴ www.statistic.gov.uk/CENSUS 2001

padesáti lety společnost nebyla ochotna akceptovat.⁵

Počet domácností skládajících se z manželského nebo spolužijícího páru s nezletilými dětmi poklesl z celkové jedné třetiny všech domácností (31%) v roce 1979 na jednu pětinu (21%) v roce 2002. Jen pro porovnání, počet domácností vedených osamoceným rodičem s nezletilými dětmi vzrostl ze 4% v roce 1979 na 7% v 1993. Od této doby se počet výrazně již nezměnil.

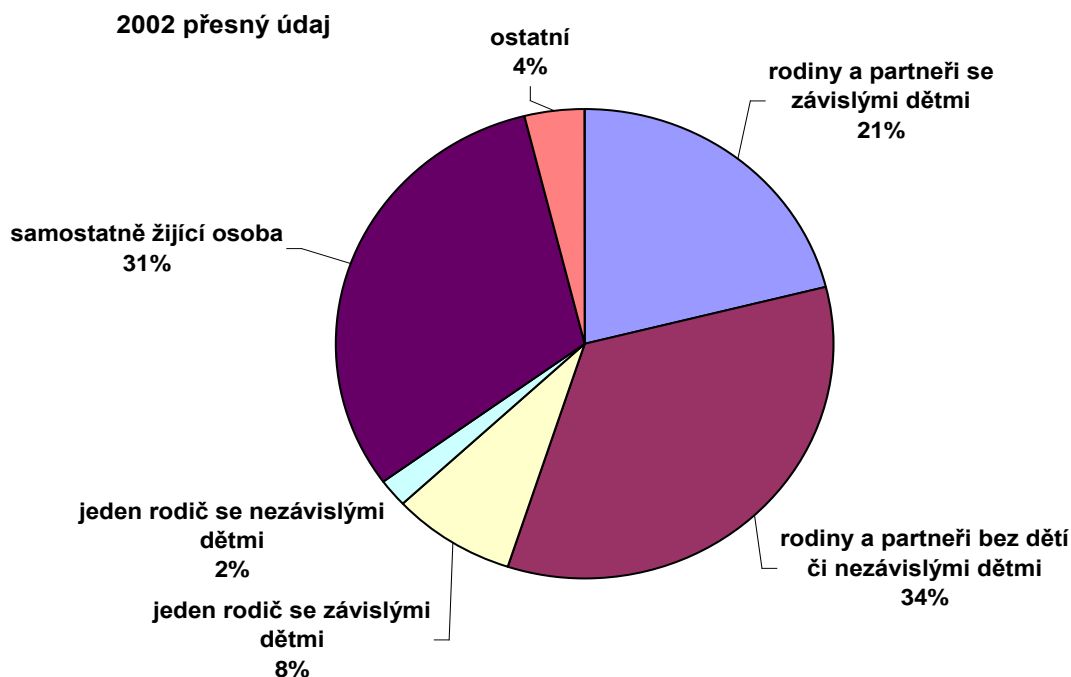
Graf 3 Složení rodin Velká Británie 1979⁶

⁵ www.news.bbc.co.uk

⁶ www.statistic.gov.uk/CENSUS

Graf 4 Složení rodin Velká Británie 2002

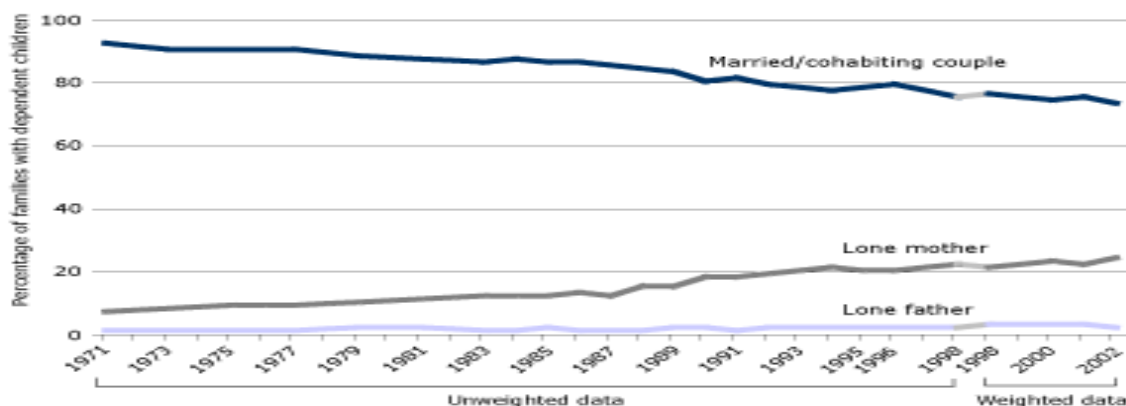
V minulosti lidé vstupovali do manželského svazku a až na výjimky spolu zůstávali až do skonání. Rozvod byl zpočátku něco nemyslitelného, časem se změnou morálních hodnot se stal rozvod možný, ale musel k tomu být pádný důvod, a i přesto to byla záležitost velmi drahá, komplikovaná a zdouhavá. Dnes je pohled na manželství a rozvod zcela jiný. Hodně mladých párů, převážně ve věkovém rozmezí od dvaceti do třiceti let, sdílí jednu domácnost, ale bez toho, že by vstoupili do manželského svazku. Pouze asi šedesát procent těchto párů se nakonec ke sňatku odhodlá. V minulosti se lidé brali před tím, než si pořídili rodinu, ale v dnešní velké Británii se čtyřicet procent dětí rodí neoddaným párům.

V roce 2000 asi jedna čtvrtina neoddaných párů ve věku mezi šestnácti a padesáti devíti lety žila spolu ve společné domácnosti. Spolubydlící partneři také zakládají rodinu bez toho, že by do budoucna pomýšleli na sňatek. Před rokem 1960 toto bylo velmi neobvyklé a většinou populace odsuzované jako nemorální. V dnešní době se tento trend pokládá vcelku za normální a v roce 2001 se narodilo 23 % dětí nesezdaným párům.

Lidé se do manželství neženou a mnoho žen odkládá založení rodiny až do svých pozdních let. Dávají přednost budování kariéry a užívání si svobodného života. Také počet svobodných matek neustále roste, hlavně z důvodu velké rozvodovosti. Některé ženy dnes ale upřednostňují vychovávat děti bez partnera. Pro některé z nich je

v tom lákadlo svobody, pro jiné vidina lepšího sociálního zabezpečení od státu.

Graf 5 Vývoj ve složení rodiny ve Velké Británii⁷

Families with dependent children by family type: Great Britain, 1971 to 2002

V letech 1971 až 1991 došlo k poklesu průměrného počtu osob na jednu domácnost ve Velké Británii z 2,91 na 2,48. Tento pokles pokračoval i v další dekádě, byť pomalejším tempem a skončil na 2,32 osobách v roce 2002. Od roku 1971 došlo také ke změně složení domácností. Tyto změny se týkaly nárůstu jednočlenných domácností a domácností složených z jednoho rodiče a dětí. V letech 1971 až 1998 celkový počet jednočlenných domácností se téměř zdvojnásobil z 17% na 31% a množství domácností, ve kterých žije jen jedna osoba ve věku 16 – 59 let se ztrojnásobilo z 5% na 15%. V posledních pěti letech nebyly zaznamenány jiné výraznější změny a procento osob ve věku 65 let a více, žijících samostatně, je od roku 1980 na stejné úrovni. Následující graf znázorňuje klesající počet osob žijících ve společné domácnosti od roku 1971 až do roku 2002.

⁷ www.statistic.gov.uk/CENSUS

Graf 6 Pokles počtu osob žijících ve společné domácnosti – Velká Británie⁸

Mean household size, Great Britain, 1971 to 2002

Všechny tyto nové aspekty současného života ve velké míře ovlivňují novou generaci dětí a mládeže. Hodnoty, které dříve byly považovány za velmi důležité, dnes ztrácejí na svém významu a jsou odsouvány do pozadí. Tato situace je velmi patrná právě u generace vzešlé z tradiční rodiny. Ať již v Británii, nebo ostatních zemích západní a střední Evropy, ale i Ameriky Sociální rozvrstvení obyvatelstva v Anglii

Sociální stratifikace

Obecně panuje v sociologii shoda v tom, že společnost je strukturována. Tuto strukturu tvoří různé sociální vrstvy, které lze vymezovat na základě různých znaků, např. podle sociálního statusu, podle majetkových vztahů, podle etnické či profesní příslušnosti aj., jedná se o tzv. sociální diferenciaci. Společnost je diferencována na základě různých vztahů, které její příslušníci zaujímají nejen k materiálním statkům, ale také k nehmotným hodnotám.

Za charakteristiky sociální diferenciaci se považují:⁹

- úroveň dosaženého vzdělání,
- zaměstnanecký status čili profesní postavení,
- mocenské postavení s krajními póly moci a bezmoci,
- příjem (naturální a peněžní),
- majetek podle objemu anebo vlastnického vztahu k němu,
- spotřební životní úroveň, s krajními póly bohatství a chudoby,

⁸ www.statistic.gov.uk/CENSUS 2001

⁹ (Machonin, Tuček, 1998) Průcha Jan Vzdělávání a školství ve světě, str. 200)

- životní styl (kulturní úroveň, způsob trávení mimopracovní doby).

Tabulka 2 Charakteristika sociálních vrstev společnosti ve Velké Británii

sociální vrstva	sociální postavení	povolání
A	vyšší střední třída	vysoce postavení manažeři, úředníci, profesionálové
B	střední třída	manažeři na střední úrovni, úředníci, profesionálové
C 1	nižší střední třída	administrativa, nižší management, duchovenstvo, nižší úředníci
C 2	kvalifikovaná dělnická třída	dělníci s odbornou kvalifikací
D	dělnická třída	dělníci s nižší kvalifikací a bez kvalifikace
E	ti na nejnižší sociální úrovni	důchodci, osamocené osoby, námezdní dělníci, nezaměstnaní

zdroj – www.statistic.gov.uk/census

Početní vyjádření sociálního rozvrstvení je uvedeno v následující tabulce č. 3. Sledování se týká pouze obyvatel starších 15 let, tedy rok před nejnižší hranicí věku, kdy dítě může opustit rodinu a tak zvaně žít na volné noze.

Tabulka 3 Odhad četnosti jednotlivých sociálních skupin Velká Británie 2006

			veškeré obyvatelstvo nad 15 let	muži	ženy
sociální vrstva	sociální postavení	počet (odhad v tisících)	48 186	23 378	24 808
		%	100	100	100
A	vyšší střední třída	počet (odhad v tisících)	1 932	1 032	900
			4	4,4	3,6
B	střední třída	počet (odhad v tisících)	10 573	5 404	5 169
		%	21,9	2,1	20,8
C 1	nižší střední třída	počet (odhad v tisících)	13 982	6 400	7 581
		%	29,0	27,4	30,6
C 2	kvalifikovaná dělnická třída	počet (odhad v tisících)	9 964	5 395	4 570
		%	20,7	23,1	18,4
D	dělnická třída	počet (odhad v tisících)	7 819	3 712	4 107
		%	16,2	15,9	16,6
E	ti na nejnižší sociální úrovni	počet (odhad v tisících)	3 916	1 435	2 481
		%	8,1	6,1	10,8

zdroj – www.statistic.gov.uk/census 2001

Detailně sociální rozvrstvení populace v Británii je uvedeno i s podrobnou charakteristikou jednotlivých zástupců v rozsáhlé tabulce č. 4.

Tabulka 4 Charakteristika jednotlivých sociálních skupin

kategorie	% z populace UK	sociální vrstva		% z populace UK	typ	zástupci	% z populace UK
zámožní úspěšní lidé	25,1 %	A	zámožní vedoucí pracovníci	8,6 %			
kat. 1		A			1	zámožný vyzrálý profesionál velké domy	1,7 %
1		A			2	zámožní pracovníci, rodiny s hypotékou	1,5 %
1		A			3	vesnice se zámožnými dojíždějícími pracujícími	2,7 %
1		A			4	majetní manažéři s velkými domy	2,6 %
1		B	žijící v nadbytku a prosperitě	7,7 %			
1		B			5	starší prosperující profesionálové	1,8 %
1		B			6	zemědělské komunity	2,0 %
1		B			7	staří lidé samostatně stojící domy	1,9 %
1		B			8	zralé dvojice, menší samostatně stojící domy	2,0 %
1		C	prosperující rodiny	8,8%			
1		C			9	starší rodiny v dobře situovaných čtvrtích	2,1 %
1		C			10	majetné pracující rodiny s hypotékou	2,3 %
1		C			11	majetní manažéři samostatně stojící nemovitosti	3,7 %
1		C			12	velké rodiny a domy v zemědělských oblastech	0,6 %

prosperující obyvatelé měst	10,7%	D	prosperující profesionálové	2,2 %			
2		D			13	starší zámožní profesionálové, větší domy a přestavěné byty	0,9 %
2		D			14	starší profesionálové v maloměstských domech a apartmánech	1,4 %
2		E	vzdělaní obyvatelé měst	4,6 %			
2		E			15	prosperující městský profesionál s bytem	1,1 %
2		E			16	prosperující mladý profesionál s bytem	0,9
2		E			17	mladý vzdělaný pracující s bytem	0,6 %
2		E			18	multietnický obyvatel s přestavěným bytem	1,1 %
2		E			19	předměstský profesionál s pronajatým bytem	0,9 %
2		F	ctižádnostiví svobodní	3,9 %			
2		F			20	kosmopolitní spoluživatelé studentských bytů	0,6 %
2		F			21	svobodní spoluživatelé v multietnických oblastech	1,6 %
2		F			22	svobodní s nízkým příjmem	1,2 %
2		F			23	studentské řadové domy	0,4 %

člověk „za vodou“	26,6 %	G	začínající	2,5 %			
3		G			24	mladé páry, byty a terasové domy	1,0 %
3		G			25	svobodní úředníci, spoluuživatelé bytů a terasových domů	1,4 %
3		H	zajištěné rodiny	15,5 %			
3		H			26	mladší úředníci a páry s hypotékou	1,9 %
3		H			27	lidé s průměrným příjmem vlastníci domů	2,9 %
3		H			28	pracující rodiny s hypotékou	2,6 %
3		H			29	zralé rodiny v okrajových dvojdomcích	3,3 %
3		H			30	pracující s vlastním domem	3,6 %
3		H			31	asijské rodiny s vlastním domem v asijské komunitě	1,1 %
3		I	stálá sídliště	6,0 %			
3		I			32	důchodci s vlastním bydlením	0,9 %
3		I			33	starší páry s průměrným příjmem	3,0 %
3		I			34	starší lidé s nižšími příjmy v dvojdomcích	2,1 %

3		J	opatrný důchodce	2,6 %			
3		J			35	starší svobodný v účelových bytech	0,7 %
3		J			36	starší lidé v bytech	1,9 %
skromný majetek	14,5 %	K	asijské komunity	1,6 %			
4		K			37	přelidněné asijské terasové domy	0,5 %
4		K			38	asijské rodiny s nízkým příjmem	1,1 %
4		L	post industriální rodiny	4,8 %			
4		L			39	odborně vzdělané starší rodiny v řadových domech	2,8 %
4		L			40	mladé pracující rodiny	2,1 %
4		M	manuálně pracující	8,0 %			
4		M			41	odborně vzdělaní manuálně pracující, dvojdomek, řadové domy	3,3 %
4		M			42	rodiny s vlastním domkem řadového typu	2,8 %
4		M			43	starší lidé v pronajatém řadovém domě	1,8 %

ve velké tísní	22,4 %	N	bojující rodiny	14,1 %			
5		N			44	nízké příjmy, početnější rodiny, dvojdomky	3,3 %
5		N			45	nízké příjmy, starší lidé, menší dvojdomky	3,0 %
5		N			46	nízké příjmy, rutinní práce, řadové domy	1,4 %
5		N			47	rodiny s nízkými příjmy, řadová sídliště	2,6 %
5		N			48	rodina s jedním rodičem, řadový dům	2,1 %
5		N			49	početné rodiny, jeden rodič a mnoho dětí	1,7 %
5		O	zatížení jedinci	4,5 %			
5		O			50	opuštění staří lidé, sociální byty	1,7 %
5		O			51	jeden rodič, důchodci, sociální řadové domy	1,9 %
5		O			52	rodiny s jedním rodičem, sociální byty	0,8 %
		P	strádající	1,6 %			
5		P			53	staří lidé vícepodlažní byty v sociálních čtvrtích	0,8 %
5		P			54	svobodní, jeden rodič, sociální čtvrť	0,9 %
5		Q	městská bída	2,1 %			
5		Q			55	multietnické účelově vystavené čtvrtě	1,1 %
5		Q			56	multietnické přelidněné byty	1,1 %
		U	neklasifikované	0,3 %	57	hlavně obyvatelé komunit	0,3 %

zdroj – CENSUS 2001, Úřad pro národní politiku¹⁰

Detailně sociální rozvrstvení populace v Británii je uvedeno i s podrobnou charakteristikou jednotlivých zástupců

¹⁰ <http://www.statistics.gov.uk/census2001/census2001.asp/>

1.2 Vzdělávací soustava Anglie – oficiální dělení

Anglický školský systém patří mezi ty velmi složité a komplikované. Je to dědictví jeho složitého historického vývoje. Začíná: nepovinnou mateřskou školou dále pokračuje primární školou a základní vzdělávání je ukončeno střední školou. Na střední školy navazuje odborné školství a vysoké školy.

Předškolní výchova (pre-education)

Do věku 5 let se děti mohou zúčastnit nepovinné předškolní výchovy v mateřských školách (*nursery school*) nebo ve třídách předškolní výchovy zřizovaných při základních školách (*nursery classes*). Mají za úkol hlavně sociální a diagnostickou funkci. Dále existují různé neformální skupiny (*preschool playgroups*) zřizované soukromým sektorem. Tato zařízení jsou velice různorodá a v průměru je navštěvuje 36% dětí ve věku 3-5 let. Mateřské školy jsou zřizovány i při některých nezávislých středních školách (*pre-preparatory schools*). Ve veřejném sektoru je předškolní výchova bezplatná a je rozdělena do dvou cyklů: pro děti ve věku 3-4 roky a pro děti ve věku 4-5 let.

Cílem této organizované předškolní výchovy má být hlavně vyrovnání rozdílů mezi dětmi z různých sociálních skupin a získávání přehledu o schopnostech dětí z hlediska jejich dalšího rozvoje.

Základní škola (primary education)

Začíná v 5. letech dítěte (část dětí již ve věku 4 let) a trvá do věku 11 let. Tato škola je členěna na dva stupně:

- nižší stupeň (*infant school*) pro děti od 5(4) do 8 let
- vyšší stupeň (*junior school*) pro děti od 8 do 11 let

Základní školu mohou děti absolvovat v různých institucích:

- základní škola (*primary school*) pro děti ve věku 5-11 let, která se dělí na dva stupně – *infant department* a *junior department*;
- v samostatných školách nižšího stupně (*infant school*) pro děti ve věku 5-8 let
- v samotných školách vyššího stupně (*junior school*) pro děti ve věku 8-11 let

- v počáteční škole (*first school*) pro děti ve věkových skupinách 5-8, 5-9, 5-10; nejběžnější formou je skupina 5-8 let;
- v prostřední škole (*middle school*) pro děti ve věkových skupinách 8-12, 9-13, 10-13 let; nejběžnější formou je skupina 8-12 let;
- ve školách, které zřizují soukromé školy (*independent school*), v tzv. přípravných školách (*preparatory school* nebo *prepschool*) pro děti ve věku 8-13 let nebo 5-13 let

Cílem výuky na základních školách je naučit děti základním dovednostem (číst, psát, počítat), rozlišit jejich schopnosti a připravit je ke studiu na středních školách

Střední školy (secondary education)

Střední školy představují druhý stupeň povinné školní docházky, která končí dosažením 16. roku, a zahrnují věk od 11 do 18 let. ***Přijímací řízení neobsahuje žádnou zkoušku a je pouze založeno na studijních výsledcích jednotlivých žáků na základní škole.*** Střední vzdělání je možno absolvovat na několika typech středních škol:

Typy středních škol

- Klasická střední škola (*grammar school*), pro studenty ve věku 11-16, resp. 18 let. Přípravuje na vysokoškolské studium a poskytuje všeobecné vzdělání vysoké úrovně.
- Střední technická škola (*secondary technical school*), pro studenty ve věku 11-16, resp. 18 let. Poskytuje všeobecné vzdělání se zaměřením na technické obory a se zřetelem k potřebám průmyslu. Vyučují se i odborné předměty se zaměřením na techniku, ekonomiku a zemědělství.
- Střední moderní škola (*secondary modern school*), pro studenty ve věku 11-16 let. Jedná se o střední školu se všeobecným profilem pro ty žáky, kteří chtějí po ukončení povinné školní docházky nastoupit do zaměstnání nebo do některého druhu odborné přípravy. Výuka je ve velké míře zaměřena na praktické předměty.
- Jednotná střední škola (*comprehensive school*), pro studenty ve věku 11-16, resp. 18 let. Je zaměřena na všeobecné vzdělání s tím, že volba dalšího zaměření je posunuta do vyšších ročníků. Je zde snaha o to, aby

studenti získali vysvědčení v co největším počtu předmětů.

- Nezávislé střední školy (*independent school*) přijímají žáky na základě přijímacích zkoušek (*entrance exam*) ve 13 letech. Studium na těchto školách končí v 16, resp. 18 letech. Hlavní znaky: vyšší úroveň studia, internátní forma vzdělávání a financování škol z jiných zdrojů, než je státní rozpočet. Školy jsou často pouze dívčí nebo pouze chlapecké (př. nezávislých škol: Eton, Manchester, Harrow).

V 16 letech, po ukončení povinné školní docházky, mají žáci v podstatě tyto možnosti:

- zůstat ve škole v tzv. šestém ročníku (*6th form*) a ucházet se o vysvědčení GCSE, úroveň A, které je opravňuje ke studiu na vysokých školách;
- zůstat ve škole a studovat v odborně zaměřeném kursu (*vocational course*) a připravovat se na odborné zkoušky, které jsou vyžadovány v určitých profesích nebo umožňují vstup na polytechniku a vyšší stupeň odborných škol;
- nastoupit do koleje dalšího vzdělávání a připravovat se na povolání nebo na získání střední technické kvalifikace;
- nastoupit do zaměstnání.

Speciální školy

Tyto školy navštěvují děti a studenti, kteří vyžadují zvláštní péči s ohledem na své duševní, fyzické nebo sociální nedostatky. Velká pozornost se věnuje též jazykové přípravě dětí z rodin přistěhovalců. Povinnost školní docházky pro tyto děti je stejná jako pro ostatní od 5 do 16 let.

Odborné školství (*vocational education*)

V 16 letech si studenti zvolí, zda se chtějí např. připravovat k výkonu povolání v rámci tzv. dalšího vzdělávání (*further education*). Další vzdělávání má mnoho forem. Např.:

- Další vzdělávání poskytované středními školami v rámci odborných kurzů v tzv. šestých ročnících.
- Hlavním proudem odborného školství jsou koleje dalšího vzdělávání

(*colleges of further education*). Některé koleje se dělí na nižší stupeň (*non-advanced level*, do 18 let) a vyšší stupeň (*advanced level*). Nižší stupně kolejí poskytují střední odborné vzdělání, zatímco vyšší stupně mohou udělovat i vysokoškolské tituly.

- Nejrozšířenější formou jsou kurzy pořádané profesními organizacemi (*profession course*), zejména v manažerských oborech.

Vysoké školy (higher education)

Vysoké školství je tvořeno vzdělávacími institucemi, které se dají rozdělit do dvou základních typů:

- Autonomní instituce (univerzity) poskytují vzdělání ve více než 150 oborech. Univerzitní studium je třístupňové: první stupeň (*undergraduate*) je 3-4letý, zakončený titulem bakalář, druhý stupeň trvá 1-2 roky a vede k titulu magistra; třetí stupeň je doktorandské studium, které probíhá formou výzkumu a trvá 2-3 roky.
- Veřejné instituce, řízené místními školskými orgány (polytechniky, pedagogické koleje). Cílem polytechnik je poskytovat odbornou vysokoškolskou výchovu a vzdělání. Udělují titul, který je rovnocenný titulu bakalář z univerzit. Koleje dalšího vzdělávání pokrývají celou škálu oborů orientovaných na průmyslové či obchodní problémy. Udělují titul bakaláře a magistra, s tím, že závěrečné práce i výzkumy probíhají přímo v podnicích.

1.3 Struktura školství v Anglii – některé detaily

Jak již bylo výše uvedeno, vzdělání v Anglii je velmi důležité a od anglických dětí se požaduje, aby navštěvovaly školu do 16 let. Vzdělání je pro děti zdarma. Školní docházka začíná ve věku od 5 a může podle uvážení a schopností studenta trvat až do 18ti let. Přibližně 94 % žáků ve Velké Británii využívá možnosti bezplatného vzdělání, zbývajících 6 % navštěvuje soukromé školy, kde si vzdělání hradí ze svých vlastních finančních prostředků. Všechny státní školy, nebo školy pod státní patronací musí dodržovat státem určené školní osnovy, které vstoupily v platnost v roce 1988 a udávají

jednotný směr vzdělávání pro všechny státní školy.¹¹

Během studia jsou znalosti žáků prověřovány formou testů, které slouží ke srovnání výsledků jednotlivých žáků a jednotlivých škol. Z těchto výsledků, jsou veřejně přístupné, lze zjistit úroveň školy.

Struktura školního roku v Anglii je následující:

Školní rok má délku 39 týdnů a je rozdělen do šesti částí: ¹²

- 1) září,
- 2) říjen až prosinec,
- 3) leden až únor,
- 4) březen,
- 5) duben až květen,
- 6) červen až červenec.

Školní rok také zahrnuje školní prázdniny. Prvé jsou v období vánočních svátků a trvají 2 týdny. Další 2 týdny mají žáci volno v období velikonočních svátků a hlavní prázdniny trvají 6 týdnů během léta. Žáci mají také jeden týden prázdnin na konci každého lichého období.

Školní docházka začíná po dovršení pátého roku věku dítěte. Ve věku jedenácti let přechází ze základní školy druhého stupně na střední školu, kde ve věku 16 let dokončí povinnou školní docházku. V tomto věku studenti konají písemnou zkoušku, která se nazývá GCSE (všeobecný certifikát středoškolského vzdělání). Studenti skládají testy z matematiky, anglické literatury a kompozice, chemie, biologie, fyziky, historie a jednoho cizího jazyku plus jeden doplňkový předmět dle vlastního výběru (umění, výpočetní technika). Po složení zkoušky GCSE někteří studenti ze školy odcházejí, další pokračují na technických odborných školách, zatímco jiní se rozhodnou pokračovat další dva roky na střední škole a složit standardizované zkoušky, kterým se říká "A levels", které by se daly přirovnat k naší maturitní zkoušce ze tří až čtyř předmětů. Na základě výsledků těchto zkoušek se studenti mohou rozhodnout pro další studium na univerzitě.

---

¹¹ www.ofsted.gov.uk

¹² www.woodlands-junior.kent.sch.uk

Fáze vzdělávání¹³

Než se začnu věnovat školní docházce dětí, ráda bych uvedla druhy škol, které děti mohou navštěvovat. Toto je základní rozdělení základních škol prvního i druhého stupně.

Povinná školní docházka:

Základní škola prvního stupně – infant school	(4 – 7 let)
Základní škola druhého stupně – junior school	(8-11 let)
Střední škola – secondary school	(11-16 let)

Vzdělávání dětí v Anglii je rozděleno na dvě období. *Základní vzdělávání* začíná v pěti letech a končí v jedenácti, dále pokračuje *druhé období*. Žáci pokračují na *střední škole*, kterou mohou podle výsledků a zájmu ukončit ve svých šestnácti, sedmnácti, případně osmnácti letech.

PRIMÁRNÍ FÁZE

(Klíčové stadium 1 a 2)

základní škola: 5-11 let

základní škola I. stupeň: 5 - 7 let

základní škola II. stupeň: 7 - 11 let ¹⁴

SEKUNDÁRNÍ FÁZE

(Klíčové stadium 3 a 4)

Všeobecná škola nebo gymnázium

střední škola: 11-16 nebo 11-18 let

---

¹³ <http://www.woodlands-junior.kent.sch.uk/customs/questions/education.html>

¹⁴ www.essexcc.gov.uk/admissions

Tabulka 5 Struktura povinné školní docházky Velká Británie

Klíčové stadium	Školní rok	Věk	Typy škol		
	Přípravný rok	5	Zákl. škola	Základní škola 5-11 let	Základní škola 5-8 let
1	1. ročník	5-6	I. stupeň		
	2. ročník	6-7	5-7 let		
2	3. ročník	7-8	Základní škola II. stupně 7-11 let		Základní škola 8-12 nebo 9-13 let
	4. ročník	8-9			
	5. ročník	9-10			
	6. ročník	10-11			
3	7. ročník	11-12	Gymnázia	Střední školy Všeobecné školy nebo Gymnázia	Střední škola 12-16 let
	8. ročník	12-13			
	9. ročník	13-14			
4	10. ročník	14-15			
	11. ročník	15-16			

Rozšířená sekundární fáze

Terciární fáze

Šestá forma střední školy: 16-18 let

Univerzita: 18 +¹⁵

Typy škol:

- COMMUNITY SCHOOLS – veřejné školy, (původně COUNTY SCHOOLS – okresní nebo hrabské školy
LEA – zaměstnává školské pracovníky, vlastní školní půdu a budovy a má primární zodpovědnost za rozhodování ohledně přijímání nových studentů.
- FOUNDATION SCHOOLS – základní x nadační škola. Nadřízený orgán zaměstnává pracovníky školy a má primární zodpovědnost v rozhodování přijímání nových studentů. Školní pozemky a budovy jsou majetkem nadřízeného orgánu nebo nadační organizace. Mnohé z těchto škol byly původně příspěvkově udržované školy. Nadaci řídí většina členů správní rady.
- VOLUNTARY AIDED SCHOOLS – školy s dobrovolnou pomocí. Mnohé z těchto škol jsou církevními školami, nadřízený orgán zaměstnává školské pracovníky a rozhoduje o kritériích pro přijetí nových žáků. Školské pozemky

¹⁵ www.woodlands-junior.kent.sch.uk

a budovy jsou zpravidla majetkem charitativní organizace. Nadřízený orgán přispívá k úhradě nákladů na provoz školy. Většina podporovaných škol je provázána buď s anglickou církví, nebo římskokatolickou církví. Jsou zde ovšem i jiné školy, které jsou spojeny se skupinami jiných vyznání a několik škol je i necírkevních.

- **VOLUNTARY CONTROLLED SCHOOLS** – dobrovolně kontrolované školy. Dobrovolně kontrolované školy jsou téměř vždy školy církevní, pozemky a budovy jsou často majetkem charitativní organizace, nicméně LEA zaměstnává pracovníky školy a má primární zodpovědnost při rozhodování o přijetí nových studentů.
- **INDEPENDENT SCHOOLS** – nezávislé školy, soukromé školy. Mezi nezávislé školy patří většinou ty školy, které jsou nezávislé na vládě nebo místních správách. Žáci platí školné.¹⁶

1.4 Sociální pohled na systém středního a vysokoškolského vzdělávání ve Velké Británii

Vysoké školy

Vzdělávací systém v Anglii byl vždy charakteristický dělením podle toho, ze které společenské vrstvy, pochází zájemce o studium a jaké kvalifikace by tedy měl dosáhnout. Primární dělení je do dvou sektorů, a to na *privátní*, nebo také nazývaný *veřejný* sektor a *státní* sektor. Přestože jde o vysoce demokratickou společnost, přetrvávají zde tendence k zachování vyšší a střední společenské třídy a jejich odedávna privilegovaného přijímání na kvalitní vysoké školy s následnou možností nástupu na lukrativní pracovní místa.

Privátní školy jsou charakteristické svým vysoce akademicky hodnoceným a všeobecně ceněným kurikulem, (komplexně pojatým procesem vzdělávání studentů, studijními plány a dlouholetou tradicí) nejsou vázány požadavky národního (státního) plánu vzdělávání. Tyto školy svým přístupem ke vzdělávání tradičně odrážejí a berou stále za určující aristokratické hodnoty směřující proti „technickému“ zaměření studia, datujícím svůj vznik ve Velké Británii do 19. století. Toto pojetí zahrnovalo a bohužel stále přežívá domýšlivá představa, že " věda a inženýrské vědy " nebyly předměty

---

¹⁶ www.teachernet.gov.uk

hodnými studia gentlemana ¹⁷.

Střet humanitního a technického zaměření vysokoškolské studia v Anglii, má tedy své pevné kořeny v anglické historii a je pevně zakotveno v podvědomí lidí stejně jako třídní rozdělení společnosti. Historickými předsudky a tradicemi je též poznamenáno studium dívek a žen, které byly hodnoceny jako nehodící se pro akademické studium, a to jak z důvodu prvotního poslání ženy jako manželky a matky, tak rovněž z důvodu strachu, co by se mohlo stát s ženou a funkčností jejího těla, pokud by začala "myslet" ¹⁸ Z tohoto důvodu bylo ženám a dívkám doporučováno vzdělání spíše praktické než akademické.

Co se týče **státního školního systému**, i zde se systém dělí na humanitní a technické vzdělávací instituce. Z tohoto dělení pak vychází státní studijní plány, profily studentů a získaná kvalifikace.

Střední školství

Tak zvaný Tripartitní systém středoškolského vzdělání, který byl zaveden v roce 1944, byl navrhnut tak, aby vzdělání bylo otevřeno pro všechny děti, ale zachoval tradiční rozdělení a rozdílné hodnoty jednotlivých vzdělávacích cest. Test „schopnosti“ ve věku 11 let, tzv. „11 +“ zkouška, byla používána k vytipování dětí vhodných pro kvalitní, privilegované školy, samozřejmě podle původního záměru bez ohledu na sociální původ žáků. Ve skutečnosti to však byly opět děti hlavně ze středních a vyšších vrstev (až na výjimky), které byly nakonec přijaty na prestižní „grammar schools“ (obdobu našeho osmiletého gymnázia), které měly nezávislé, vlastní učební plány humanitního zaměření a automaticky připravovaly studenty k dalšímu studiu na vysoké škole - univerzitě.

Co se týče zkoušky 11 +, mohu ji popsat ze své vlastní zkušenosti, která není právě pozitivní. Když naše nejstarší dcera dosáhla věku potřebného pro absolvování této zkoušky, nebyli jsme školou o této zkoušce vůbec informováni. O konání zkoušky jsem se dozvěděla náhodou, a když jsem se na tuto zkoušku ptala při nejbližší třídní schůzce učitelky, bylo mi oznámeno, že děti byly informovány a za to, že nám to dcera nesdělila, nemůže. Ze třídy kde studovalo 40 žáků, úspěšně složili zkoušku a odešli studovat na osmileté chlapecké gymnázium pouze tři hoši. Zde je možno si položit

---

¹⁷ Pratt, 2000, s. 16

¹⁸ Weiner 1994 s.36.

otázku. Toto byl výsledek náročnosti zkoušky, nebo obecné úrovně získaných vědomostí žáků?

Od roku 1950 děti studující osmiletá gymnázia pravidelně skládají GCE zkoušku (všeobecný vzdělávací certifikát) 0 Levels (nultého stupně) ve věku šestnácti let. Dále následuje A Levels ve věku osmnácti let. Úspěšné složení těchto dvou zkoušek, bylo podmínkou pro získání šance nastoupit studium univerzity ¹⁹

Ostatní děti byly buď nasměrovány na technické školy, aby se z nich stali budoucí technici, nebo do moderních středních škol, které byly otevřeny pro tu část mladé populace, o které se předpokládalo, že není vhodná k akademickému studiu. Takové školy byly neuvěřitelně populární u dětí pracující třídy. Hlavní zkouška, která byla nabízena na těchto školách, se konala ve věku 16 let - CSEs (certifikát středního vzdělání), který ovšem vešel v platnost až v šedesátých letech dvacátého století. Na tuto zkoušku se však pohlíželo jako na chudého příbuzného zkoušky GCE O Levels. Z tohoto důvodu CSEs zkouška ve skutečnosti dávala jen velmi malé šance pro další studium akademického směru. Je možno říci, že vlastně neumožňovala další, vysokoškolské vzdělání.

Tato forma vzdělávání byla značně kritizována a říkalo se, že ničí schopnosti pracující třídy, a tak vznikla nová střední škola nazývaná komprehensivní střední škola. Tyto školy měly umožnit studentům získání různých druhů zkoušek při studiu na jedné škole. A tak získat šanci na lepší vzdělání a dát možnost i těmto studentům hlásit se na prestižnější školy. Současně se tímto překlenuje i dosavadní rozdíl mezi akademickým a technickým zaměřením školního systému. Přesto však i nadále byla osmiletá gymnázia považována za školu se studenty mající nejvyšší předpoklady pro studium na vysokých školách. Hlavní problém zůstává v rozdílnosti obsahu zkoušek mezi GCE nultého stupně a CSEs, neboť druhá zkouška je hodnocena jako druhořadá. V roce 1980 nulté stupeň GCE a CSEs byly nahrazeny všeobecnou zkouškou GCSE, což mělo zabezpečit odstranění rozdílných zkoušek ve věku šestnácti let a umožnit většině dětí složit stejně obtížnou zkoušku. Pro postup k dalšímu kvalitnímu vzdělání, je ovšem nutno v této zkoušce dosáhnout hodnocení A – C. Pouze pak jste hodnocení jako úspěšní. A ze setrvačnosti je na tyto úspěšné pohlíženo, jako by složili starou zkoušku nultého stupně.

---

¹⁹ Wolf, 1997.

Ne ovšem všichni studenti procházejí stejně náročnou zkouškou. Zkušební komise totiž nabízí různé stupně obtížnosti. Studenti, na které jejich učitelé pohlíží jako na neschopné složit "normální" zkoušku, dostanou jednodušší zkouškové testy, a zde se za úspěšné považuje i hodnocení D.

Většina žáků, kteří ukončí povinnou školní docházku ve věku šestnácti let, pochází z pracující třídy. Ti šestnáctiletí až osmnáctiletí, kteří pokračují v plném studiu, se dělí na žáky, kteří navštěvují jeden ze tří druhů školy:

- škola 6. stupně (SIXTH FORM)
- kollege 6. stupně (SIXTH FORM COLLEGE)
- vyšší kollege (FURTHER EDUCATION COLLEGE)

Většina těch, kteří pokračují ve vzdělání, jsou ze střední vrstvy a dále skládají zkoušku **A Levels** a je na ně pohlíženo jako na " zlatý standard ". (Jedná se o zkoušku asi na úrovni naší maturity)

Další studující, kteří pochází z pracující třídy a úspěšně složí tyto zkoušky, bývají nasměrováni na studia technického směru. College dalšího vzdělání a technické college a pokročilé polytechnické college by se daly nazvat jako chudí příbuzní anglické univerzity, neboť jim chybí prestiž a finanční zázemí úspěšných univerzit. Až do roku 1970 tyto " univerzity " nabízely většinou pouze dálková studia řemesel a technicky zaměřených předmětů pro muže z pracující třídy. Později začaly nabízet profesní kurzy pro šestnácti až devatenáctileté a na některých je možnost znova složit i zkoušky GCSE a A Levels.

Profesní a odborné vzdělání

Studenti, kteří odchází ze školy ve věku šestnácti let, nemají žádnou kvalifikaci a je pouze na jejich volbě, jaké další vzdělání zvolí z široké nabídky, kterou jim poskytuje místní college. Není tajemstvím, že v Anglii různé typy zkoušek, kurzů a jejich odstupňování, kterých můžete dosáhnout při studiu dalšího vzdělání na college, zmátnou každého. Některé nabízené kurzy nemají ani schválené certifikáty, jiné certifikáty se mění podle toho, na které college student zkoušku složí a ne vždy každá zkouška vede k vyššímu postupu ve vzdělání.

Vláda se již několikrát pokoušela provést zjednodušení školského systému, ale marně. V roce 1985 britská vláda rozdělila profesní kvalifikace na národní a ta, za které odpovídají hrabství. Profesní kvalifikace získaná na úrovni hrabství je označena NCVQ.

Národní profesní kvalifikace zase NVQs, obě jsou ale základem manuálních kvalifikací pro uplatnění v odborné praxi. Toto rozhodnutí bylo kritizováno, jak ze strany zaměstnavatelů, tak školitelů. Přestože NVQ národní profesní kvalifikaci je možno absolvovat v pěti stupních. Čtvrtý stupeň by měl odpovídat úrovni bakalářského vzdělání a pátý stupeň by měl mít úroveň postgraduálního studia.

Většina studujících však získá kvalifikaci na úrovni prvního a druhého stupně. Pouze 3,6 % v roce 1997 získalo kvalifikaci 4. a 5. stupně. Většina těch, kteří studují tento směr vzdělávání, je tímto přesvědčena o tom, že získaná profesní kvalifikace je opět nižšího stupně než kvalifikace, které lze dosáhnout studiem na univerzitách.²⁰

Další vzdělávání zaměřeno na odbornou kvalifikaci bylo představeno v roce 1992 jako GNVQs. Má studenty připravovat pro práci se specifickým zaměřením a s návazností vyššího studia a možností získat HND – vyšší národní diplom, nebo pro vstup ke studiu univerzitních programů. Kromě této kvalifikace mohou studenti studovat i BTEC kvalifikaci, která jim zabezpečit též přístup k vyššímu vzdělání.

Roku 2000 se možnost profesního vzdělávání rozšířila o další DFES a v současné době anglické školství má více jak 17.000 různých kvalifikací, ze kterých si studenti mohou vybrat. Ovšem méně než polovina z nich odpovídá schváleným vládním normám.

Různé studijní cesty, kurikula a kvalifikace mají pro studenty rozdílnou cenu a přínos. Jak už jsem se zmínila dříve, anglická aristokracie i nadále využívá prestižních soukromých škol a odmítá technická a inženýrská studia jako nevhodná pro roli gentlemana. Střední sociální vrstva většinou studuje profesní odbornost a dosahuje vyššího stupně úrovně vzdělání než studenti, jejichž rodiče je možno označit za pracující třídu. Pouze výjimky z těchto vrstev dosáhnou elitního vzdělání i na medicíně a právech.

Pracující třída je směřována učiteli a společností ke studiu manuálních oborů, na kterou ale vyšší společenské třídy i dnes pohlíží s opovržením a dodnes přežívají fráze jako „špinit si ruce“, nebo „být až moc blízko uhelné tváři“.

Někteří studenti se o profesním odborném vzdělání vyjádřili takto: „BTECs a GNVQs nic neznamenají. Mí rodiče, dokonce vůbec neví, o co se jedná“. (Sofie, 18 let, italská studentka vyššího vzdělání).

---

²⁰ Raggatt a Williams 1999

„Když jsem matce řekl, že nebudu dělat A Levels, ale budu studovat BTEC, tak se mi začali smát..... Mysleli, že BTEC je nějaká kreslená postavička z pohádky. Chápete? Má matka a otec a další členové rodiny vůbec nechápou, že BTEC je kvalifikace.“ (Abdul 20 let, asijský student vyššího vzdělání).

1.5 Výběr školy

Základní škola

Povinná školní docházka tedy začíná v Anglii ve věku 5 let. Tu pravou školu je ovšem velmi pečlivě zvolit. S výběrem školy pro dítě není dobré moc otálet. Některé prestižní školy si budoucí zájemce o přijetí řadí do pořadníku již v okamžiku narození. V zásadě ale je potřeba udělat toto:

- zjistit co nejvíce informací o škole, nebo školách, o které máte zájem a poté tyto školy navštívit,
- zkontrolovat si, kdo je odpovědný za konečné přijetí vašeho dítěte do školy, jestli je to v pravomoci školského úřadu, nebo jestli si sama škola stanovuje přijímací kritéria (soukromá škola),
- promyslete si, jak se vaše dítě bude do školy dostávat, jestli budete moc s dítětem docházet každý den pěšky, jezdit autem, jestli škola zajišťuje školní dopravu (svoz dětí) anebo jestli se jedná o internátní školu,
- po vybrání školy se ubezpečte, že přihláška je řádně včas odeslána a pak vám už nezbyvá než doufat.

Na každé informaci ohledně vstupu dítěte do školy bude uveden i počet žáků, kteří se o místo ve škole ucházeli předešlý rok. Na tuto informaci je důležité brát zřetel a informovat se přímo ve škole, jestli tento uvedený počet uchazečů je primární anebo jestli se jedná o číslo, které narostlo z důvodu sekundárního zájmu o školu. Mimoto je potřeba vzít na vědomí fakt, že pokud podáte přihlášku na více škol, které mají zaregistrováno větší počet uchazečů, než je jejich kapacita, že je zcela možné, že dítě nebude přijato ani na jednu z nich.

Kdy dítě může začít školní docházku

Dítě má ze zákona nárok začít povinnou školní docházku na začátku dalšího školního roku po pátých narozeninách. V některých hrabstvích se ale snaží, aby děti započaly povinnou školní docházku již v roce, ve kterém dovrší věk pět let. V tomto

věku se jim také někdy říká „rising five“.

Školní termíny, na základě kterých se děti přibírají do školy, jsou tyto:²¹

- Podzimní termín 1. září až 31. prosinec
- Jarní termín 1. leden až 30. duben
- Letní termín 1. květen až 31. srpen

Mnohé školy přijímají děti dříve než jsou „rising five“, tedy v tzv. raném věku „early years“. Toto znamená, že děti jsou do školy přijímány buď na celodenní, nebo pouze dopolední výuku na začátku některého ze školních termínů po dovršení věku čtyř let. Je nutné si dobře prostudovat individuální školní řád každé školy, ve které bude jasně napsáno, ve kterém věku dítě může na této škole začít se školní docházkou. Je však nutné brát zřetel na to, že některé školy přibírají žáky dle věku jenom v podzimním nebo jarním termínu, a také že děti jsou do školy přijímány postupně. Někdy tento proces postupné integrace do školního prostředí může trvat až čtyři týdny. Většinou se začíná od nejstarších dětí.

U veřejných škol a dobrovolně kontrolovaných škol, které nabízejí příjem nových žáčků od raného věku, mají rodiče možnost požádat o odložení školní docházky pro své dítě na pozdější termín toho školního roku. To znamená, že místo zůstává rezervované pro vaše dítě a není nabídnuto jinému žákovi, který má zájem o umístění ve stejné škole. Není ale možné, aby odklad trval déle než do prvního termínu, který následuje po dovršení pěti let věku dítěte, nebo déle než do konce školního roku, pro který je místo na škole rezervováno. Očekává se, že tato možnost odkladu bude nabídnuta všem rodičům, jejichž děti se ucházejí o místo na základní škole prvního stupně, ale některé školy (nadační nebo s dobrovolnou pomocí) mohou mít svůj vlastní školní řád, který se může lišit.

Soukromé školy

Soukromé školy mají svá vlastní kritéria pro přijetí žáků a je nutné se o nich včas informovat.

Místa s garancí

Některé školy mají jako součást své přijímacího řízení ustanovení, ve kterém

---

²¹ www.ofsted.gov.uk

garantují místo na své škole pro vaše dítě, pokud bydlíte v prioritní oblasti pro přijetí. Tato oblast je přesně vytyčena směrovacím číslem a týká se to pouze dětí, které se přihlásí na tuto školu v daném termínu a je to jejich primární škola. Pokud se rozhodnete nepodat přihlášku číslo jedna na danou školu ve své prioritní oblasti, místo nebude vašemu dítěti garantováno při pozdějším podání přihlášky při sekundárním výběru. Přednost při udělování míst budete mít, i pokud se nově přistěhujete do registrované oblasti školy a na školu budete dítě hlásit poprvé, jako nový žadatelé vzhledem ke změně vašeho bydliště. Pokud ale svou první přihlášku odešlete na jinou školu než školu ve vaší oblasti, nebude vám místo už dále garantováno.

Bydlení a jeho vliv na vzdělání

Jak již v předchozím textu bylo uvedeno, vybrat tu pravou školu pro dítě není jednoduché. Zároveň je nutno si uvědomit, jak důležitou roli ve výběru školy hraje fakt, kde rodina dítěte žije – tedy přímo adresa bydliště.

Člověk může bydlet v domě, bytě, na venkově, ve městě či na samotě. Záleží na tom, kde bydlíte. Může oblast, ve které vyrůstáte ovlivnit váš život a život vašich dětí? V Anglii určitě ano. V Anglii místo, kde bydlíte, znamená všechno. Pokud bydlíte v dobře situované čtvrti, děti budou moci navštěvovat kvalitní školu a jejich šance na kvalitní vzdělání a později i úspěšnou kariéru jsou velké. Zároveň i cena vaší nemovitosti roste závratnou rychlostí, což nepřímo zvyšuje vaši životní úroveň. Pokud se však vaše pronajatá nebo zakoupená nemovitost nachází v nepreferovaných čtvrtích, jste na tom dost špatně. Každá oblast spadá pod určitou školu, do které vaše dítě musí chodit v době povinné školní docházky. Kvalita školy a jak si její studenti vedou je neuvěřitelně důležité. Každý rodič si před nástupem svého potomka do školy zjistí, jak si daná škola vede v porovnání s jinými školami a kde se pohybuje na celostátním žebříčku úspěšnosti. Jak jsou hodnoceni učitelé, jaké možnosti se jejich dítěti otevírají po ukončení školy atd. Kvalita školy znamená všechno. Za kvalitní školou a zabezpečením nástupu dítěte do prestižní školy jsou rodiče schopni přestěhovat se nebo pronajmout byt v části města spadající do oblasti, ze které jsou děti na školu přijímány. Toto všechno žene cenu nemovitostí v této lokalitě nahoru a zase naopak, školy se špatným hodnocením a pověstí tlačí ceny nemovitostí dolů, střední a dobře situované vrstvy se stěhují dále od těchto lokalit. Pokud je škola velmi špatná, stává se, že domy nejdou na odbyt a jsou pronajímány městem přistěhovalcům, emigrantům, nebo nižším sociálním vrstvám, které si své vlastní bydlení nemohou dovolit a vláda jim

buď platí celý nájem, nebo určitou část z něho. Tyto oblasti jsou pak známé pro zvýšenou kriminalitu, chudobu, násilí, nezájmem obyvatelstva vstoupit na trh práce. Domy, které lidem nepatří, chátrají, předzahrádky pustnou a plní se vraky aut či jinými věcmi, které patří na skládku. Celkový pohled je velmi neutěšený a ulice nebývají bezpečné. Většinou stejné skupiny obyvatelstva, rasy nebo národnosti obývají jednotlivé čtvrti. V některých oblastech je situace lepší, v jiných zase horší. Ve snaze zabránit segregaci určitých skupin obyvatelstva a k jejich lepšímu začlenění do společnosti přišla vláda s návrhem integrovat nižší nebo sociálně znevýhodněné skupiny lidí se středními a vyššími vrstvami. Nutno však podotknout, že ne moc úspěšně. Podle nového zákona všechna nová sídliště rodinných domů a bytů, která v současné době v Anglii rostou jak houby po dešti, vzhledem k nedostatku nemovitostí, musí kromě domů pro normální obyvatele, kteří si dům koupí, postavit 20% nemovitostí, které potom poskytuje vláda nebo město sociálně slabším.

Problém je v tom, že sociálně znevýhodněná skupina obyvatelstva se v Anglii vyznačuje hned několika způsoby – ve většině případů nízkým vzděláním, nezájmem o práci, omezenou jazykovou výbavou, která se vyznačuje speciálním slangem a vulgarismy, životem na sociálních dávkách. Mnozí mladí bohužel vedou přesně takový život, jakým žili jejich rodiče a nevidí na tom nic špatného. Ubytování mají ve většině případů zadarmo a jen tak pro příklad, svobodná matka se dvěma dětmi, která pracuje méně než 16 hodin týdně má kromě bezplatného ubytování, léků, transportu a školních obědů sociální dávky v hodnotě 500 liber na týden. Potom ani já nevidím důvod, aby pracovala.....

Vraťme se ale zpět k důležitosti lokality bydlení. Anglická vláda se snaží poukázat na neblahý vliv, které prostředí, ve kterém děti vyrůstají, může mít a hledá řešení. Lokalitou bydlení rozumíme dům nebo byt, bezprostřední sousedství a oblast, ve které se denně odehrává jejich životní cesta. Anglická vláda je znepokojena a hledá odpověď na otázky:²²

- jak se utváří rozložení obyvatelstva a jednotlivých vrstev, kdy jedna žije v chudobě a druhá v blahobytu, což dále ovlivňuje segregaci určitých skupin anebo komunit a jejich odsunutí do znevýhodněných oblastí,
- faktory, které ovlivňují kvalitu čtvrti a jednotlivých lokalit,

---

²² www.jfr.org.uk/housing

- dynamičnost chudoby a míst, která jsou spojena se sociálně znevýhodněnými skupinami či jednotlivci, a jak lokalita, ve které žijí, ovlivňuje jejich život,
- důsledky lokality na sociálně znevýhodněné a opomíjené skupiny obyvatelstva,
- jaké faktory a zásahy ze strany vlády by omezily neblahý vliv prostředí a co by pomohlo zvýšit životní úroveň lidí v této situaci,
- jaké faktory ovlivňují cenu nemovitostí v dané oblasti a její dostupnost pro určitou vrstvu obyvatelstva,
- jak znovu „oživit“ znevýhodněné oblasti a co udělat, aby se staly znovu atraktivním místem, které by motivovalo obyvatelstvo ke změně svého životního stylu.

Všeobecné informace o školském systému

Ještě než dítě do školy nastoupí, obdrží rodiče brožurku s přesnými informacemi o škole. Zde dostanou informace o tom, jak škola vznikla, jak dlouho funguje a co je její vlastní náplní. Jestli se účastní nějakého národního mimoškolního programu, a čemu se dítě naučí, čeho dosáhne a jak bude jeho život obohacen po nástupu do školy. Každá škola má definovaný svůj mravní kodex. Na základě tohoto kodexu se každý student může plně realizovat, a to buď akademicky, osobnostně nebo společensky. Některé školy, přesto že přijímají ke studiu jak chlapce, tak dívky, mohou mít pro ně oddělené vyučování. Velmi důležitým bodem, se kterým se v této brožuře rodiče seznámí, je školní řád. Velký důraz je zde kladen převážně na chování žáků. Každý žák musí být s tímto řádem obeznámen a nejen on, ale i jeho rodiče se většinou písemně zavazují k jeho řádnému plnění. Dále je zde uveden seznam vedení školy a ostatních školních pracovníků, kteří jsou zaměstnání ve škole, včetně uvedení kontaktů na školu.

Rodiče jsou také vyrozuměni, jakým způsobem budou žáci na dané škole hodnoceni a jak často o tom budou rodiče informováni. Jedná se o to, jestli budou žáci známkování pomocí stupňů (grades) od A do E, a od 1 do 5, nebo jestli bude hodnocení převážně slovní. To se užívá převážně u mladších žáků. Dále jsou rodiče obeznámeni s průběhem budoucích třídních schůzek, a jak často tyto třídní schůzky budou probíhat. Na konci každého školního roku potom každý student obdrží písemné hodnocení od učitele, kde učitel zhodnotí práci žáka v každém předmětu, jak žák zapadl do kolektivu, jeho celkový výkon během školního roku a je poukázáno i na to, co by měl žák ještě do budoucna zlepšit nebo čeho se vyvarovat.

V brožurce je také přesně popsáno, za jakých podmínek se žák musí dostavit do školy, kdy jsou dovoleny návštěvy lékaře a jak postupovat, pokud je žák krátkodobě nebo dlouhodobě nemocen. Je zde uveden i přený seznam prázdnin a dnů volna pro daný školní rok a žák je povinen si naplánovat dovolenou nebo jiné akce tak, aby nezasahovaly do školního vyučování. Pokud přece jenom bude žák nucen požádat o uvolnění z výuky z důvodů jiných než zdravotních, je zde vymezen přesně maximální počet dnů.

Školní kurikulum

Rodiče jsou dále v krátkosti obeznámeni, jakých znalostí by měli dosáhnout žáci v průběhu každého školního roku v daném předmětu a jsou zde i lehce nastíněny učební osnovy pro každý ročník. Je zde uveden ve většině případů i seznam školních či mimoškolních společenských, kulturních či sportovních akcí, kterých se žáci mohou zúčastnit v průběhu školního roku. Na závěr je všem popřáno hodně úspěchů v novém školním roce.

Vztah učitele a žáka

Vztah učitele a žáka je v Anglii velmi přátelský. Žák bere učitele spíše jako kamaráda. Učitel je osloven např. slečna Nová, paní Zelená, pan Koutný. I paní ředitelka je oslovena příjmením. Učitelé musí s žákem nakládat velmi opatrně, vše se snaží řešit klidnou, smírnou cestou. Nutno podotknout, že děti již od útlého věku znají hlavně „svá práva“, a tak se učitel často pohybuje na ostré hraně. Mezi učitelem a žákem by nemělo dojít k žádnému fyzickému kontaktu, a to i tehdy, pokud by se žák snažil opustit školní budovu, učitel nemá právo mu v tom jakkoliv fyzicky zabránit. Dalším pravidlem, které je striktně dodržováno je, že učitel nemá právo podat žákovi jakékoliv léky. Bohužel toto pravidlo mělo za následek i zbytečné úmrtí žáka.

K. Sharp se zabýval interkulturními rozdíly mezi učiteli v tom, jak komunikují s žáky a jaký styl vyučování uplatňují. Anglického učitele charakterizoval takto:

uplatňují častěji práci žáků ve skupinách,

více žáky povzbuzují, méně často klasifikují známkami,

uplatňují spíše neformální přístup k žákům.²³

---

²³ Vzdělávání a školství ve světě, Průcha Jan, str. 110

Pracovní den studenta i učitele je velmi přesně časově rozdělen a je velmi náročný nejen pro žáka, ale i učitele. Učitel žákům zadává úkoly, ty je více méně samostatně vypracovávají a jejich činnost je měněna zhruba každých patnáct minut, bez ohledu na to, zda žák úkol dodělal, či ne. Dalo by se říct, že zpětná vazba pro žáka je zde minimální. Ať žák splní úkol stoprocentně, nebo jen částečně, je vždy pochválen, neboť v Anglii věří tomu, že každý pracuje na základě svých možností. Bohužel žáci a studenti pocházejí z rozdílných sociálních podmínek a různorodého sociálního prostředí, které dále pak determinuje jejich vztah ke škole a samostatnému vzdělání. Tímto problémem se v současné době zabývá i vláda v Anglii. Nechala si proto vypracovala průzkum, který se problematikou vztahu sociálního prostředí a vzdělání zabývá.

2. Sociální aspekt v britském školském systému

2.1. Průzkum týkající se vlivu chudoby na vzdělání

Vzdělávání a rovnost příležitostí aneb jaký má sociální stratifikace vliv k vzdělávání.

„Dosažené vzdělání má jednu z klíčových rolí pro sociální diferenciaci. Úroveň dosaženého vzdělání spoluvytváří sociální status jedince, a tím působí na jeho zařazení do určité sociální vrstvy. A protože jednotlivé sociální vrstvy mají rozdílný vztah k moci a k materiálním statkům, spatřuje část sociologů ve vzdělání faktor způsobující společenskou nerovnost. Podle různých teoretických koncepcí a empirických výzkumů je nerovnost či sociální nespravedlnost z velké míry zapříčiňována tím, že lidé nemají rovnocenné příležitosti se vzdělávat, tak mnozí nedosahují vyšší úrovně vzdělání, v důsledku toho získávají nižší sociální status než jiní lidé, a opět v důsledku toho se stávají chudými a bezmocnými“²⁴.

Nedávno byl v Anglii udělán rozsáhlý průzkum, který se zabýval problematikou vzdělání dětí předškolního a školního věku ve vztahu k rozdílné úrovni prostředí ve kterém žijí. Tímto rozdílným prostředím je myšleno sociální, finanční a rodinné zázemí dítěte a vliv tohoto prostředí na jeho výchovu a vzdělání. Zároveň tato studie hledá souvislost s počátečním startem do školního života, následujícím vzděláním a konečným uplatněním na tvrdém konkurenčním trhu práce. Platí zde obecně rozšířený názor, že chudoba a nízké vzdělání spolu úzce souvisí. Ale zastánci této teorie se nedovedou shodnout na příčině, proč tomu tak je. Tato studie se pokouší na analýze jednotlivých myšlenkových pochodů zastánců této teorie zjistit důsledky tohoto pohledu na danou problematiku.

Oproti České republice, která teprve na tuto cestu vyráží, zde platí, že nižší sociální vrstvy jsou situovány právě do měst a sociálně silné obyvatelstvo většinou obývá venkov. Nemám ovšem na mysli malé venkovské farmy, ale zrenovovaná, nebo nově postavená nákladná sídla – v satelitních vesnicích.

---

²⁴ Průcha Jan, Vzdělávání ve školství a světě, str. 200

Hlavní body

Vzájemná souvislost mezi chudobou a vzděláním je velmi komplexní. Výzkum poukazuje na důležitost rozsáhlosti a komplexnosti zásahu, který je nutný k tomu, aby vykolejil vžitou souvislost mezi chudobou a nízkou úrovní vzdělání. Dále zdůrazňuje, že je důležité si uvědomit, že se nejedná o žádné nepodstatné problémy, které by bylo možno rychle vyřešit jednoduchou konkrétní změnou v přístupu nebo legislativě.

Studie jsou většinou zaměřeny do tří skupin, které se zabývají:

- jednotlivci,
- bezprostřední sociální vazbou, jako je rodina, komunita nebo škola,
- výchozí sociální strukturou a nerovnostmi.

Ve Velké Británii vznikla řada organizací, které se zabývají tímto problémem. Patří sem například organizace jako Excellence in Cities, Connexions, Sure Start a také „rozsáhlý servis“, který rozšiřuje zaměření škol, které svou činnost směřují hlavně na bezprostřední sociální faktory a problémy, postihující přímo dané jedince nebo komunity. Tyto zásahy vládních organizací byly ovšem prováděny pouze v konkrétních případech a postupně. Z tohoto důvodu měly pouze malý vliv na ovlivnění korelace mezi chudobou a nízkým vzděláním.

Z výsledků průzkumu silně vyplývá fakt, že na vyřešení problémů vznikajících negativním vztahem mezi chudobou a vzděláním je potřeba razantní změny základní struktury systému, který adresuje tento problém a logicky promyšlené, integrované a funkční intervence v mnoha směrech a úrovních.

Spornými otázkami, které by měly být v první řadě zodpovězeny, jsou:

- jak docílit funkční intervence a které problémy by měla zahrnovat,
- jak tyto problémy chronologicky seřadit,
- jak to, že dovednosti a znalosti mohou být uplatněny v různých sférách vzdělání odlišně,
- jaké vybrat a seřadit priority podle důležitosti a efektivnosti.

Tento průzkum se výlučně zajímá o vztah mezi chudobou a dosažené konečné úrovně vzdělání. Jak už jsem se zmínila, je zde důležité rozdělení do tří základních skupin: na jednotlivce, bezprostřední sociální vazbu na rodinu, školu, komunitu... a výchozí sociální postavení. Základní rozdíl mezi studiemi na této úrovni se váže k otázce, co si vybavíme pod pojmem „dobré vzdělání“. Studie pojmenovala dvě široká hlediska a to „fundamentalista“ a „sociální kritik“.

2.2. Pohled „funkcionalist“

Výzkum zabývající se tímto pohledem předpokládá, že vzdělání hraje důležitou roli v řádně fungující společnosti, ale je si vědom toho, že tento fakt nehraje důležitou roli pro jednotlivce a skupiny, pocházejících ze slabších sociálních vrstev.

Z pohledu jednotlivce tyto studie zdůrazňují problematiku, která poukazuje na individuální schopnosti, vlastnosti a jednání jedince, které je ovlivněno dědičností a z velké části také úrovní IQ.

- Jednotlivec je viděn jako objekt, který má možnost velkého výběru. Tento přístup poukazuje na důležitost vzdělávacích programů, které dávají mladým lidem šanci a snaží se rozšířit jejich „zorné pole“.
- Některé studie se zaměřují na zděděné vlastnosti, predispozici a inteligenci, které pak předurčují schopnosti jedince úspěšně se začlenit do společnosti. To, že se klade tak velký důraz na dědičnost, značně eliminuje možnosti jedince dosáhnout vyšší úroveň a případně vylepšit si sociální status, do kterého se narodil. Tento přístup je razantně kritizován ať již metodicky, teoreticky nebo morálně.

Bezprostřední sociální kontext studie se zabývá sociálním a kulturním vlivem, který utváří jednotlivce skrze svou vlastní věkovou skupinu, rodinu, sousedství a jak děti nebo mladí lidé vnímají své šance na uplatnění ve škole a v dalším životě. Dále se také dívá na to, zda školní docházka nebo různé sociální organizace pomohly ke zlepšení školních výsledků a snahy něco dokázat, nebo naopak omezily jednotlivce ve snaze dosáhnout vyšších cílů.

Hlavními aspekty, ke kterým je třeba přihlédnout, jsou:

- „chudá čtvrt“ je charakteristická nedostatkem pracovních příležitostí a nedostatečně efektivně fungujícími veřejnými službami, což se odráží v nízké motivaci a sebevědomí jedince. Dále mají vliv na špatné zdraví a chudou stravu. Když se tyto faktory sečtou, výsledkem je neschopnost rodiny plně zajistit děti a mládež v době školní docházky.
- Různé čtvrtě a rozdílné komunity poskytují jinou úroveň kulturního a sociálního kapitálu. Ten může částečně zmírnit některé materiální aspekty chudoby

a zlepšit tak podmínky pro dosažení vyššího vzdělání u určitých skupin mladých lidí.

- Důležité je však připomenout, že vliv rodičovské výchovy na vzdělání dítěte je dominantní. Je to spojeno se samotnou aspirací rodičů na vzdělání, podporou a stimulací dítěte rodiči doma, kde je mu zajištěno bezpečné a stabilní prostředí pro jeho rozvoj. Důležitá je i spolupráce se školou.
- Školy mohou ovlivnit percepci prostředí dítětem, ale jen částečně. Samotný chod školy je hluboce ovlivněn jejím složením. To se dále projevuje na schopnostech učitelů a kvalitě vzdělání, které jsou schopni v této lokalitě poskytnout. Je zcela běžné, že školy, které se nacházejí v horších čtvrtích, jsou navštěvovány nedostatečně motivovanými studenty, kteří pocházejí z rodin, kde vzdělání je považováno za zbytečné. To se dále odráží v jejich chování, které často hraničí s kriminalitou. Najít dobrého učitele, který by chtěl pracovat na této škole, je téměř nemožné.
- Zlepšením služeb veřejného sektoru by se mohl ulehčit přístup k nadstavbovému vzdělání pro mládež a bylo by tak možné dosáhnout určitých úspěchů v rámci školy, ale je to většinou papírová byrokracie, která svazuje těmto agenturám ruce.

Studie širší sociální struktury vidí problém slabých sociálních vrstev a nedostatečného vzdělání jako výsledek špatné sociální struktury společnosti (přesto, že dědičnost a přímé prostředí, v němž jedinec vyrůstá, hrají také důležitou roli). Mnohé analýzy vidí globalizaci jako problém, který směřuje k sociálnímu vyloučení. To se projevuje v mnoha aspektech lidského života jako je například vytváření a uzavírání do ghett, podceňování zdraví, vysoká nezaměstnanost, neadekvátní životní podmínky a špatná infrastruktura pro tyto jednotlivce či celé komunity. Všechny tyto faktory jdou pak ruku v ruce s dosaženou nízkou úrovní vzdělání.

Studie zkoumají, jaké specifické vlastnosti vytváří „nebezpečí nebo nezlomnost“ v životě mladých lidí a následně jejich schopnost pak se aktivně zapojit do vzdělávacího procesu. Výzkum obzvláště poukazuje na specifické rizikové faktory, které dlouhodobě ovlivní vnímání okolního světa mladými lidmi, jako jsou: deprese v těhotenství nebo poporodní dlouhodobé deprese matky, kriminální sousedství a asociální party, se kterými jedinec přichází pravidelně do kontaktu v okolí svého bydliště. Kladným faktorem, který umírňuje vliv negativních vlivů, může být třeba vytvoření vřelého

láskyplného vzájemného vztahu s důležitou osobou, nebo v rámci navzájem se podporující kladné komunity. Další studie zkoumají, jak nepřímo ovlivňuje mládež a dítě faktor vzdělání samotného rodiče, zda budou aspirovat na vzdělání vyšší, než jaké dosáhli jejich rodiče a jak k tomu budou ze strany rodičů motivováni nebo naopak demotivováni. Takové studie se provádějí hlavně v raných letech dítěte a jsou zaměřeny na průběh raného dětství a využívají aspekty neurobiologie. To se dále odráží v práci genetiků, kteří zkoumají, jak velký je význam prostředí, obzvláště jak nedostatečně kvalitní prostředí může ovlivnit i biologickou schopnost.

2.3. Pohled „sociálního kritika“

Výzkum, který podporuje tento pohled, se domnívá, že vzdělání je potencionálně prospěšné, ale že schopnost sociálního rozvoje na stejné úrovni, jako má ekonomika, je značně potlačen a nedostává se mu takové podpory ve smyslu zdrojů a státní moci, jakou si zasluhuje. Jestliže vycházíme z toho, že tento pohled je hlavně prosociálně orientovaný, je zde velmi malé zaměření na jednotlivce jako takového. Bezprostřední sociální kontext studie se zaměřuje na sousedství ve čtvrtích, radikalismus v komunitách, rozdílné učební osnovy a kulturu v rámci jednotlivých škol.

To by se dalo charakterizovat takto:

- průzkum, který poskytuje obraz života lidí v jejich bezprostředním okolí anebo v rámci jejich komunity,
- studie, které kladou důraz na více radikální a demokratický přístup v průběhu výuky a školy, které se snaží vnést změnu do vzájemných profesních vztahů pedagoga a žáka a jak by školská rada měla pružněji reagovat na specifické potřeby rozličných komunit,
- nové intervence zaměřené na rozvinutí radikalismu v komunitách a vtáhnout jednotlivé komunity i s jejich rozdíly do procesu vzdělávání a upravit je tak, aby nebyly určité skupiny vůči sobě znevýhodněny.

Studie širší sociální struktury předpokládají, že vzdělání by mohlo nejen posílit existující výkonnou strukturu školství, ale i umožnit demokratičtější rozvoj. Současné formy školství však vytváří úrodnou půdu pro stále znatelnější nerovnost mezi vrstvami a sociálními skupinami. Tyto studie nevidí v současném systému školství možnost pro všechny mladé lidi se rovnoprávně zařadit do procesu vzdělávání, který by jim měl

v budoucnu umožnit se adekvátně integrovat do fungující společnosti. Široce také kritizují „funkcionalistický“ přístup, z něhož učinili závěr, že:

- globální a národní sociální a ekonomická struktura jasně determinuje úspěchy a konečné možné výsledky vzdělání,
- výkonná struktura ovlivňuje životy a vzdělání jednotlivých skupin.

V posledních letech byly zřízeny mnohé organizace, které využívají současná zákonná opatření, na pomoc znevýhodněným skupinám obyvatelstva se záměrem je více integrovat do normálního sociálního života a pomoci tak i jejich dětem úspěšně se zařadit do kvalitního vzdělávacího systému. Vzbudit u nich touhu po vyšším vzdělání a v budoucnu tak získat možnosti si vybudovat lepší sociální postavení, než ze kterého mnozí vzešli. Průzkum však poukazuje, že pomoc, která je poskytnuta, je založena hlavně na funkcionálním pohledu a je poskytována lokálně se zaměřením na konkrétní případy.

Téměř nic se nezměnilo ve školním systému, který by měl být směřován širokému spektru sociálních vrstev a intervenoval by na mnoha místech. Žádné z metod nebo technik používaných metodou „sociálního kritika“ nejsou v praxi uplatňovány. Současné intervence jsou prováděny v tak malé míře, že jejich vliv na rozbourání vztahu mezi znevýhodněnými sociálními skupinami a dosahovaným nízkým vzděláním je mizivý.

Děti poukazují na to, že chudoba je znevýhodňuje ve vzdělání

Děti pocházející ze sociálně znevýhodněných rodin čelí omezeným možnostem jak ve vzdělání, tak v budoucím životě. K tomuto závěru nedospěli pouze experti zabývající se touto problematikou na základě odborně zpracovaných statistik, ale i děti samy. Průzkum vypracovaný nadací Josepha Rowntree²⁵ poukazuje na to, že už samy děti jsou si od útlého věku vědomy svého sociálního znevýhodnění, které je dále umocněno zaběhnutým stereotypem segregace společnosti. Sociální prostředí, ve kterém malé dítě vyrůstá, ovlivňuje dítě a jeho vztah ke škole, k učení a učiteli ještě před nástupem do školy. Už brzy po nástupu do školy si tyto děti stěžují na negativní zkušenosti z přístupu učitele, ve většině případů dosti neoprávněně. Učitele vykreslují jako předpojatého člověka, který si na ně „zasedl“. Problém je ale většinou někde jinde.

---

²⁵ www.jrf.org.uk – Joseph Rowntree Foundation)

Děti z určitých rasových a etnických minorit mají při zahájení školního vzdělání určité deficity, které jsou způsobovány jejich rodinným prostředím.²⁶

Děti ze znevýhodněných sociálních skupin nastupují do školy méně psychicky a fyzicky připraveny než děti z lépe situovaných rodin. Je zde i určitá jazyková bariéra, kdy znevýhodněné děti ovládají pouze omezený rozsah výrazových prostředků (jazykový kód) a to je ještě více vzdaluje od ostatních. Skupina znevýhodněných dětí se v průběhu dalších měsíců ještě více propadá, a to je zapříčiněno z velké části neplněním si svých domácích povinností a nedostatečnou přípravou, která není doma mnohdy vůbec podporována. Na rozdíl od dětí z lépe situovaných rodin, kde rodiče denně asistují svým dětem při přípravě do školy. Zatímco většina dobře zabezpečených dětí vidí budoucnost v učení a návštěvě školy, sociálně deprimované děti jsou ve škole nervózní, nejisté a cítí, že nadržují krok s výukou a svými vrstevníky. Některé mimoškolní aktivity mohou pozvednout sebevědomí dítěte a celkově pozvednou jeho percepce školy a zájem o učení, ale otázkou je, kteří rodiče umožní dětem tyto aktivity navštěvovat. Ve Velké Británii jsou mimoškolní aktivity velmi drahé a tak sociálně znevýhodněné děti nemají téměř žádnou šanci tyto aktivity navštěvovat. Velký důraz je kladem na domácí přípravu. Sociálně znevýhodněné děti většinou nemají své vlastní místo k přípravě do školy a vypracování zadaných úkolů, nebo se jim nedostává stejné pomoci jako u dětí z lépe situovaných vrstev. Rodiče dětí ze slabších sociálních vrstev se do této situace dostaly z mnoha důvodů – sami pocházejí ze znevýhodněných rodin, jsou to rozvedené nebo svobodné matky většinou bez práce a s nízkým vzděláním, imigranti, kteří sami neovládají dobře anglický jazyk anebo jsou součástí neanglických komunit, které se vydělují z tradiční anglické komunity. Mohou to být také lidé, kteří pocházejí ze sociálně znevýhodněných vrstev bez jakékoliv snahy se z této pozice dostat. Jsou i tací, kterým právě jejich vlastní špatný start a nepěkná zkušenost z doby povinné školní docházky natolik ovlivnila život, že postrádají jakoukoliv sebedůvěru v sebe, své schopnosti něčeho dosáhnout a nevěří, že pro jejich děti by to mohlo být jiné. Někteří rodiče, kteří se ocitli v této situaci „nedobrovolně“, jsou pak pod velkým tlakem z neschopnosti svým dětem pomoci, mnohým to však bohužel nevádí.

Výzkum také prokázal, že děti, které byly ve škole nespokojené, pociťovaly v budoucnu pocit záští či rozmrzelosti a byly přesvědčeny, že se s nimi ve škole špatně

---

²⁶ Equality and Achievement in education, Coleman 1990 = Průcha Jan, Vzdělávání a školství ve světě, str. 202

zacházelo, a to buď kvůli jejich sociálnímu znevýhodnění, nebo na základě rasismu. Práce právě s těmito dětmi vyžaduje inovaci v přístupu. Je potřeba pro ně vytvořit nové prostředí, kde mají možnost navázat nové vztahy a kde by ony samy pociťovaly ze strany druhých zájem o jejich budoucnost. Sociálně slabší děti například ve škole dostávají obědy zdarma

Pouze čtvrtina těchto studentů uspěje při skládání „učňovských zkoušek“ v pěti předmětech nebo v jiném hodnocení na stejné úrovni. Při porovnání s ostatními žáky zjistíme, že z nich tohoto výsledku dosahuje více než polovina. Rozdíl v dosažených studijních výsledcích je mezi sociálně slabší vrstvou studentů a studenty z lépe situovaných vrstev markantnější, než v jakékoliv jiné zemi na stejné nebo podobné hospodářské úrovni jako je Velká Británie. Problémem je, že se zde nejedná jen o malou skupinku dětí, ale že sem spadá každé čtvrté dítě ve Velké Británii.

2.4. Zkušenosti a přístup dětí z různých sociálních vrstev k životu a škole

Nadace Josepha Rowntree se zabývala zkušenostmi a přístupem dětí z různých sociálních vrstev ke vzdělání a k životu. Výsledky této studie, které se vám zde pokusím shrnout, poukazují, že sociálně ekonomické rozdíly jsou spojeny s celou další řadou vlivů, které dále působí na osobnost dítěte a jeho vývoj. Určité vlivy na rozvoj a utváření dítěte se projevují ve škole, ve třídě a v prostředí, kde dítě přichází do kontaktu s jinými dětmi a vnímá jejich přístup ke škole a k životu. Jiné vlivy působí na dítě mimo školní prostředí a jsou rovněž tak důležité pro rozvoj dětské osobnosti, učení a vývoj. Přestože jednotlivé děti mají v životě hodně společného, vlivem přímého prostředí, ve kterém vyrůstají a sociální vrstvy, do které se narodily, jsou jejich zkušenosti a přístup k životu a učení odlišné. Studie byla vypracována nejen na základě pozorování dospělých a odborníků, ale samy děti měly možnost se vyjádřit, jak vidí svět, proč mají na věci určitý názor a jak vnímají sociální rozdíly mezi sebou a jinými dětmi. Pouze pokud porozumíme rozličným faktorům, které ovlivňují naše sociální rozdíly ve vzdělání, bude možné přijít s návrhem řešení, které by reagovalo adekvátně na dané potřeby a bylo by pak úspěšně uplatněno v praxi. Je potřeba si uvědomit, že klíčem k řešení problému jsou nejen přepracované osnovy, které by byly zaměřené na práci se sociálně znevýhodněnými skupinami a řešící problémovou situaci, ale musí být zároveň pojmenován a řešen problém každodenního života těchto dětí.

2.5. Porovnání úspěšnosti sociálně slabých dětí s ostatními

Velká Británie má nejzřetelněji odstupňované rozdíly mezi jednotlivými sociálně-ekonomickými skupinami v porovnání se stejně sociálně ekonomicky situovanými zeměmi²⁷. Britské děti ze sociálně znevýhodněných skupin si vedou ve škole hůře, než děti z lépe situovaných rodin v daleko větší míře, než kdekoli jinde v Evropě.

Například jenom jeden ze čtyř žáků, který je oprávněn odebírat bezplatnou školní stravu, dosáhne dobrých výsledků při skládání závěrečných zkoušek v porovnání s více než polovinou celkové populace²⁸. Ve Skotsku, pokud jste členem rodiny, která má nárok na bezplatnou stravu ve škole, je vaše statistická šance na dosažení pátého stupně v rámci skotských kreditů a kvalifikace (Scottish Credit and Qualifications Framework) padesátiprocentní (výkonný orgán skotské publicistiky 2006)²⁹ –

2.6. Dopad sociální situace v dětství na budoucnost

Špatné sociálně-ekonomické podmínky v dětství se odráží v nízké kvalifikaci v dospělosti, což napomáhá k šíření chudoby napříč generacemi. Primární příčinu dětské chudoby vidíme v nedostatku kvalitního uplatnění rodičů s nízkou kvalifikací a dovednostmi. U těchto rodičů je daleko nižší pravděpodobnost, že budou pracovat a pokud jsou výdělečně činní, jejich příjmy budou poměrně nízké. Pro tyto rodiny je to téměř nadlidský úkol zabezpečit dostatečně finančně mladou rodinu a zároveň najít dostatek času potřebný ke kvalitní výchově dětí. Rodiče, kteří nemají perspektivní práci a jsou odkázáni vykonávat nedostatečně finančně ohodnocenou práci, si nemohou dovolit žádat o jakékoli zvýhodnění z důvodů péče o děti. Tito rodiče potom musí pracovat dlouhé hodiny z důvodu potřeby lepších financí pro zabezpečení rodiny a děti se musí nějak postarat o sebe sami.

Dlouholetý výzkum prokázal, že děti, které vyrůstaly v sociálně znevýhodněném prostředí, jsou znevýhodněny i v dospělosti, neboť si nedokázaly zabezpečit kvalitní vzdělání, které by jim umožnilo vyniknout na trhu práce ve středních letech, kdy lidé většinou dosahují vrcholu své kariéry.

---

²⁷ OECD 2001

²⁸ DfES 2006

²⁹ Scottish Executive publications 2006.

2.7. Které aspekty sociálního prostředí studenta hrají důležitou roli?

Anglické školy jsou navštěvovány různorodými skupinami studentů a každá z těchto skupin dosahuje v průměru jiných studijních výsledků. Průzkum³⁰, který se zabýval těmito rozdíly, v dosažených studijních výsledcích ukázal, že chlapci jsou horší ve škole v porovnání s děvčaty v poměru 3 : 2. Nejméně úspěšnými studenty jsou žáci Afro-karibského původu. Indové a Číňané jsou naopak nejúspěšnějšími studenty v porovnání s ostatními menšinami. Početně jsou však nejméně úspěšnými studenty rodilí Angličané bílé pleti.

Velmi dobrým ukazatelem ve Velké Británii, je že dítě nebude dosahovat dobrých studijních výsledků, když:

- má nárok na státem hrazenou školní stravu,
- má bydliště v nepopulárních, sociálně slabších oblastech.

Tyto faktory, které jsou spojeny s nižší školní úspěšností, se odrážejí na různorodých skupinách obyvatelstva odlišně. Například, pokud má dítě nárok na placenou školní stravu a je bílé pleti, bude dosahovat nízkých studijních výsledků. Tento fakt ale neplatí v tak velké míře pro jiné etnické skupiny. Dále také žáci bílé pleti, kteří dosahují nízkých studijních výsledků v prvních letech po nástupu do školy, ve většině případů budou pokračovat na stejně nízké studijní úrovni. Naopak žáci, pro které je angličtina druhým jazykem a doma přirozeně anglicky nemluví, mohou dosahovat nízkých studijních výsledků v prvních letech školní docházky, ale jejich studijní výsledky se rok od roku zlepšují a v době nástupu na střední školu (high school) už tito studenti dosahují dobrých studijních výsledků. Jedná se hlavně o studenty afrického a asijského původu.

Tyto výsledky průzkumu poukazují, že žáci bílé pleti, kteří vyrůstají v sociálně znevýhodněných podmínkách, jsou pravděpodobně nejméně schopni vypořádat se svou sociální situací. Téměř polovinu všech neúspěšných studentů ve Velké Británii tvoří bílí chlapci. Zároveň je také důležité zaměřit se na problémy menšinových etnických skupin, které mají problémy s dosažením dobrých studijních výsledků a pak následným uplatněním na trhu práce. Jsou např. Bangladéšané, Pákistánci a děti černých Afričanů. Tyto rozdíly ale neznamenají, že prostředí, ze kterého dítě pochází je jediným faktorem

---

³⁰ Cassen and Kingdon 2007

ovlivňujícím výsledkem školní docházky. Studie ukázaly, že jen 14% úspěchu studenta je přičítáno kvalitě školy samotné. Daleko větší roli v úspěšnosti studenta hrají zkušenosti dítěte, jeho zážitky a prožitky nejen ze školy, ale i mimo ni.³¹

2.8. Co si studenti pocházející z pracujících tříd myslí, že potřebují ke vzdělání na vysoké škole?

Jak už bylo poukazováno dříve, tito studenti navštěvují většinou státní školy, soukromé pouze výjimečně a i v rámci státního sektoru navštěvují školy, které jsou umístěny v chudých čtvrtích a je pro ně typický nedostatek finančních prostředků pro chod školy, což se odráží v kvalitě poskytovaného vzdělání.

Studenti z pracujících tříd starší šestnácti let a studenti pocházející z etnických minorit – pokud vytrvají ve studiu - jsou směřováni spíše do dalšího vzdělání na college (méně prestižní univerzity) a většinou jim není „dovoleno“, zůstat ve školách a absolvovat studium 6. stupně. I při studiu na college jsou během studia nedoceňováni a podhodnocováni ve svých dovednostech a vědomostech, což vede k dosažení nižšího stupně a menší kvalifikace, než ti studenti, kterým bylo umožněno absolvování 6. stupně vzdělání.

Tento 6. stupeň je většinou rezervován pro střední vrstvy a vyšší v rámci výběrových a prestižních nezávislých škol.

Dalším z negativních faktorů je, že college, protože jsou navštěvováni hlavně žáci z pracujících tříd, nedostává řádné finance od státu a je přehlížena.

Zde je vyjádření studentů, kteří se zajímali o studium na univerzitách:

„ Šla jsem za profesním poradcem a ona mi celou dobu tvrdila, že na to prostě nemám! Jak to tak mohla vědět?, (Karmen, 16 let. černá studentka z Karibiku vyššího vzdělání).

„ Chtěli po mně, abych dělala GVVQ nebo BTEC, ale mně se odborné vzdělání nelíbí a chtěla jsem zkusit znovu GCSE . Učitelka se mi to celou dobu snažila rozmluvit a přesvědčovala mě, že pro mě je nejvhodnější odborná praxe ve směru BTEC- Tak jsem se jí postavila a řekla jsem, že do jejího kurzu nepůjdu a že si ty zkoušky udělám znovu a až je úspěšně složím, tak že jí to přijdu ukázat. A když jsem je doopravdy

---

³¹ www.jrf.org.uk

složila, tak jsem jí přišla ukázat mé výstupní vysvědčení jen tak abych jí ukázala „ (Loreta, 18 let černá africká studentka vyššího vzdělání přivydělávající si jako prodavačka).

„Dali mi na výběr: buď si udělám GNVQ – vědní obor, nebo BTEC a já jsem řekla: odmítám. Postavila jsem se, dokážu vám, že zvládnou i něco víc, a tak mi dovolili zůstat a pokračovat ve studiu.“ (Leeza, 18 let, míšenka vyššího studia).

Zde vidíte, že většina studentů byla svými učiteli zrazována od akademického studia a i poradci pro další studium nedoporučovali akademický směr studentům z dělnické třídy. Goddard poukazuje, že studenti college jsou znevýhodňováni svými učiteli po dobu studia a dostávají nižší ohodnocení a horší známky pro svůj původ, naopak od učitelů v soukromých institucích, kteří nadhodnocují své studenty a jejich znalosti.

Na základě tohoto hodnocení pak univerzity vybírají své potenciální studenty.

Už podle získané kvalifikace univerzity ví, o jakého studenta a z jaké sociální vrstvy pravděpodobně pochází. Studenti s kvalifikací GNVQ jsou zralejší povahy a z nižší střední až pracující třídy převážně černého a asijského původu, zatímco uchazeči o studium z A Levels kvalifikací jsou studenti mladší 21 let z aristokratické, vyšší nebo střední vyšší třídy a bílí.

UCAS 1999

27 % černých žadatelů mělo A Levels a 14 % mělo GNVQs

49 % asijských uchazečů mělo A Levels a 18 % mělo GNVQs

61 % bílých žadatelů mělo A Levels a jen 7 % mělo GNVQs ³²

Toto nám ukazuje, že někteří z našich respondentů a jejich rodiče si byli vědomi toho, že zkoušky A Levels jsou hlavní a nejlepší cestou k vyššímu vzdělání, africko-karibské ženy by chtěly vyzkoušet vyšší vzdělání, pro mnohé však zůstalo tajemstvím, jak se na univerzitu dostat.

Hutchings a Archer 2001 se zeptali respondentů, co si myslí, která kvalifikace je podmínkou k přijetí na vysokou školu.

---

³² www.ucas.ac.uk

„Celkem hodně – určitě vyšší, než mám já „(Aimee, 21 let, chůva)

„Musíš mít GCSEs, nemůžeš jít na college jen tak. Myslím, že možná dvě GCSE by stačily, ale musí mít určitý stupeň a výše „(Kim, 18 letá bílá sekretářka).

„Osm GCSEs“ (Reka, 17letá asijská studentka vyššího vzdělání).

„Asi potřebuješ A Levels, myslím, že na známce nezáleží“ (Aziz, 16ti letý asijský student vyššího vzdělání)

„A Levels – ale úplně nejvyššího stupně, jinak tě tam nevezmou“ (Patrick, 18tiletý karibský student vyššího vzdělání)

„ Vysoký stupeň úspěšnosti v GNVQs „ (Aziz, 16tiletý asijský student vyššího vzdělání).

„Vyšší než Einstein“ (Laura, 30 let, bílá pracovnice v bance).

Většina kvalifikací, které studenti zmiňovali, byly podstatně vyšší, než kterých dosáhli nebo ke kterým jejich studium směřovalo. Jak odpověděla Laura, z jejího pohledu byly potřebné kvalifikace daleko vyšší než na které by se zmožila.³³

Zkušenosti a odpovědi respondentů pocházejících z rodin dělníků jsou podstatně jiné, než co odpověděli studenti pocházející ze střední třídy.³⁴

Nástup na univerzitu je něco, co se bere jako samozřejmost. I když studenti z rodin dělníků dosáhnou stejné kvalifikace jako studenti ze střední třídy, daleko méně z nich se na univerzitu přihlásí.³⁵

Odůvodnit to jde hlavně finanční stránkou, sociálním rizikem a obavou z nepřijetí (odmítnutím) studenty z vyšší sociální vrstvy.

Například Modood a Shiner tvrdí, že mnoho univerzit by před rokem 1992 nepřijalo uchazeče z etnické minority, nebo uchazeče ze sociálně níže postavené ekonomické skupiny, i když by jejich dosažená kvalifikace vědomosti byly na stejné úrovni jako u žadatelů ze střední nebo vyšší třídy³⁶.

---

³³ Hutchings a Archer 2001

³⁴ Ball et al 2000

³⁵ Hather 1998

³⁶ Modood a Shiner 2000

2.9. Uplatnění na trhu práce po absolvování vysoké školy

Mnoho mladých lidí po skončení studia se ptá, jestli získaná kvalifikace jim prospěje při snaze získat pracovní místo. Realita je taková, že mnoho zaměstnavatelů dává přednost graduantům, kteří studovali na tradičních elitních univerzitách. Více jak 30 % zaměstnavatelů považuje za zlatý standard střední vrstvy s dosaženým vzděláním A Levels. Podle nedávného průzkumu vysokoškoláků ve Velké Británii se ukazuje, že studenti, kteří získali vzdělání A Levels, získají zaměstnání do šesti měsíců od ukončení studia.

Ve stejnou dobu pouze 90 % nových absolventů s kvalifikací GNVQ bude zaměstnáno a pouze 87 % s jiným vzděláním. Ukazuje se, že studenti, kteří studovali na prestižních univerzitách, si lépe drží pracovní místo a jsou daleko lépe ohodnocováni než studenti, kteří dosáhli svého vzdělání na méně kvalitních univerzitách „college“.

2.10. Jak studenti hradí své studium?

Úroveň tak zvaného „studijního dluhu“ stoupá. Od roku 2002 studenti mohou vzít si od státu půjčku, která jim umožní studovat na vysoké škole. Tato půjčka je v současné době velmi populární. Studenti začnou splácet půjčku v tom okamžiku, kdy nastoupí do práce. Podle průzkumu se ukazuje, že studující třetím rokem, v průměru dluží kolem 7 tisíc liber a ti, kteří pocházejí z nižší sociální vrstvy ještě více. Podle průzkumu se ukazuje, že ti, kteří byli chudí a neměli nic před započítím studia, ukončí studium s největším dluhem, protože budou nuceni si půjčit daleko větší částku než ti, kteří jsou na tom finančně lépe. Tříleté studium pro studenta, který žije mimo domov, bude stát pravděpodobně kolem 11.200 liber. Pro studenty studující v Londýně se tato částka pohybuje kolem 13.500 liber. Mnoho studentů si však zažádá o půjčku kolem 15tisíc liber. Toto je zhruba částka, která představuje roční příjem mnoha rodin ve Velké Británii. Přes možnost půjčky, studie, která byla prováděna mezi žáky pocházející ze sociálně slabých skupin, ukázala, že přes finanční pomoc více než 57 % prohlásilo, že na vysokou školu nenastoupí z finančních důvodů. Mnoho z nich se bojí dlouhodobého dluhu a neradi by se ocitli na „černé listině“, kvůli nesplácení dluhu a hrozbě zabavení majetku. Obzvláště starší účastníci se staví zásadně negativně vůči této půjčce.

Connor a Dewson v roce 2001 dělali průzkum mezi osmnácti a devatenáctiletými, kteří nechtěli pokračovat ve studiu na univerzitě nebo kollege, na co by si byli ochotni půjčit. 80 % z nich řeklo, že by se zadlužilo na nákup rodinného domu a stejný počet se vyjádřil kladně i k půjčce na vzdělání. To nám pořád nechává 20 % respondentů, kteří nebyli připraveni riskovat dluh. Polovina z nich však řekla, že dluh je hlavní faktor, proč nepřemýšlí o možnosti vyššího vzdělání³⁷.

Z těch studentů, kteří si nevezali půjčku, 56 % řeklo, že si nepřáli mít jakýkoliv dluh. Většina z nich byly ženy z chudých rodin. V tom okamžiku, kdy si studenti vypůjčili peníze ke studiu, bylo daleko pravděpodobnější, že si vypůjčí znovu z jiných zdrojů a za jiným účelem. Asijští studenti byli nejméně pravděpodobnými žadateli o úvěr na studium. A pokud si peníze vypůjčili, byly to ty nejmenší částky³⁸.

Jedním z důvodů je jejich muslimské vyznání, které je proti zadlužování. Někteří studenti, kteří si nebrali půjčku, používají jinou strategii, jak ušetřit peníze. Studovali v místě bydliště, bydleli u rodičů, zapisovali se na krátkodobé kurzy, které si mohli v tom okamžiku financovat, nebo měli několik zaměstnání, aby si studium mohli financovat.

2.11. Finanční těžkosti studenta

Podle jedné současné studie studenti utratí velké peníze za popíjení alkoholu a pořádání oslav. To není žádným tajemstvím.³⁹

To nás může přivést na myšlenku, že finanční situace studentů není tak strašná, ale ne všichni studenti jsou na tom stejně.

Callender zjišťoval rozdíly mezi příjmy studenta a jeho skutečnými náklady (studie provedená v roce 1995 - 1996, a 1998-1999). U nejslabší sociální skupiny (V) vzrostly náklady o 205 %. U jiných až o 300 %. Těm studentům, kteří si museli hradit náklady ze svých úspor, bez toho, že by si vzali půjčku, vzrostly náklady o 160 %. Ti ze sociální skupiny IV a V a svobodní rodiče měli největší starost o peníze, které museli do studia investovat.⁴⁰ Mnoho studentů si plně neuvědomovalo, kolik takové studium vlastně stojí! Studenti nečekali, jak mnoho budou muset utratit za nákup knih a jiných

---

³⁷ Connor a Dewson 2001

³⁸ Callender a Kemp 2000

³⁹ Morgan et al. 2001

⁴⁰ Callender (2001)

studijních materiálů, neboť univerzitní knihovny nemají dostatek výtisků knih, které by si studenti mohli zapůjčit. (číslování sociálních skupin: Tabulka 3 Odhad četnosti jednotlivých sociálních skupin Velká Británie 2006)

Margo: „Včera jsem zaplatil za tři knihy 70 liber“ .....

Leroy: „Když se přihlásíš na modul, tak si k tomu musíš pořídit ještě knihu, která ti vysvětlí, jak modul používat. Každý manuál stojí 5,5 libry. To není fér. Pokud nám učitel nějakou knihu dá, mělo by to být zadarmo“.

Margo: „A kopírka zde stojí 10 pencí za každou stránku, zatímco v místě, kde bydlím, zaplatím za kopírku pouze 4 pence. Myslel jsem si, že jako studenti školy bychom měli mít kopírování levnější“.

(Starší studenti vyššího vzdělání).

Pro ty studenty, kteří žijí mimo domov, se velkým problémem stává hrazení ubytování. Tisk mnohokrát upozorňoval vládu, že velká částka studentské půjčky hradí pouze náklady na ubytování a na hrazení samotného studia a kurzů studentům téměř nic nezbyvá. Obzvláště v Londýně.

Svobodní rodiče - samoživitelé v okamžiku nástupu na studia většinou ztrácí rodičovskou podporu. Většina studentů – svobodných rodičů – se kterými jsme mluvili, si nebyli vědomi tohoto faktu. Jedná se např. o povinnosti platit za recept, který dosud měli zadarmo (6 liber za předpis) atd.

K tomuto se vyjadřuje Siobhan, 33 let, bílá studentka vyššího studia, svobodná matka:

„V tom okamžiku, kdy jsem dostala studijní půjčku, jsem ztratila rodičovské a jiné přídatky, na které jsem do té doby měla nárok. Teď si např. musím plně hradit podnájem, který jsem dosud měla zadarmo, musím platit au-pair, musím také platit za školní jídla pro děti, které jsem dosud měla zadarmo a dokonce i za mléko. Dokud jsem byla nezaměstnaná, všechny tyto náklady, jako je nájem, péči o dítě (au-pair), školní stravu, lékařské předpisy, autobusovou dopravu) mi hradil stát. Teď si hradím 73 liber týdně za pronájem a připadám si, že platím jen účty, účty, účty .....

„Už nemám nárok téměř na žádnou podporu, takže vůbec nechápu, proč studuji. Byla jsem na tom lépe, když jsem byla nezaměstnaná, bez vzdělání, nebo částečně vypomáhala v Tesco. Myslím, že se na nějaké vzdělání můžu vykašlat.“

2.12. Hierarchie univerzit.

Jak si všiml Hutchings a Archer 2001, přesto že se zvýšil počet přijatých studentů na vysoké školy z pracující vrstvy, byly to pouze vysoké školy nižšího stupně – nižší kvality, které pro ně byly přístupné. Respondenti jejich studie si toho byli plně vědomi. Elitní instituce jim zůstaly i nadále uzavřeny a přesto že studenti z pracujících tříd získají vysokoškolské vzdělání, jejich kvalifikace nebude mít na trhu práce takovou cenu, jak vzdělání získané na elitních univerzitách.⁴¹

Všichni respondenti, ať již studující nebo i nestudující vysokou školu, jsou si vědomi velkých rozdílů ve vzdělávacích institucích vyššího stupně. Většina vidí rozdíly v prestiži a kvalitě těchto škol. Jako nejlepší instituce, na kterých je možné studovat, jsou Oxford a Cambridge a dobré univerzity by měly být také dostupné v okolí Londýna. Prestižní univerzity mají stále vysokou laťku vstupních kritérií, a to nejen co se týče akademických znalostí, ale i sociálního a společenského postavení, např. že přijímají pouze studenty, jejichž rodiče mají akademický titul nebo profesní kariéru. Některé minoritní etnické skupiny si také myslí, že stratifikace studentů záleží také na jejich rase. Udávají příklad, že prospekty, které mají nalákat studenty ke studiu na vysoké škole, obsahují pouze fotografie bílých studentů. Jako nejhorší univerzity jsou označeny ty instituce, které jsou ve středu velkých měst, většinou postaveny z betonu, bez okolní zeleně a stromů. Tyto univerzity jsou určeny, aby se postaraly o studující pracující třídu a minoritní etnické studenty. Respondenti se shodli na tom, že těmto studentům bylo umožněno studovat na vysoké škole pouze na univerzitách nižšího stupně a prestižní univerzity zůstaly pro ně i nadále uzavřeny, tak jak tomu bylo dříve. Je také jasné, že rozdíly mezi jednotlivými univerzitami se projeví i v budoucnu, neboť pouze studenti z prestižní univerzity budou mít zajištěnu kvalitní práci.

O rozdílu univerzit a možnosti studia na nich se vyjádřil Neil, jednatřicetiletý bílý student vyššího vzdělání. „Na vysokou školu jsem se dostal, protože jsem prošel přípravným kurzem na college, která měla nějaké konexe s univerzitou. Udělal jsem vstupní test, přihlásil jsem se jen na jeden obor a byl jsem přijat. Je to proto, že na tuto univerzitu se dostane každý. Vždyť je to městská polytechnická univerzita! Na to nepotřebuješ žádné akademické znalosti, aby ses sem dostal! Žiji v místě školy a po

---

⁴¹ Hutchings a Archer 2001

pravdě řečeno jsem blbej,,.

Z Neilova komentáře vyplývá, že městské univerzity pro studenty pocházející z prostředí manuálně pracujících jsou přístupné zcela každému, kvalifikaci zde získá každý a studenti si jsou toho vědomi. Bohužel i nadaní studenti z nižších sociálních vrstev musí navštěvovat buď tuto univerzitu, nebo nic.

Elitní univerzity jsou spojovány s bílými studenty z bohatých vrstev a je nemyslitelné, že by zde byli přijati zájemci z etnických skupin. Jak poukazuje Modood, v Británii většina černých studentů je koncentrována v malých počtech na moderních univerzitách, které vznikly po roku 1992.⁴²

Reay et al. zjistil, že respondenti pohlížejí na elitní univerzity jako na „bílé,, určené pro střední a vyšší společenské vrstvy. Zatímco univerzity s velkým počtem černých studentů nebo studentů z nižší sociální skupiny byly hodnoceny jako špatné instituce.⁴³

2.13. Proč studenti nedokončí studium?

Pouze několik studií se zabývalo důvody dřívějšího odchodu studentů ze studií a tím pádem nedokončení studia. Yorke et al. prověřil 1478 anglických studentů vysoké školy, kteří předčasně ukončili své vysokoškolské studium. Poštou jim byly zaslány dotazníky a na základě výsledků identifikoval osm základních faktorů, které přispěly k ukončení studia na vysoké škole.

- Špatně zvolený předmět – studijní zaměření
- Nespokojenost se studijním programem
- Neschopnost vypořádat se s požadavky studijního programu
- Finanční problémy
- Nespokojenost s prostředím školy
- Nespokojenost s místem instituce
- Problémy v partnerství nebo v rodině
- Zdravotní problémy

---

⁴² Modood 1993

⁴³ Reay et al. 2001

Z těchto poukazovaných faktorů *špatný výběr předmětu – studijního programu a množství studijních požadavků a finanční problémy* byly nejčastěji uváděny.⁴⁴

Touto studií se dále do hloubky zabýval Ozga a Sukhnandan, kteří zjistili, že mladí a dospělí uváděli různé důvody ke svému odchodu ze studií. Mladí studenti odcházeli ze studia z důvodu nedostatečné přípravy ke studiu, neschopnosti se plně studiu věnovat nebo nevhodnosti vybraného předmětu.

Na druhé straně dospělí studenti odcházeli ze studia kvůli vnějším faktorům, jako byla rodinná situace, nebo požadavky v zaměstnání. Studenti pocházející z pracujících tříd zase uváděli jako nejčastější příčinu odchodu finanční důvody. Studenti, kteří začali studovat univerzitu před rokem 1992, odcházeli ze studií daleko častěji kvůli špatně vybranému studijnímu zaměření než studenti, kteří začínali univerzitu po roku 1992.

V dotaznících se studenti vyjádřili, že očekávali potencionální finanční, osobní nebo společenské problémy, které by jim komplikovaly studium, a daleko méně z nich se zmiňovalo o tom, že by studium nesplnilo jejich očekávání. Strach byl založen na kombinaci faktorů, které zahrnovaly:⁴⁵

- Očekávání selhání na základě předchozích zkušeností,
- Rasismus,
- časové a finanční problémy,
- kvalifikační předpoklady,
- finanční a společenské požadavky,
- zodpovědnost,
- osobní pocity z nezapadnutí do kolektivu na základě rozdílného sociálního postavení.

2.14. Informace, poradenství a kulturní rozmluva o vyšším vzdělání

Nedostatek informací je uváděn jako jeden z nejvážnějších důvodů pro nízkou účast pracujících společenské vrstvy ve vyšším vzdělání. „Určitým skupinám ve společnosti se nedostává informací o možnostech ve vzdělání, které jsou k dispozici“⁴⁶ V konečném důsledku je to pak poskytování informací účastníkům, co hraje největší roli v přijímání nových účastníků z pracujících tříd pro vyšší studium. Předpokládá se, že *vlastnit* informace je pro jednotlivce to nejdůležitější při budoucím rozhodování ohledně

---

⁴⁴ Yorke et al. 1997

⁴⁵ Ozga a Sukhnandan (1997),

⁴⁶ Thomas 2001: 135.

volby svého vzdělání. Proto by vláda měla zaměřit svou iniciativu na posílení tohoto klíčového bodu. Zdá se, že nejvíce racionální rozhodnutí jsou ta, která v dlouhodobém horizontu maximalizují ekonomické postavení individua. Příkladem by mohla být zpráva od Dearinga, která tvrdí, že pokud by byly dostupné informace o dlouhodobých finančních výhodách vyplývajících pro člověka dosažením vyššího vzdělání, více lidí by se rozhodlo tuto cestu (dosažení vyššího vzdělání) uskutečnit.⁴⁷ Není to však tak jednoduché jak se zdá.

1. Pro většinu studujících, kteří ovšem pocházejí z vyšších vrstev, není rozhodování o tom, zda studovat vůbec otázkou. Prostředí, ze kterého pocházejí, automaticky předpokládá, že studovat budou, to je bezpochyby jasné jak pro rodiče, tak potomky. Jedinou otázkou, která pro ně nastane je kterou z prestižních škol si vybrat, která škola je pro zdůraznění jejich společenského postavení ta správná. Ostatní lidé, což znamená, lidé z pracujících vrstev nikdy neřešili otázku, jestli studovat, či ne. Je to dané jejich vzděláním, společenským postavením, školou, kterou děti navštěvují, místem kde bydlí, nejbližším ale i širším společenským okruhem, ve kterém se pohybují. Toto je otázka, kterou z nich vlastně nikdo ani neřeší. Pravděpodobně jen velmi malé procento nakonec zvažuje otázku, zda studovat či ne. A toto by měla být cílová skupina, na kterou by se měla vláda a jiné organizace zaměřit, informovat o možnostech a tím pádem i mít vliv na konečné rozhodnutí o dalším případném studiu.
2. Ne vždy jsou rozhodnutí, zda studovat či ne, racionální. Mnohdy jsou na základě náhlého popudu, pocitu či emocí, což je zase vázáno na jejich sociální původ⁴⁸. Hatcher například tvrdí, že střední třídy se rozhodují pro studium z převážně ekonomických důvodů, neboť si dovedou spočítat pravděpodobnost lepšího ekonomického a tím i společenského postavení. Pracující vrstvy prý nejsou tohoto rozhodnutí schopny. Pouze ti, pocházející z řad pracujících tříd, kteří aspirují na vyšší společenské postavení se rozhodnou na základě ekonomických výhod.

2.15. Chybí pracující vrstvě obyvatelstva informace?

Mnoho studií potvrdilo, že mladí lidé pocházející převážně z pracujících tříd

---

⁴⁷ (Dearing 1997)

⁴⁸ (Gewirtz et al.1993)

nemají potřebné informace o možnostech dalšího studia po ukončení první části povinné školní docházky (11 let). Studie, která se zabývala informovaností potenciálních uchazečů na vyšší vzdělání a dále již studujících studentů z pracujících tříd zjistila nedostatečné znalosti týkající se hlavně oblasti nákladů, grantů, sociální výpomoci a ekonomických výhod do budoucna.⁴⁹ Pokud již i studenti na vysokých školách poukazují na nedostatečnou informovanost, co se vyššího vzdělání týče, jak pak na tom mohou být ti, kteří vyrůstali v podmínkách (rodinné a školní prostředí), které vyšší vzdělání naprosto vytěsnilo ze života těchto mladých lidí, dětí. Jako příklad bychom mohli zde uvést poznatek Grundyho⁵⁰ z roku 2001, který se studentů desátého ročníku (15 let) zeptal, kde vidí výhody vyššího vzdělání a bylo mu odpovězeno, že pouze budou muset opakovat zkoušky, které už vlastně mají. Hodně žáků si také myslelo, že po úspěšném složení GCSE v jedenáctém ročníku už další studium je naprosto zbytečné. Mnoho studentů ani neví, jakou kvalifikaci potřebují pro vstup na univerzitu a jaký je vlastně rozdíl mezi univerzitou a College (další vzdělání). Vzdělání v College obvykle umožňuje studium s možností získání různých certifikátů, kvalifikací vyššího stupně, zatímco studium na univerzitě vám umožní obdržení titulu na úrovni bakaláře, magistra, doktora.... Zbývající technické obory jsou vyučovány na jiných univerzitách, ty ale nejsou považovány za prestižní, neboť vyšší společenské vrstvy nepovažují tyto profese za hodící se k jejich společenskému postavení a tak se na tyto obory dívají skrz prsty. Prestižní obory vhodné pro vyšší společnost jsou pouze ty, kde se vyučují předměty jako je právo, medicína, filosofie atd. Neboli ty, kde se nešpiní ruce. Za nejprestižnější univerzity jsou považovány Oxford, Cambridge, Durham a London, ale i tyto univerzity jsou jakoby přiřazeny ke college. Celý systém je divně provázaný a na žádném stupni školní docházky není nic přímočaré čili jasné, logicky uspořádané. Většina lidí i zasvěcených do školské problematiky v tomto složitém systému tápe.

Různých teorií, proč se potřebné informace o vyšším vzdělání nedostanou i mezi mládež z nižších sociálních vrstev společnosti byla vypracována celá řada, snad jen namátkou:

- Lidé z pracujících tříd znají méně lidí, kteří by sami prošli vyšším vzděláním, čili nejsou jimi motivováni ani inspirováni.

---

⁴⁹ Connor and Dewson 2001

⁵⁰ Grundy 2001

- Že samotné školy a College nepodávají potřebné informace žákům a studentům z nižších vrstev a tím jim úmyslně znemožňují možnost vyššího vzdělání.
- A že informace, které nižší vrstvy potřebují k rozhodnutí, zda studovat, by musely být daleko obsáhlejší a komplexnější, než jaké stačí pro rozhodnutí vyšším vrstvám

To že nikdo z rodiny a ani známý či přítel nestudoval na vysoké škole, hraje dost významnou roli pro rozhodnutí o dalším studiu pro mnoho mladých lidí. Většinou méně než jeden z deseti rodičů měl nějakou zkušenost s vysokou školou u pracující vrstvy. Zatímco u střední vrstvy to bylo víc než čtyři z deseti rodičů, a čím vyšší společenská vrstva, tím se počet studií na vysoké škole zvyšoval a dokonce měl i určitou rodovou tradici. Problém je také v tom, že na základě svých zkušeností většina rodičů ze středních a vyšších vrstev ví, na základě vlastní zkušenosti jak se na vysokou školu přihlásit, dostat a úspěšně ji ukončit a po celou dobu pevně stojí za svým potomkem a to nejen finančně, ale i morálně a citově podporují svého potomka v tomto kroku. Zatímco rodiče z pracující vrstvy, nemají páru, o co jde. Neví, co potomka čeká, a jak by se měl správně rozhodnout. Veškeré rozhodnutí tedy nechávají na dítěti se slovy, ať už se rozhodne jakkoliv, budou ho podporovat v jeho rozhodnutí. Tím pádem se z dítěte stává odborník, který musí najít to správné řešení svého problému.⁵¹

Studentka Chantelle mixed race uvádí: „A pak nemáte nikoho, na koho byste se obrátily. Když potřebujete pomoc, máma neví, ta to vůbec nezná, kamarádi taky ne a tak mi zůstane jenom pomoc učitele“.

Jiná studentka ze stejné skupiny poukazuje na výhodu příbuzného se stejnou předešlou zkušeností: „Můj bratr je inženýr, sestra účetní a ty víš, že tihle všichni za tebou stojí. Je to tím pádem pro mě daleko jednodušší, stačí jen zvednou telefon, postěžovat si, že nevíte jak dál a někdo vám hned poradí, jak z problému vybruslit“.
(Loretta 18 let, černá africká studentka vyššího vzdělání)

Komise zabývající se dalším vzdělání a následným zaměstnání ve sněmovně navrhla, aby Velká Británie následovala americký model, ve kterém studenti, kteří nemají nikoho v rodině s vysokoškolským vzděláním, byli oficiálně označeni na svých

---

⁵¹ Pugsley 1998, Reay 1998

přijímacích listinách jako „první generace“ studentů. Otázkou je, jestli takové označení je pouze pro statistické účely nebo jestli by to mohlo být dále zneužito pro pozitivní diskriminaci takových kandidátů. Mít přítele, který studuje na vysoké škole, se ukázalo jako velmi prospěšné pro výběr tohoto typu studia, ale opět se to týká hlavně střední vrstvy a výše, i když sem tam už se objevují takové případy i mezi pracující třídou.

Kromě třídní diskriminace je i diskriminace co se věku a pohlaví týče. Například Reay⁵² zjistil, že přestože dívky z nižších sociálních skupin mají informace o vyšším vzdělání, neposkytují se tyto informace chlapcům. Co se věku týče, čím je jedinec starší, tím větší strach z vysokoškolského vzdělání je mezi lidmi. Obávají se návratu zpět do školních lavic, protože se očekávají izolaci, nepochopení a opět nedostatek informací co se celého procesu studia týče. Druhým hlavním důvodem je nízká informovanost studentů a dětí z pracující společenské vrstvy.

Ball a Vincent považují za nejdůležitější tzv. „žhavou zprávu“ tu, která nepochází z oficiálních zdrojů, ale člověk se ji dověděl od přátel, sousedů nebo příbuzných. Tvrdí, že „žhavá zpráva je pro studenty daleko více důvěryhodná než oficiální zdroj informací. Při porovnání „žhavé zprávy“ a „oficiální informace“ je to jako porovnávat vliv formální, veřejné zprávy s osobní, společensky ověřenou zkušeností. Je zde určitá míra skepse, co se formálních informací týče a všeobecně je mezi lidmi upřednostňována a daleko větší vliv má neoficiální zpráva.⁵³ Connor a Dewson zjistili, že nižší sociální skupiny a potencionální uchazeči o studium vidí člověka, jako nejužitečnější zdroj informací, daleko víc než oficiálně vytištěné informace v brožurkách a letácích. Daleko jasněji a zřetelněji chápali informace přijaté od lidí, které znali a respektovali a kteří měli osobní zkušenost se studiem na vysoké škole. Většina studentů z výběrových skupin se shoduje na tom, že mnohdy to právě byly pouze informace z okolí, které dostávali a dávali jim tak aspoň nějaký přehled o tom, co se to vlastně děje.⁵⁴

Mnoho studentů, kteří přemýšlí o studiu, je ovlivněno prostředím, ze kterého pocházejí a dále neznalostí toho, co je čeká. Už jenom vnímání sebe sama a ostatních lidí, je velmi odlišné. Sebe vidí jako normálního, obyčejného jedince, který stojí nohama pevně na zemi a víceméně ví, co může od života a od sebe očekávat. Ví, odkud

---

⁵² Reay 1998

⁵³ Ball a Vincent 1998

⁵⁴ Connor a Dewson 2001

pochází a kam směřuje, a nemá iluze o tom, co ho v životě čeká. Ty ostatní, studenty, vidí jako duše nezralé, tápající a schovávající se za clonou studia, neboť oni vlastně neví, co si mají se sebou a životem počít. Vidí je jako rozmazlence, snoby, pracháče, kteří vždy měli vše mrknutím oka a bez vlastního přičinění. Život je vlastně děsí a potřebují vnitřně dozrát, než vyкроčí do světa. Někteří si je představují jako mladé hippíky holdující alkoholu a dýmce vedoucí filozofické, nikdy nekončící diskuze a čekající na čas až dozrají. Univerzita je pro ně takovým obrovským, do nebe se tyčícím chrámem, kde se mohou na pár let schovat a zrát.

Hodnota vyššího vzdělání

Jak už jsem se zmínila jinde, Archer a Hutchings se snaží zhodnotit přínos vyššího vzdělání pro jednotlivé sociální skupiny. Zatímco střední a vyšší sociální skupiny riskují minimálně, studenti pocházející z těch nižších sociálních skupin podstupují se studiem vysoké riziko, které nese strach z přijetí kolektivem kvůli svému nízkému původu, finanční tlak a riziko z případného nedokončení studia ať již pro finanční, či jiné důvody. Riziko a zisk je pro každou sociální skupinu či jednotlivce jiné. Hraje zde roli sociální zařazení, rasa, pohlaví, věk a všechny tyto aspekty hrají velmi důležitý faktor pro úspěšné ukončení studia⁵⁵.

---

⁵⁵ Archer a Hutchings 2000

3. České školství

3.1. Krátký exkurz do historie

Při hledání materiálu pro tuto část práce, která má být stručným úvodem k výsledkům průzkumu a srovnání vztahu anglických a českých dětí ke škole a vzdělání, tedy skutečného produktu obou školských systémů, jsem narazila na materiály, které se zabývají vývojem školství většinou jen po roce 1989. Pokud zmiňují dřívější období například šedesátá až osmdesátá léta minulého století, mluví o nich se značným despektem. Přitom jsou většinou sami absolventy onoho odsuzovaného školství. Stejně tak většina ministrů a ministryň školství, členů vlád a zástupců lidu v parlamentu a senátu.

3.2. Stručný vývoj

Nebudu se vracet do dob Komenského, Marie Terezie ani První republiky, začnu rovnou po druhé světové válce. Do roku 48 škola v podstatě navazovala na prvorepublikový systém. Změnu do školství vneslo až takzvané budování lidově demokratického státu. Bohužel ta největší změna spočívala ve vstupu ideologie do výchovy. Jinak vše zůstávalo při starém. Povinná byla osmiletá školní docházka. Po jejím absolvování se mládež mohla rozhodnout co dál. Volba ale dost dlouho nebyla závislá jen na kvalitě získaných vědomostí, ale i na třídním původu a vztahu rodiny ke zřízení. Jedinou výhodou bylo, že vzdělání bylo bezplatné.

Mládež volila, jestli jít přímo pracovat, nebo absolvovat tříletý učební obor, zakončený výučním listem. Dále zde byla řada technických středních škol, kde studium končilo maturitní zkouškou, a absolvent mohl pokračovat ve studiu na vysoké škole. Jako příprava přímo pro vysokoškolské studium byly určeny jedenáctileté střední školy. Zde opět na závěr studenti skládali maturitní zkoušku. Vysoké školy se dělily na humanitní a technické a končily složením státní zkoušky, tak zvanými „STÁTNICEMI“. Dále zde existovaly ještě zvláštní školy a různé vzdělávací instituty. Celé školství měl v rukou stát, řídilo jej ministerstvo a výuka probíhala podle jednotných a pro všechny druhy škol stejných směrnic a nařízeních. Také učňovská, maturitní a státní zkouška měla jednotnou podobu, samozřejmě s přihlédnutím na odborné zaměření té které vzdělávací instituce.

Ve vzdělávacím systému až do roku 89 občas proběhly drobné změny. Laborovalo se s délkou základní a povinné školní docházky. Z osmi let byla základní školní docházka prodloužena na devět, pak zkrácena na osm a znovu vrácena na devět let. Bylo rozhodnuto, že povinná školní docházka bude dvanáctiletá. Z jedenáctileté se staly střední všeobecně vzdělávací školy a posléze gymnázia. Délka studia na technických středních školách se také měnila ze tří na pět let a zase zpět. U vysokoškolského studia byl pokus o jeho zkrácení o jeden rok, ale nakonec přeci zvítězil rozum a studium bylo vráceno na původní délku 5 – 6 let podle zaměření. Pro postup na vyšší stupeň vzdělání bylo nutno absolvovat „přijímačky“. Zájem o toto studium vždy dost převyšoval místa na jednotlivých školách. Pokud do tohoto výběru a přijímacího řízení nebylo zataženo nesmyslné ideologické hledisko, dostali se na studium opravdu ti, co uměli a měli nato absolvovat náročné studijní programy jednotlivých vysokých škol a univerzit. Každý rok studia bylo nutno úspěšně složit řadu zkoušek z jednotlivých předmětů. Do dalšího ročníku postoupil pouze ten, který měl úspěšně absolvované všechny zkoušky vypsane pro konkrétní studijní rok.

3.3. Změny po roce 1989 a současný stav

Politické a ekonomické změny ve společnosti po roce 1989 se bezprostředně promítly do koncepce školství a do systému vzdělání. Pod heslem „doposud vše bylo špatné“ byl vyhlášen cíl – Nová škola. Započala etapa postupných změn, tzv. „transformace školství“.

Došlo k decentralizaci řízení škol, školy dostaly právní subjektivitu, měnili se jejich zřizovatelé, do vzdělávání vstupuje soukromý sektor a je možná částečné úpravy a zásahů do vzdělávacích plánů – není již striktně vyžadováno dodržování kurikula. Vzniká řada nových škol, do vzdělávání se zapojuje i církev.

Z odborných učilišť a středních odborných škol vznikají integrované střední odborné školy. Gymnázia již nejsou jen pokračováním deváté třídy ZŠ, vznikají osmiletá gymnázia, obdoba dřívějších reálních gymnázií. Vysokoškolské studium je rozděleno na dva stupně, kdy nejdříve po třech letech a složení státní zkoušky je udělen titul bakalář a dále je možno pokračovat v magisterském stupni.

Vznik nových škol spolu s nástupem negativního demografického vývoje přinesl ovšem i pokles sumy peněz směřujících od státu do jednotlivých zařízení a tedy nutnost

hledat další zdroje financování. Dnes každé zařízení dostane peníze podle počtu žáků nebo studentů navštěvujících konkrétní ústav. V konečném efektu to vede k přetahování o dušičky a snahu udržet studenta na škole za každou cenu.

Dalším negativem je pokles zájmu o učební obory. Každý chce mít doma minimálně doktora, a pokud to bude právník ještě lépe. Řada tradičních učebních oborů v některých lokalitách zcela vymizela a řemeslo je u nás postupně přenecháváno zahraničním dělníkům.

Další změnu je možno vidět v chování řady rodičů a jejich dětí, tedy „materiálu“, na který má naše školská soustava působit. Řada rodičů z ekonomických důvodů nemá tolik času a snad ani chuti věnovat se výchově dětí. Stále více spoléhají při výchově na školu, ale již nic neudělají proto, aby dítě školu a učitele respektovalo. Také jsou přesvědčeni, že demokracie představuje naprostou svobodu. Na zhoršující se morálce dnešní mládeže se kromě televize, kde sovětské filmy o práci a budování socialismu pouze nahradila americká komerce plná násilí a přihlouplých příběhů se stále se usmívající školní mládeží, se také podílejí ti, kteří mládež krmí řečmi o jejich právech, ale jaksi zapomínají na povinnosti.

Součástí změn byla i redukce počtu dětí v jednotlivých třídách, hlavně v oblasti základních škol. Ovšem s postupem času jak začaly ve školství ubývat peníze, dochází opět postupnému navyšování počtu žáků ve třídách.

Pokles porodnosti po roce 89 a prudký nárůst škol, hlavně středních, vedl k tomu, že stále více žáků míří na gymnázia. Nic by proti tomu nešlo namítat, i kdyby se třeba povedlo realizovat sen jedné ministryně školství o počtu studujících gymnázia. To ale za předpokladu, že by úměrně tomu vzrostl i počet žáků s výbornými výsledky. Opak je bohužel pravdou. Dobrých žáků spolu s jejich celkovým počtem stále ubývá a tak jsme dnes v situaci, kdy většina středních škol raději ruší přijímačky, jen aby někoho do lavic dostaly a měly tedy z čeho přežívat. Příčinu je možno vidět ve změnách a současném stavu našeho školství a celé společnosti.:

- Stále se měnící personál ministerstva školství podle toho, která politická strana jej zrovna dostane na starost, (neexistence zákona o státní službě skoro z každého místa dělá „politické“ místo) není schopno jakékoliv koncepční práce.
- Jediná snaha za každou cenu reformovat naše školství a přiblížit ho

vysněnému vzoru.(to tady ale již bylo)

- Neodborné zásahy do vzdělávacího systému ze strany „politických“ odborníků.

Jediné co se v podstatě nezměnilo, je odměňování ve školství. Z tohoto hlediska jde stále o „druhořadá zaměstnání“. Výsledkem je ještě silnější feminizace školství, potkat na základce mladého učitele je takřka zázrak.

A do tohoto stavu má nastoupit mladý učitel, tedy spíše učitelka, protože muž - učitel na základce je důchodce, nebo bílá vrána. Ne že by nebylo dost absolventů vysokých škol produkujících učitele. Ale mladý člověk chce žít, někteří dokonce plánují založit rodinu, ale s těmi nástupními platy? Není divu, že houfně utíkají a to právě ti nejtalentovanější za lépe ohodnocenou práci někde u soukromé firmy, případně do zahraničí.

A tak na školách učí ti, kteří buď jsou nadšenci, nebo neseženou lepší zaměstnání, důchodci a lidé z praxe, kteří si potřebují přivydělat. Takže na jedné straně se jedná o skutečné odborníky a na druhé ty co propadli sítem na trhu práce a není před nimi jiné cesty. Ale učitelství je předně o talentu a nadšení pro věc. Buďte ale i talentovaný, ale co s tím, když to nadšení vám ničí pár darebáčků většinou z „lepších rodin“? A vy víte, že pokud se na to dítě jen přísně podíváte, máte zítra ve škole jeho matku i s právníkem? Natož abyste si dovolil po něm chtít nějaké vědomosti. Škola přeci má být hrou. Ještě že se tohoto nedožil Komenský.

Na rozdíl od té Anglie, nevypisujeme výběrová řízení na místa pedagogů, kromě těch ředitelských, ale bereme co je. Pak je část sboru bez aprobace a nadšení pro věc. Ulehčíme jim to tím, že zrušíme osnovy, zbytečné předměty a vymyslíme státní maturitu? Patrně ne.

To se netýká ale jen základního a středního školství. Dnes jsme státem, který má v EU nevyšší počet vysokých škol. Patrně marně byste dnes hledali okresní město, kde nesídlí aspoň nějaká detašovaná katedra. Máme vůbec tolik akademických pedagogů, abychom každou vysokou školu řádně pedagogicky pokryli? Plzeňská práva mluví za vše a zcela jasně.

Hodnotit kolik nastupujících učitelů u nás mělo jedničky a kolik ji sotva prolezlo, nemohu. Naše školství se touto statistikou zrovna nechlubí a tak můžeme jen doufat, že přes všechny snahy o nápravu, zůstane naše školství tím, čím bylo a snad

stále ještě je a to díky i těm učitelům, které nikdo nevybírá v konkurzu

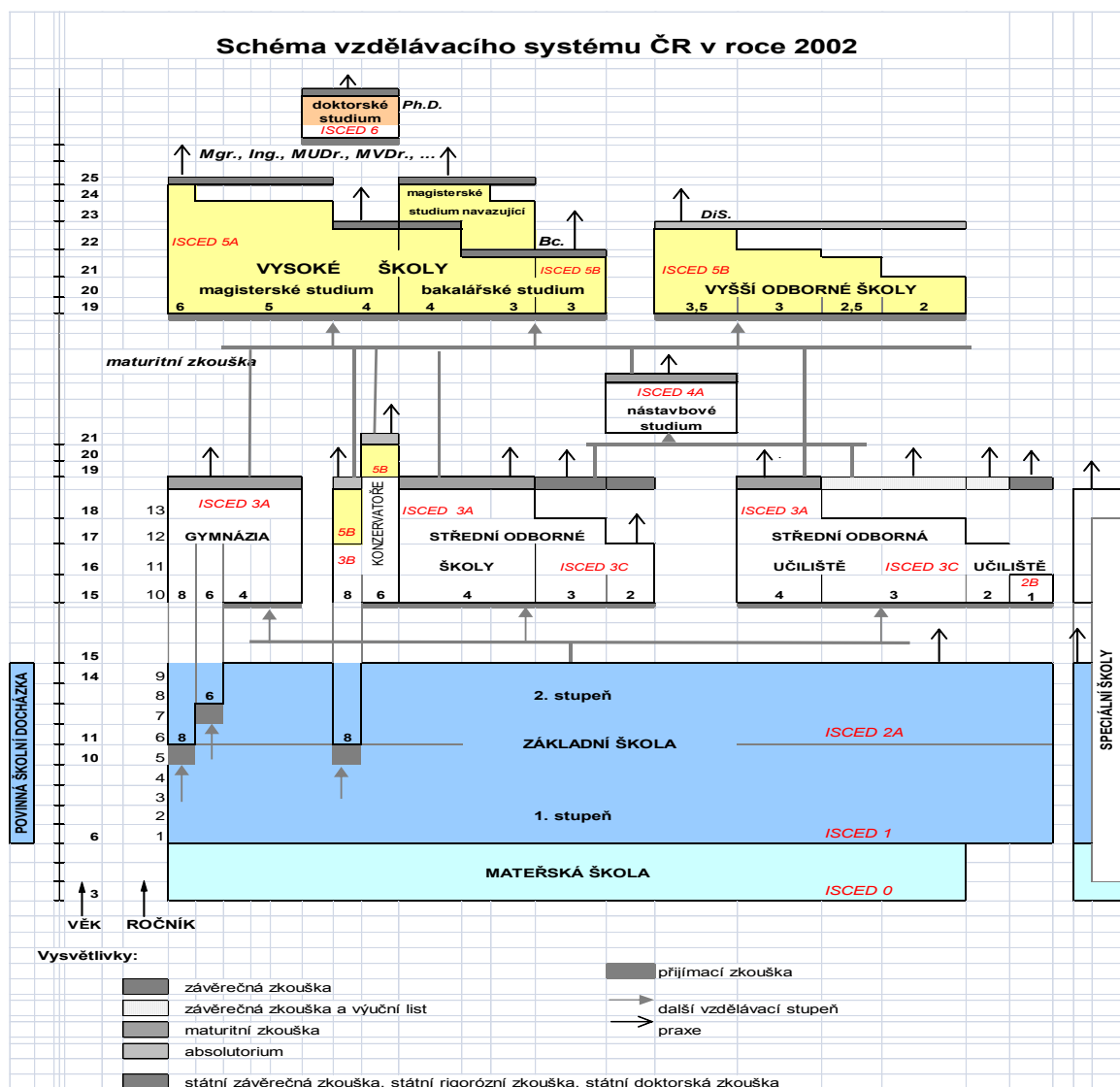
3.4. Školský systém v ČR

Od roku 1990 se postupně vyvíjel, v současné době má podobu ze dne 24. září 2004

o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

ve znění pozdějších změn provedených zákonem č. 383/2005 Sb.

schéma 1 Schéma vzdělávacího systému v České republice

Vývoj vzdělání obyvatelstva České republiky v časové řadě je uvedeno v následující tabulce.

Tabulka 6 Vzdělání obyvatelstva ČR nad 14 let

Vzdělání obyvatelstva ČR nad 14 let podle "Výběrového šetření pracovních sil"

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
celkem v tisících	8292,7	8354,6	8406,4	8447,5	8487	8523,2	8555,3	8586,4
%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
základní vzdělání a bez	2289,7	2245,6	2236,3	2151,7	2090,2	2034,0	1982,5	2072,3
	27,61%	26,88%	26,60%	25,47%	24,63%	23,86%	23,17%	24,13%
střední bez maturity	3206,8	3247,1	3255,3	3330,6	3353,0	3356,4	3323,5	3199,4
	38,67%	38,87%	38,72%	39,43%	39,51%	39,38%	38,85%	37,26%
střední s maturitou	2139,3	2331,5	2255,7	2307,4	2375,7	2460,3	2534,5	2579,1
	25,80%	27,91%	26,83%	27,31%	27,99%	28,87%	29,62%	30,04%
vysokoškolské	647,5	629,5	658,6	659,9	668,0	372,4	714,6	735,2
	7,81%	7,53%	7,83%	7,81%	7,87%	4,37%	8,35%	8,56%
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
celkem v tisících	8577,4	8599,1	8636,9	8673,3	8716,0	8773,4	8845,0	8943,8
%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
základní vzdělání a bez	2094,1	1916,8	1851,0	1810,5	1745,0	1698,1	1687,2	1675,5
	25,25%	22,94%	22,02%	21,43%	20,56%	19,92%	19,72%	19,51%
střední bez maturity	3108,2	3216,9	3299,2	3319,5	3283,1	3264,1	3244,8	3197,8
	37,48%	38,50%	39,25%	39,30%	38,68%	38,30%	37,93%	37,24%
střední s maturitou	2630,7	2646,2	2650,6	2679,1	2779,6	2855,8	2936,4	3019,8
	31,72%	31,67%	31,53%	31,71%	32,75%	33,51%	34,32%	35,17%
vysokoškolské	744,2	813,7	831,7	862,2	907,1	954,6	974,8	1050,0
	8,68%	9,46%	9,63%	9,94%	10,41%	10,88%	11,02%	11,74%

Stav, vývoj, úspěšnost a problematiku britského školského systému, jeho ovlivnění rozdílnými sociálními podmínkami a zatížení historií tohoto ostrovního státu docela dostatečně ukazují tabulky, grafy a citace z pramenů volně dostupných a pocházejících přímo z Velké Británie.

V České republice obdobná sledování, tabulky a zdroje k dispozici nejsou. Přestože existuje ministerstvo školství, patrně jej tento stav nezajímá. To málo, co je k dispozici, většinou pochází ze zcela jiných zdrojů a vzniklo buď za úplně jiným cílem, nebo jako vedlejší produkt nějakého výzkumu. I za to málo je ale potřeba poděkovat.

Proto jsem přistoupila k vlastnímu drobnému výzkumu, který mi měl pomoci doložit má tvrzení a vývody uvedené v teoretické části.

K výzkumu jsem použila osobní dotazník, kterým jsem oslovila jak žáky škol v Anglii – přímo v Chelmsfordu mém bývalém bydlišti, tak české žáky navštěvující základní školy v Kroměříži a v městysi Kvasice. Ve všech případech se jednalo o žáky vyšších ročníků základních škol, tedy druhého stupně.

Záměr mi daleko lépe vyšel v českém prostředí, kde jsem získala zpět většinu dotazníků. S daleko menší ochotou ke spolupráci jsem se setkala v Londýně, kde se mi vrátilo méně než 1/3 rozdaných dotazníků. Ale i tak se mi podařilo shromáždit potřebné množství materiálu s dostatečnou vypovídací úrovní.

Jak dotazníky vypadaly je zřejmé z přílohy č. 2 – česká varianta a přílohy č. 3 – anglické znění. Musím upozornit, že nebylo možné dodržet naprostou shodnost dotazníků a to z toho důvodu, že britští žáci, kteří dotazníky vyplnili, nejsou známkováni, ale pouze písemně hodnoceni na konci školního roku.

4. Výzkum

4.1. Cíl výzkumu

Respondenti měli dotazníkovou metodou vyjádřit svůj vztah ke škole, procesu vzdělávání. Jaké hodnoty považují pro dosažení dobrého vzdělání za důležité a jaké dosahují ve škole vzdělání. Dále dotazník pro dokreslení sledoval i sociální a rodinné poměry respondentů.

Daná zjištění se mohou stát důležitým faktorem při hodnocení kvality a vlivu kurikula pro vývoj vědomostí a vztahu mládeže ke vzdělání.

4.2. Metodologie výzkumu

Výzkumný záměr je řešen v rovině teoretické a empirické. V teoretické rovině jde o obsahovou analýzu dokumentů a vlastních zkušeností, kritickou analýzou informačních zdrojů.

Empirická část práce je zpracována statistickými metodami, šetření je kvantitativního charakteru. Hlavní metodou je dotazník.

4.3. Časový harmonogram:

Příprava výzkumu	05. 2008
Realizace výzkumu	10. 2008
Zpracování výzkumu	05. 2009
Prezentace výzkumu	05. 2010

4.4. Charakteristika zkoumaného vzorku

Analytická jednotka: žák ve věku 11 – 16 let, II. stupeň základní školy

– **Základní soubor:**

- Velká Británie 3 250 000 žáků II. stupně (Vývoj počtu žáků v časové řadě – Británie)
- Česká republika 386 817 žáků II. stupně ZŠ⁵⁶

– **Výběrový soubor:**

Škola Chelmsford - Moulsham high school and humanities college

Vznik 1973

Kapacita 1600 žáků a studentů

Dotazování žáci v rozpětí 11 – 16 let

Rozdáno: 150 dotazníků

Vráceno vyplněných: 55 dotazníků, to je 36,66%

Základní škola U Sýpek, Kroměříž

Vznik 1939, dnešní podoba z roku 1991

Kapacita 500 žáků, v současnosti 293 žáků I. a II. stupně ve 13 třídách

Dotazování žáci v rozpětí 11 – 16 let

Rozdáno: 180 dotazníků

Vráceno vyplněných: 160 dotazníků, to je 88,89%

Základní škola Kvasice

Vznik 1980

Kapacita 500 žáků, v současnosti 226 žáků I. a II. stupně v 11 třídách

Dotazování žáci v rozpětí 11 – 16 let

Rozdáno: 150 dotazníků

Vráceno vyplněných: 132 dotazníků, to je 88,00%

– **Oficiální studijní výsledky**

U českých škol se jedná o hodnocení žáků druhého stupně, tedy 6 – 9 tříd. Hodnocení je z Výročních zpráv za školní rok 2008 /2009

Britské hodnocení se týká výsledků dosažených při standardních zkouškách A level a GCSE, také ze školního roku 2008/2009

---

⁵⁶ Statistická ročenka školství – vývojová ročenka, podrubrika rok 2003/04-2008/09, kapitola B4, základní vzdělávání, vývoj základních škol

GCSE RESULTS 2009
National Curriculum Core Subjects:

SUBJECT	Entries	A*	A	B	C	D	E	F	G	U	%A*- C Passes
English Language											
Boys	134	2	19	26	52	17	13	5	-	-	79,2
Girls	130	19	21	38	32	10	8	2	-	-	
Passes	264	21	40	64	84	27	21	7	-	-	
English Literature											
Boys	125	3	15	26	45	18	8	5	4	1	77,9
Girls	119	5	21	42	33	12	2	2	-	2	
Total	244	8	36	68	78	30	10	7	4	3	
Mathematics											
Boys	134	3	16	22	42	33	15	3	-	-	63,5
Girls	129	3	10	38	33	21	12	9	3	-	
Total	263	6	26	60	75	54	27	12	3	-	
Core Science											
Boys	134	8	17	25	38	26	14	5	1	-	65,0
Girls	129	12	14	33	24	27	15	4	-	-	
Total	263	20	31	58	62	53	29	9	1	-	
Additional Science											
Boys	82	1	2	4	40	22	11	1	1	-	59,6
Girls	84	1	3	21	27	20	10	2	-	-	
Total	166	2	5	25	67	42	21	3	1	-	
Biology											
Boys	18	6	7	4	1	-	-	-	-	-	100
Girls	14	8	4	2	-	-	-	-	-	-	
Total	32	14	11	6	1	-	-	-	-	-	
Chemistry											
Boys	18	5	8	5	-	-	-	-	-	-	100
Girls	14	5	7	2	-	-	-	-	-	-	
Total	32	10	15	7	-	-	-	-	-	-	
Physics											
Boys	18	7	10	1	-	-	-	-	-	-	100
Girls	14	8	4	2	-	-	-	-	-	-	
Total	32	15	14	3	-	-	-	-	-	-	
Science (all options)											
Boys	270	27	44	39	79	48	25	6	2	-	69,7
Girls	255	34	32	60	51	47	25	6	-	-	
Total	525	61	76	99	130	95	50	12	2	-	
TOTAL	1296	96	178	291	367	206	108	38	9	3	
PERCENTAGES		7.4	13.7	22.5	28.3	15.9	8.3	2.9	0.7	0.2	71.9

A-LEVEL RESULTS 2009

A2 Level

(The figures include U grades, all of which will be declined and AS grades claimed where possible)

SUBJECT	Entries	A	B	C	D	E	U	% PASS
Art	8	2	3	2	1	-	-	100
Biology	15	5	2	5	2	1	-	100
Chemistry	13	1	1	2	4	4	1	92,3
Drama	15	-	4	5	5	1	-	100
Economics & Business Studies	39	6	6	11	7	8	1	97,4
English Language	17	1	2	3	7	3	1	94,1
English Literature	26	5	5	13	3	-	-	100
French	7	2	1	1	3	-	-	100
General Studies	123	18	29	33	28	12	3	97,7
Geography	30	2	8	9	6	5	-	100
German	5	-	3	1	1	-	-	100
Government & Politics	15	5	3	4	3	-	-	100
History	14	3	4	5	-	2	-	100
Information Technology	39	4	7	9	14	4	1	97,4
Mathematics	20	4	3	4	5	2	2	90
Media Studies	17	1	3	8	5	-	-	100
Music	4	-	1	3	-	-	-	100
Music Technology	4	1	-	1	2	-	-	100
Physic	6	2	1	1	-	1	1	83,3
Product Desing (graphics)	16	1	7	5	3	-	-	100
Psychology	25	4	8	5	4	3	1	96
Religious studies	13	3	5	-	4	-	-	92,3
Sociology	8	-	2	1	3	1	1	87,5
Sport & PE	17	1	2	2	8	3	1	94,4
TOTAL	496	71	110	133	118	50	14	
PERCENTAGES		14,3	22,2	26,8	23,7	10,1	2,8	97,2

AS Level (Includes exams taken in Year 13 and those taken to AS Level only in Year 12)

SUBJECT	Entries	A	B	C	D	E
Art	4	-	-	-	1	3
Biology	12	-	-	3	2	7
Chemistry	9	-	-	1	5	3
Drama	1	-	1	-	-	-
Economics & Business Studies	4	-	1	-	-	4
English Language	4	-	-	-	3	1
English Literature	7	1	2	2	2	-
French	3	-	-	-	-	3
General Studies	8	-	-	1	-	8
Geography	6	-	-	1	3	3
German	9	-	2	1	4	2
Government & Politics	1	-	-	-	1	-
Information Technology	5	-	1	-	1	3
Mathematics	6	-	-	2	1	3
Physic	7	-	-	-	2	5
Product Desing (graphics)	2	1	1	-	-	-
Psychology	9	2	2	1	1	3
Religious studies	4	-	-	-	2	2
Sociology	3	-	-	-	3	-
Sport & PE	2	-	1	-	1	-
TOTAL	106	4	11	12	32	47
PERCENTAGES		3,8	10,3	11,3	30,2	44,3

Základní škola U Sýpek, Kroměříž

II. stupeň, 5 tříd, hodnoceno 137 žáků

Prospělo s vyznamenáním	36	26,28%
Prospělo	96	70,07%
Neprospělo	5	3,65%

Základní škola Kvasice

II. stupeň, 6 tříd, hodnoceno 106 žáků

Prospělo s vyznamenáním	20	18,87%
Prospělo	85	80,19%
Neprospělo	1	0,94%

4.5. Výsledky výzkumu

- Četnost respondentů

Podle pohlaví

Tabulka 7 Četnost respondentů – Moulsham High School

respondenti	počet	%	celkem
hoši	32	58,18	55
dívky	23	41,81	

Tabulka 8 Četnost respondentů – ZŠ U Sýpky Kroměříž

respondenti	počet	%	celkem
hoši	76	47,50	160
dívky	84	52,50	

Tabulka 9 Četnost respondentů – ZŠ Kvasice

respondenti	počet	%	celkem
hoši	56	42,42	132
dívky	76	57,58	

Podle věku

Tabulka 10 četnost podle věku - Moulsham High School

věk	počet	%
11	2	3,64
12	0	0
13	5	9,09
14	20	36,36
15	21	38,18
16	1	1,81
neuveдено	6	10,91
celkem	55	100

Tabulka 11 četnost podle věku - ZŠ U Sýpky Kroměříž

věk	počet	%
10	5	3,13
11	23	14,38
12	29	18,13
13	41	25,63
14	33	20,63
15	29	18,13
celkem	160	100

Tabulka 12 četnost podle věku - ZŠ Kvasice

věk	počet	%
10	12	9,10
11	29	21,97
12	19	14,40
13	29	21,97
14	23	17,42
15	20	15,15
celkem	132	100

Podle bydliště + vlastní pokoj

Tabulka 13 četnost podle bydliště + vlastní pokoj - Moulsham High School

kde žijí	počet	%	vlastní pokoj	počet	%
rodinný dům	43	78,18	ANO	36	65,45
byt	12	21,82	NE	19	34,55
celkem	55	100	celkem	55	100

Tabulka 14 četnost podle bydliště + vlastní pokoj - ZŠ U Sýpky Kroměříž

kde žijí	počet	%	vlastní pokoj	počet	%
rodinný dům	132	82,50	ANO	103	64,38
byt	28	17,50	NE	57	35,62
celkem	160	100	celkem	160	100

Tabulka 15 četnost podle bydliště + vlastní pokoj – ZŠ Kvasice

kde žijí	počet	%	vlastní pokoj	počet	%
rodinný dům	121	91,67	ANO	70	53,03
byt	11	8,33	NE	62	46,97
celkem	132	100	celkem	132	100

Podle sourozenců

Tabulka 16 Podle sourozenců – má a kolik/ nemá - Moulsham High School

sourozenec	celkem	počet	1	2	3	<
ANO	48	celkem	12	9	10	17
NE	7	%	25,00	18,75	20,83	37,50

Tabulka 17 Podle sourozenců – má a kolik/ nemá - ZŠ U Sýpky Kroměříž

sourozenec	celkem	počet	1	2	3	<
ANO	135	celkem	84	26	10	15
NE	25	%	62,22	19,26	7,41	11,11

Tabulka 18 Podle sourozenců – má a kolik/ nemá – ZŠ Kvasice

sourozenec	celkem	počet	1	2	3	<
ANO	117	celkem	81	22	12	2
NE	115	%	69,23	18,80	10,26	1,71

- Vztah ke škole

Tabulka 19 Vztah ke škole, vzdělávání - Moulsham High School

vztah ke škole	počet	%
kladný	27	49,10
občas kladný	6	10,91
záporný	22	40,00
celkem	55	100

Tabulka 20 Vztah ke škole, vzdělávání - ZŠ U Sýpky Kroměříž

vztah ke škole	počet	%
kladný	63	39,38
občas kladný	0	0
záporný	97	60,62
celkem	160	100

Tabulka 21 Vztah ke škole, vzdělávání - ZŠ Kvasice

vztah ke škole	počet	%
kladný	69	52,27
občas kladný	0	0
záporný	63	47,73
celkem	132	100

- Studijní výsledky ve škole

Tabulka 22 Studijní výsledky - Moulsham High School

hodnocení	četnost	%
all As	7	12,73
very good	31	56,36
not too good	15	27,27
poor	0	0
neuveдено	2	3,64
celkem	55	100

Tabulka 23 Studijní výsledky – ZŠ U Sýpky Kroměříž

hodnocení	četnost	%
samé jedničky	15	9,38
vyznamenání	63	39,38
i trojky	51	31,86
i čtyřky	31	19,38
neuveдено	0	0
celkem	160	100

Tabulka 24 Studijní výsledky – ZŠ Kvasice

hodnocení	četnost	%
samé jedničky	9	6,82
vyznamenání	42	32,58
i trojky	49	37,12
i čtyřky	32	24,24
neuveдено	0	0
celkem	132	100

- Vztah k učení

Tabulka 25 Vztah k učení - Moulsham High School

vztah k učení	četnost	%
učím se pro sebe	23	41,82
jsem ochozen se zlepšit za nějakou odměnu	32	58,18
učení mne nezajímá	0	
celkem	55	100

Tabulka 26 ZŠ U Sýpky Kroměříž

vztah k učení	četnost	%
učím se pro sebe	80	50,00
jsem ochozen se zlepšit za nějakou odměnu	73	45,63
učení mne nezajímá	7	4,37
celkem	160	100

Tabulka 27 ZŠ Kvasice

vztah k učení	četnost	%
učím se pro sebe	73	55,30
jsem ochozen se zlepšit za nějakou odměnu	53	40,15
učení mne nezajímá	6	4,55
celkem	132	100

4.6. Dílčí závěr

Město Chelmsford je v současnosti prudce rostoucí hlavní město hrabství ESSEX. Uvedená škola patří k těm moderním a největším v městě. Jedná se o základní školu spojenou s college. Celkové množství studentů a žáků dalece převyšuje počty na obou českých školách. Ovšem celkovou teoretickou kapacitou pro II. stupeň naší základní školy, tedy 6 – 9 třídu převyšuje přibližně již jen dvojnásobně. Je to dáno rozdílným demografickým vývojem v obou zemích. Zatím co u nás v důsledku nízké porodnosti stále klesají počty žáků ve školách a mnohé se pro nedostatek žáků slučují a dokonce zavírají, počty obyvatel v Chelmsfordu stále rostou přílivem nových obyvatel do tohoto doposud takřka „bílého“ a klidného města.

Uvedené studijní výsledky za školní rok 2008/2008 je možno teoreticky porovnat, pokud budeme uvažovat že, našemu „vyznamenání“ přibližně odpovídá

hodnocení A+B, „prospěl“ C – E a neprospěl U. Přitom i to E je lidově řečeno „sotva prolezl“. (Britský systém považuje za úspěšné složení zkoušky a tady možnost dalšího postupu, pouze hodnoty A – C.)

První zkouška A Level vychází proti našim výsledkům dost špatně – 44,3 % studentů bylo hodnoceno stupněm E, což se mi zdá dost vysoký počet. Toto je ovšem opravdu jen velmi nepřesné srovnání a není možno na něm stavět.

4.7. Stanovení hypotéz

Hypotéza 1: Protože je Britský vzdělávací systém pro žáky vstřícnější, chodí raději do školy, než žáci ve sledovaných školách v ČR.

Hypotéza 2: Žáci sledované britské školy vlivem uplatňovaného kurikula dosahují lepších studijních výsledků.

Hypotéza 3: Modernější britský školní systém má kladný vliv na přístup žáků ke studiu. Učí se z vlastního přesvědčení.

Hypotéza 4: Případné zlepšení svých studijních výsledků nepovažují za obchod, nic za to nepožadují.

4.8. Verifikace hypotéz

Hypotéza 1: Protože je britský vzdělávací systém pro žáky vstřícnější, chodí raději do školy, než žáci ve sledovaných školách v ČR.

Z výsledku průzkumu (tabulky 18. + 19. + 20.) vyplývá, že sledovaný soubor žáků ve Velké Británii má kladnější přístup ke škole, celkem **49,10%** respondentů oproti jednomu souboru v z České republiky, kde jsme zjistili hodnoty **39,38%** (město) zatímco, soubor z vesnice vykázal kladný vztah u **60,62%** respondentů. Vezmeme-li ovšem k porovnání průměr za Českou republiku, dostaneme horší výsledek, pouze **45,20%** respondentů má ke své škole kladný vztah.

Negativní vztah má v Británii **40,00%** a v Česku **60,62 a 47,73%** respondentů.

Hypotéza 1 je potvrzena – verifikována.

Hypotéza 2: Žáci sledované britské školy vlivem uplatňovaného kurikula dosahují lepších studijních výsledků.

Výborných (all As) výsledků (tab. 21.) dosahuje **12,73%** respondentů z Británie a české školy (tab. 22. + 23.) vykazují **9,38%** (Kroměříž) a **6,82%** (Kvasice). Průměr za obě školy je **8,22%** žáků se samými jedničkami na vysvědčení. U tzv. žáků s „vyznamenáním“ je situace obdobná. Moulsham High School **56,38%** respondentů s výsledkem „very good“ a **39,38%** ZŠ Kroměříž a **32,58%** ZŠ Kvasice. Průměr za obě školy je **35,96%** vyznamenaných.

Zajímavé je, že z britských respondentů nikdo nevedl výsledek „POOR“.

Hypotéza 2 - je potvrzena – verifikována.

Hypotéza 3: Modernější britský školní systém má kladný vliv na přístup žáků ke studiu. Učí se z vlastního přesvědčení.

Tabulka č. 24 ukazuje, že **41,82 %** respondentů britské školy se učí dobrovolně, „pro sebe“. České školy (tabulky 25. a 26.) zde vykazují hodnoty **50,00%** (Kroměříž) a **55,30%** (Kvasice). Průměr za obě dvě školy je **52,40%**. Tyto výsledky tedy znamenají, že podle vyjádření respondentů hypotéza 3 není verifikována.

Hypotéza 3 není potvrzena – falzifikována.

Hypotéza 4: Případné zlepšení svých studijních výsledků, britští studenti nepovažují za obchod, nic za to nepožadují.

Své výsledky je ochotno za nějakou odměnu zlepšit (tabulka č. 24) **58,18%** respondentů, tedy více jak polovina. Čeští respondenti jsou o poznání méně „chamtiví“. Svě výsledky by za nějakou odměnu zlepšilo **45,63%** (Kroměříž) a **40,15%** (Kvasice). Průměr představuje **43,15%** dotázaných. Ani tato hypotéza není verifikována.

Hypotéza 4 není potvrzena – falzifikována.

Shrnutí

Z uvedených hypotéz byla verifikována jen polovina. Potvrzeny byly hypotéza 1 a hypotéza 2. Hypotézy 3 a 4 nebyly potvrzeny.

4.9. Výsledky výzkumu

Průzkum, jehož některé výsledky jsou uvedeny v příložených tabulkách, měl dokreslit můj pohled na „moderní vzdělávací systém, který by naše školství mělo co nejrychleji akceptovat a opustit staré školské (tak jak je veřejnosti neustále pracovníky

ministerstva školství a jím placenými vzdělávacími agenturami předkládáno) zvyky a pořádky. Protože jsem osm let žila v Británii, vdaná za rodilého Ira a do školy tam vodila své dvě nejstarší dcery, zvolila jsem si právě britský vzdělávací systém. Nejen z hlediska vzdělání, ale i sociálních podmínek a etnického složení. Aby můj pohled nevyzněl úplně jako pohled ženy v domácnosti, znající tuto problematiku jen ze školní chodby a občas i lavice, kde jsem seděla při třídních schůzkách, vytvořila jsem jednoduchý dotazník a ten zaměřila na žáky, kteří z tohoto šetření již mohou mít rozum. Tedy druhé stupně základních škol. Je možno konstatovat, že jsou oba, britský a český, přibližně shodné. Aspoň ve své střední části, tedy asi mezi 11 až 16 lety žáků. V tomto věku se u obou skupin přicházejí první zkoušky, které mají zásadní vliv na jejich další studijní vývoj. Buď se dále vzdělávají s cílem dosáhnout vysokoškolského vzdělání, anebo se musí spokojit se středním technickým vzdělání, případně jen s dělnickou profesí.

Určitým zklamáním byla britská odezva, malá návratnost dotazníků. To mne také vedlo k tomu, že jsem upustila od porovnání sociálních a dalších podmínek a jejich dopadu na úroveň vzdělanosti a vzdělávání respondentů.

Při rozhovoru s pedagogy britské školy mi učitelé naznačili, že odpovídali jen ti, co mají o školu a vzdělání opravdový zájem a jsou většinou ze středních sociálních vrstev. Aristokraté a děti z bohaté vrstvy to braly jako něco ponižujícího a ten opačný konec školního společenstva zase jako něco naprosto zbytečného a otravného.

Obě školy z okresu Kroměříž, které jsem si zvolila, důvěrně znám jedné jsem absolventka a dnes ji navštěvuje má nejmladší dcera a v té druhé můj strýc celou svou kariéru učil. Jsou to reprezentanti průměrných základních škol České republiky po odfiltrování nejlepších žáků, kteří po absolvování pátého ročníku odcházejí na víceletá gymnázia. Naopak je možno říci, že britská škola je v plné síle a kvalitě žactva. Odpovídali zde žáci převážně mající za sebou již prvou vážnou zkoušku A – level.

Z výsledků se zdá, že naši žáci jsou mírně upřímnější a jsou ochotni doznat i naprostý nezájem o školu, či špatné výsledky své školní docházky. Pro malou četnost souborů není možno zobecnit poznatky a konstatovat, který systém je lepší a jestli dobře, že se snažíme za každou cenu jít opět něčí cestou a tu naši vlastní opustit. Je s podivem, že to prosazují lidé, kteří se většinou po čtyřech letech na postech ministerstva mění a kteří jsou většinou produkty toho podle nich špatného školského

systemu. Stejně tak, jako většina poslanců a senátorů. Většina z nich určitě není absolventy Sorbonny, Oxfordu nebo jiné prestižní univerzity.

Z výsledků jak teoretické, tak i praktické části je možno konstatovat, že oba systémy mají své klady a nedostatky. Cestou k lepším výsledkům ve vzdělávání mládeže, určitě povede zjednodušení toho britského a finanční podpora toho dobrého v českém. V žádném případě ovšem není možno říci, že dosavadní český systém je špatný, produkuje hloupou mládež a spasí nás jen jeho přestavba třeba po britském vzoru.

ZÁVĚR

Domnívám se, že jako matka dětí, které navštěvovaly jak britské školy, tak v současnosti jsou vzdělávány českým školským systémem, mohu minimálně z laického hlediska posoudit úroveň obou školských systémů. To jak se jeví člověku přímo jimi modelovanému a co je pravdy na oficiálních informacích. Ostatně i já jsem produkt všech stupňů českého vzdělávacího systému, jak toho „špatného“ před rokem 1989, tak toho současného, soustavně reformovaného. A z pohledu svého věku, jsem již na dostatečné úrovni vnímání skutečného stavu věcí.

V první části práce pojednávám o britské společnosti, sociálních, ekonomických a etnických aspektech, které jí modelují a tím přímo ovlivňují i úroveň vzdělanosti a celkové klima v Británii. Z této situace vychází i britský školský systém, stále ještě poplatný „britské koloniální a aristokratické minulosti“, která má pořád vliv na určitou segregaci ve společnosti a tím i školství. Stát, jako představitel evropské demokratické školy, se různými opatřeními snaží pomoci těm „dole“ a zabránit stále větší devastaci společnosti. Výsledkem je zatím ale roztržštěný systém vzdělávání, na jedné straně se pyšníci prestižními univerzitami, ale na druhé straně je konfrontován spoustou napůl gramotných „produktů“ školského systému. Ten sice ví, že to co potřebuje, si může najít na internetu, ovšem na druhé straně postrádá jakoukoliv motivaci to udělat.

Tento a podobné systémy jsou v současnosti u nás, stejně jako dříve ten sovětský prosazovány a vynášeny do nebes.

Proto jsem zvolila posouzení skutečnosti, pomocí malého dotazníku. Obsahuje celkem osm dotazů. Původním záměrem byla i podrobná sociální studie. Ta ovšem narazila na nezáměr britské strany o spolupráci. Ale i tato skutečnost o něčem vypovídá. Stanovila jsem si základní hypotézy, postavené na současném trendu – britský systém je lepší, produkuje vzdělanější a kreativnější mládež.

Po vyhodnocení dotazníků, je výsledek nerozhodný. Přihlédnou-li ovšem k oficiálním výsledkům, ne těm filtrovaným našimi vzdělávacími prostředky, je možno konstatovat, že doposud naši žáci nejsou na tom zase tak špatně a to i ve srovnání s „dobrou britskou školou“. Není možno bez povšimnutí přejít, že studie EU k tomuto problému – úroveň vzdělanosti v jednotlivých zemích sedmadvacítky, nám říkají, že „vyspělé“ státy velkou rychlostí doháníme a nebude to trvat tak dlouho, kdy se i naši

žáci budou třeba v Brazílii, nebo v Kongu ptát, „Máte tady nějaké černochy?“.

Žila jsem a vystudovala jsem základní a střední školu v České republice. Základní školu jsem začínala v socialistickém Československu a střední školu jsem ukončila v demokratické České republice. Mé děti se narodily a školní docházku započaly v liberální a demokratické Anglii. Jako matka jsem s nimi poznávala neznámé. Prošly jsme spolu předškolním zařízením a pak se postupně potýkaly se školní docházkou na I. a II. stupni základní školy. Zkušenost to byla nezapomenutelná, a protože jsem si na vlastní kůži vyzkoušela, jaké je to být žákem škol dnes již všech stupňů, včetně toho nejvyššího, vysokoškolského v České republice a co všechno obnáší být žákem v Anglii, myslím si, že si můžu dovolit srovnávat.

V Londýně jsme dceru zapsali do školy ihned po narození, abychom měli aspoň trošku naději na získání dobrého školního místa. Na rozdíl od Anglie je v Čechách dětí nedostatek. Potom, co jsme se přestěhovali do Chelmsfordu, on přece jen Londýn není ideálním místem k výchově dětí, jsme školu měnili ještě dvakrát. Přestože jsme měli dobrou školu na dosah ruky, museli jsme dceru vodit do mnohem vzdálenější školy, protože jsme k té dobré nepatřili, a také měli plno. Až během druhého školního roku nám byl dovolen přestup do námi vybrané školy na základě podání odvolání. Později se nám podařilo, aby i naše druhá dcera dostala v této škole místo. V České republice tento problém zatím nehrozí.

Dobrých škol je v Anglii nedostatek. Tento fakt má za následek růst cen nemovitostí v oblastech, které spadají do spádových oblastí dobrých škol. Pokud zde nebydlíte, dostat se do této školy je téměř nemožné. Rodiče ve snaze získat dítěti místo ve škole na základě adresy udělají cokoliv – přestěhují se a koupí dům, nebo alespoň pronajmou byt. Musím říct, že rozdíly mezi školami jsou opravdu markantní. Výběr školy rozhodne o životě vašeho dítěte. Není to ani tak v tom, co obsahují osnovy, ty jsou víceméně všude stejné, ale v kvalitě výuky, prostředí, jak kvalifikovaní jsou učitelé a z jaké sociální vrstvy jsou žáci. Vztah učitele a žáka je v Anglii spíše kamarádský, učitel žáky do ničeho nenutí, vše se dělá formou hry a učitel se snaží motivovat žáky k učení a spolupráci. Již každé malé dítě zná svá práva, dítě může téměř cokoliv a učitel nic. Učitel se prakticky neustále pohybuje na velmi tenkém ledu. Bezpečnost na školách se rok od roku zhoršuje, s rostoucím věkem dětí je to čím dál tím větší problém. Na některých školách nejsou výjimkou ochranky nebo policejní hlídky, které mají zaručit větší bezpečnost před šikanou mezi dětmi a pro učitele před dětmi.

Finančně na tom školy také nejsou nejlépe. Neustále se pořádají různé charitativní akce a vybírají se peníze na učební pomůcky, náradí do tělocvičny, výsadbu zeleně, nebo koupí piana pro hudební výchovu. Pro nedostatek financí žáci nemají žádné učebnice, ani pracovní sešity a veškeré učební texty jsou pouze kopírovány.

Aktivita, které by pomohly vyplnit volný čas dětí v rámci školy, téměř neexistují. Do kroužků je potřeba se zapsat měsíce dopředu z důvodu zajištění si místa, nějaká uniforma je téměř vždy nutná a i po finanční stránce je to tedy velmi náročné. Mnohé rodiny si nemohou dovolit více než jeden kroužek pro dítě, a to i když oba rodiče pracují.

Přeplněné třídy a školy, nedostatek finančních prostředků, málo kvalifikovaných učitelů, nezájem žáků o výuky, nedostatek mimoškolních aktivit, které by si rodiče pro své děti mohli dovolit ....., a tak bych mohla pokračovat dál.

Nové motto Anglie pro oblast vzdělávání zní: „ Proč děti učit faktům, která si dnes mohou vyhledat na internetu, dovednosti života jsou daleko důležitější: „ Co to jsou ale ty dovednosti?“

Výuka v Anglii je pro většinu procházka růžovým sadem, jen ctižádostiví žáci s podporou rodičů dosáhnou dobrého vzdělání, jiní odchází v šestnácti letech ze školy a neumí ani pořádně číst a počítat.

Doufám, že české školství si udrží svou dosavadní kvalitu a řád, bude dál učit děti fakta, používat známkování od jedné do pěti a nedá se na cestu liberálního školství dle vzoru Anglie.

Resumé

Diplomová práce „Český pohled na britský školský systém, jeho sociální aspekty a srovnání s českým školstvím“, je zaměřena na britský školní systém a jeho srovnání s kritizovaným systémem výuky v České a bývalé Československé republice. Vychází z osobních zkušeností autorky, dostupných britských a českých statistických zdrojů a literatury. Je zde hodnocen nejen systém jako takový, ale i jak se na jeho formování podílí historický vývoj britské společnosti, sociální podmínky, imigrace a řada dalších faktorů. Práce je doplněna praktickými postřehy ze skutečného dění ohledně rodiny a britské základní školy a poskytuje podklady ke konfrontaci s pohledem tzv. „odborníků“, žijících „na kontinentu“, tedy za kanálem.

Práce dále obsahuje stručný vývoj českého školství opět z pohledu toho, který osobně prošel všemi stupni vzdělávacího procesu v Československu a České republice.

Praktická část srovnání je provedena na podkladě výstupů z jednoduchého dotazníku. Dotazník byl předložen žákům druhého stupně základních škol jak v Británii, tak v České republice. Dále byly stanoveny čtyři hypotézy pro ověření tvrzení, že britský školský systém je lepší a přináší lepší výsledky, nejen v dosažené úrovni vzdělání, ale i co se týče vztahu žáků ke studiu a škole jako celku. Původní záměr tyto hypotézy doplnit i o sociální studii a srovnání se stavem v České republice, ztroskotal ovšem na vztahu britské strany k dotazníku. – malý zájem o spolupráci.

Ze čtyř hypotéz byly verifikovány dvě (50%) a dvě se nepodařilo potvrdit. Není tedy možno jednoznačně tvrdit, že britský školský systém je pro školní mládež výhodnější a přináší lepší studijní výsledky. Oficiální britské prameny svědčí o pravém opaku. Jak vyplývá z teoretické části práce.

Vzhledem k současné ekonomické situaci, narůstajícím negativním jevům v chování nejen mladé generace a zhoršující se vědomostní úrovni průměrné české populace, vystává stále naléhavější otázka, zda výraznou dlouhodobou nekonceptnost celého systému vzdělávání je možno zlepšit současnou snahou o přestavbu našeho systému vzdělávání na ten jakoby západní.

Anotace

Ve své diplomové práci „Český pohled na britský školský systém, jeho sociální aspekty a srovnání s českým školstvím“, jsem se zaměřila na problematiku současného britského školského systému, jeho sociální a ekonomické aspekty a pokusila jsem jej srovnat se současným systémem českého školského systému. Vedly mne k tomu současné tendence ministerstva školství, různých ústavů a společenství zkoumajících naše školství, produkujících řadu nikdy nedotažených směrnic a doporučení, jež pouze odčerpávají peníze tolik chybějící právě ve vzdělávání našich dětí, mládeže a dospělých.

V práci vycházím z dostupné britské i české literatury, výsledků průzkumů a statistických přehledů uveřejněných na internetu a vše konfrontuji s vlastní zkušeností.

Vše jsem doplnila rozbořením výsledků anonymního dotazníku. Respondenty byla školní mládež od 11 do 16 let, tedy žáci druhých stupňů základních škol. Byly stanoveny základní hypotézy ohledně vlivu školských systémů na vzdělání.

Ve výsledku byly dvě hypotézy potvrzeny a dvě nepotvrzeny. Je tedy možno konstatovat, že není možno (na podkladě těchto výsledků) verifikovat obecné tvrzení, že západní vzdělávací systém je lepší a jeho aplikace u nás přinese zlepšení úrovně vzdělanosti v České republice.

Klíčová slova:

Sociální status, sociální vrstva, sociální prostředí, škola, vzdělání, chudoba, etnikum, kurikulum, Level A, žák.

Annotation

In my diploma work entitled “Czech Outlook on the British School System, Its Social Aspects and Its Comparisons with the Czech School System”, I focused my attention on the problems of the current British school system, its social and economic aspects and I tried to compare it with the current Czech school system. I was influenced towards deciding on this work due to the school government department, various institutions and parties, whose are producing plenty of half hearted suggestions and guidelines, that are only draining money from already money short education system and education of children, teenagers and adults.

I compiled the work on information available in British and Czech books, findings of various resources and statistical surveys published on the internet. I am comparing all this information with my own experience.

The work is completed with the study of results of an anonymous questionnaire. The informants were school pupils between 11 and 16 years old (students of secondary school).

There are also suggested hypothesis about the influence of different school systems on education.

In the end two hypotheses were confirmed and two were not. It is possible to say then, that it is not possible, based on my findings, to verify the preconceived idea and generally held view, that the West's educational system is better and its application here would bring improvement to the educational level in the Czech Republic.

Key words

Social status, social class, social environment, school, education, poverty, ethnic, curriculum, A level, pupil

Literatura a prameny:

- 1) Archer, L., Hutchings, M. and Ross, A., Higher Education and Social Class: RoutledgeFalmer, London, 2003
- 2) Calender, C. and Kemp, M. Changing Student Finances: income expenditure and the take-up of students loans among full – and part-time higher education students in 1998/9, London: DfEE, 2000
- 3) Crompton, R., Class and Stratification: Polit P, Crompton Roseary, 1993. ISBN 07456609473
- 4) Connor, H. and Dewson, S. with Tyers, C., Eccles, J., Regan, J. and Aston, J. Social Class and Higher Education, London: DfEE, 2001
- 5) Dearind, R. Higher Education in the Learning Society. London: The Stationery Office, 1997
- 6) Departmen for Education and Skills DfES, 2001
- 7) Essex County Council, Primary Education in Essex 2004/2005. Essex County Council, august 2003
- 8) Ježková, V., Walterová, E. Vzdělávání v zemích Evropské unie. Praha: PF UK, Centrum evropských studií, 1997, s. 194. ISBN 80-86039-19-6.
- 9) Modood, T. The number of ohnic minority students in British higher education: Oxford Review of Educatio 19 (2): 167-82 1993.
- 10) Modood, T. and Shiner, M. Ethnic Minorities and Higher Education, London: Policy Studies Institute, 1994
- 11) Morgan, M., Roberts, C. and Powdrill, P. More money than sense?, Bristol: Policy Press, 2001
- 12) Moulsham Infant School, Handbook for Parents of New Pupils 2004/2005. Moulsham Infant School, 2003
- 13) OECD Economics and Finance of Lifelong Learning, Paris: Organization for Economic Co-operation and Development, 2001

- 14) Ozga, J. and Sukhandan, L. Undergraduate non-completion: a report for the Higher Education Funding Council for England, Report 2 in Undergraduate Non-Completion in Higher Education in England, Bristol: HEFCE, 1997
- 15) Pugsley, L. „Throwing your brains at it“: International Studies in Sociology of Education, 8 (1) 71-79 1998
- 16) Postlethwaite, T.N. (Ed.): The Encyclopedia of National Systems of Education. Oxford, Pergamon Press 1995
- 17) Průcha Jan, Vzdělávání a školství ve světě, Praha: Portál, 1999. - 319 s. ISBN 80-7178-290-4
- 18) Průcha, Jan. - red.: Proměny vzdělávání v mezinárodním kontextu. Praha, 1992.
- 19) Thomas, E. Widening Participation in Post-Compulsory Education, London: Continuum, 2001
- 20) Archer, L. and Hutchings, M. „Bettering yourself“: discourses of risk, cost and benefit in ethnically diverse, young working-class non-participants, constructions of higher education: British Journal of Sociology of Education, 21(4): 2000 555-74
- 21) Ball, S.J. and Vincent. C. „I heard it on the grapevine“: British Journal of Sociology of Education, 19: 377-400 1998
- 22) Gewirtz, S., Ball, S. J. and Bowe, R. Parents, privilege and the education market: Research Papers in Education, 9: 3-29 1993
- 23) Grundy, S. A collaborative framework for widening participation in Islington, Haringey, Hackney and Tower Hamlets, qualitative research: summary report, Unpublished paper, University of North London, 2001
- 24) Hatcher, R. Class differentiation in education: rational choices?, British Journal of Sociology of Education, 19 (1): 5-24 1998a
- 25) Hutchings, M. and Archer, L. „Higher than Einstein“: constructions of going to university among working-class non participants, Research Papers in Education, 16(1): 69-91. 2001
- 26) Reay, D. „Always knowing“ and „never being sure“: familial and institutional habituses and higher education choice, Journal of Education Policy, 13 (4): 519 -29 1998

- 27) Reay, D. and Ball, S. J. „Making their minds up“ family Dynamics of school choice, British Educational Reserch Journal, 24 (4): 431-48 1998
- 28) www.uiv.cz/clanek/716/1852 Statistická ročenka školství – vývojová ročenka, podrubrika rok 2003/04 – 2008/09, kapitola B4 Základní vzdělání, vývoj základních škol.
- 29) www.kdf.mff.cuni.cz/vyuka/pedagogika/semin-prace/.../britanie.doc Vzdělávací systém Velké Británie.
- 30) <http://www.essexcc.gov.uk/admissions>
- 31) <http://www.woodlands-junior.kent.sch.uk/customs/questions/education.html>
- 32) <http://www.ofsted.gov.uk>
- 33) <http://www.standards.dfes.gov.uk>
- 34) <http://www.movinghere.org.uk/galleries/histories>
- 35) <http://www.news.bbc.co.uk>
- 36) www.education.manchester.ac.uk
- 37) www.jrf.org.uk
- 38) www.poverty.org.uk
- 39) www.zssypky.cz Výroční zpráva 2008/2009
- 40) www.zskvasice.cz Výroční zpráva 2008/2009
- 41) www.ucas.ac.uk/figures/archive/download/index.html UCAS Annual Statistical Tables. 2002

Seznam grafů

Graf 1 Složení barevné populace ve Velké Británii.....	10
Graf 2 Zastoupení jednotlivých etnik na Lambert school - Londýn	12
Graf 3 Složení rodin Velká Británie 1979	13
Graf 4 Složení rodin Velká Británie 2002	14
Graf 5 Vývoj ve složení rodiny ve Velké Británii	15
Graf 6 Pokles počtu osob žijících ve společné domácnosti – Velká Británie.....	16

Seznam tabulek

Tabulka 1 Populace v Anglii podle etnických skupin.....	9
Tabulka 2 Charakteristika sociálních vrstev společnosti ve Velké Británii.....	17
Tabulka 3 Odhad četnosti jednotlivých sociálních skupin Velká Británie 2006	18
Tabulka 4 Charakteristika jednotlivých sociálních skupin	19
Tabulka 5 Struktura povinné školní docházky Velká Británie	30
Tabulka 6 Vzdělání obyvatelstva ČR nad 14 let.....	72
Tabulka 7 Četnost respondentů – Moulsham High School	79
Tabulka 8 Četnost respondentů – ZŠ U Sýpky Kroměříž.....	79
Tabulka 9 Četnost respondentů – ZŠ Kvasice	79
Tabulka 10 četnost podle věku - Moulsham High School.....	79
Tabulka 11 četnost podle věku - ZŠ U Sýpky Kroměříž	80
Tabulka 12 četnost podle věku - ZŠ Kvasice.....	80
Tabulka 13 četnost podle bydliště + vlastní pokoj - Moulsham High School	80
Tabulka 14 četnost podle bydliště + vlastní pokoj - ZŠ U Sýpky Kroměříž	80
Tabulka 15 četnost podle bydliště + vlastní pokoj – ZŠ Kvasice	81
Tabulka 16 Podle sourozenců – má a kolik/ nemá - Moulsham High School	81
Tabulka 17 Podle sourozenců – má a kolik/ nemá - ZŠ U Sýpky Kroměříž	81
Tabulka 18 Podle sourozenců – má a kolik/ nemá – ZŠ Kvasice	81
Tabulka 19 Vztah ke škole, vzdělávání - Moulsham High School.....	81
Tabulka 20 Vztah ke škole, vzdělávání - ZŠ U Sýpky Kroměříž.....	81
Tabulka 21 Vztah ke škole, vzdělávání - ZŠ Kvasice.....	82
Tabulka 22 Studijní výsledky - Moulsham High School.....	82
Tabulka 23 Studijní výsledky – ZŠ U Sýpky Kroměříž	82
Tabulka 24 Studijní výsledky – ZŠ Kvasice.....	82
Tabulka 25 Vztah k učení - Moulsham High School.....	83
Tabulka 26 ZŠ U Sýpky Kroměříž	83
Tabulka 27 ZŠ Kvasice	83

Seznam příloh

Příloha 1 : Dopis rodičům ze školy	99
Příloha 2 Vývoj počtu žáků v časové řadě – Británie	100
Příloha 3 Přehled počtu studentů dle věku a pohlaví - školy Británie – rok 2008.....	101
Příloha 4 Dotazník, originál britské verze	103
Příloha 5 Dotazník, originál české verze	104

Přílohy

Příloha 1 : Dopis rodičům ze školy

15th July 2005

Dear Parents,

Your child will start school on a part time basis for the first term from 9.00 a.m. - 12.00 a.m.

Your child's first day at school will be Tuesday, 6th September starting at 9.30 a.m. entering by the side gate to the school. After their first day they will start between 8.45 a.m. to 9.00 a.m. with the rest of the school.

They may enter through the side gate accompanied by an adult to the classroom door until Friday, 23rd September or alternatively they may enter through the front door if they are happy to do so.

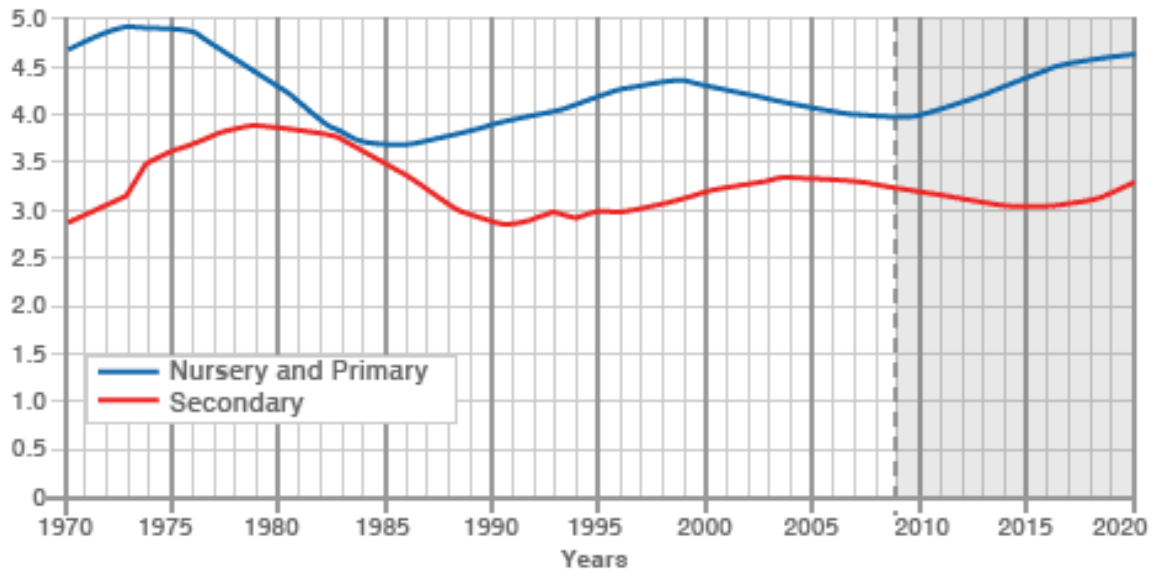
Yours sincerely,

Alison A. Smith (Mrs.)
Headteacher

Příloha 2 Vývoj počtu žáků v časové řadě – Británie

PUPILS IN STATE SCHOOLS IN ENGLAND

Millions

SOURCE: DCSF (using ONS projections)

Příloha 3 Přehled počtu studentů dle věku a pohlaví - školy Británie – rok 2008

Pupils aged:	Number of pupils							
	Full-time			Part-time			Total	Total
	Boys	Girls	Total	Boys	Girls	Total	(FTE)	(Headcount)
Total Under 5	326 230	311 470	637 700	161 400	155 260	316 660	796 030	954 360
5	298 220	283 240	581 460	30	10	30	581 480	581 500
6	287 890	273 830	561 720	10	x	10	561 730	561 740
7	290 650	277 540	568 190	10	10	20	568 200	568 210
8	297 170	283 280	580 450	10	0	10	580 450	580 460
9	307 080	291 550	598 630	10	x	20	598 630	598 640
10	310 880	295 910	606 790	10	x	10	606 800	606 810
Total 5 to 10	1 791 890	1 705 350	3 497 240	80	20	100	3 497 290	3 497 340
11	318 600	304 010	622 620	10	x	10	622 620	622 620
12	314 420	298 620	613 040	10	x	10	613 040	613 050
13	318 350	303 650	622 000	10	x	20	622 010	622 020
14	326 160	310 580	636 750	30	x	30	636 760	636 780
15	323 830	309 050	632 880	30	20	50	632 910	632 930
Total 11 to 15	1 601 370	1 525 910	3 127 280	90	30	120	3 127 340	3 127 400

16	126 100	131 050	257 150	x	x	10	257 150	257 160
17	98 300	107 060	205 360	10	x	10	205 360	205 370
18	13 620	11 620	25 240	10	20	30	25 250	25 270
19+	2 310	1 780	4 100	x	x	10	4 100	4 100

Total 16 to 19+	240 320	251 520	491 840	20	30	50	491 870	491 890
------------------------	----------------	----------------	----------------	-----------	-----------	-----------	----------------	----------------

All ages	3 959 820	3 794 250	7 754 070	161 590	155 340	316 930	7 912 530	8 071 000
-----------------	------------------	------------------	------------------	----------------	----------------	----------------	------------------	------------------

---

Source: School Census

1. Includes nursery schools, middle schools as deemed, Academies and CTCs.
2. Includes maintained and non-maintained special schools, independent schools, pupils referral units and general hospital schools.
3. Age as at 31 August 2008.
4. Excludes dually registered pupils. Includes pupils with other providers in Pupil Referral Units.

Příloha 4 Dotazník, originál britské verze

Questionnaire

1. Boy Girl
2. Age
3. Where do you live? in a house
in a flat
4. Do you like school? Yes No
5. What were yours school grades last year?
- all As
  - very good
  - not too good
  - poor
6. How many siblings do you have?
7. Do you have your own room? yes no
8. For which of the following are you willing to improve your school marks?
- more pocket money or money generally
  - new mobile, MP3
  - computer, laptop
  - nothing, I study for myself
  - nothing, not interested in school
  - anything else, please write what

Příloha 5 Dotazník, originál české verze

DOTAZNÍK

1. chlapec →   děvče →

2. stáří: →

3. kde bydlíš: - ve městě   rodinném domě

kr - 2

v bytě →

- na vesnici →

4. baví tě škola? → ANO →   NE →

5. v loňském roce jsem měl na vysvědčení:

- samé jedničky →

- vyznamenání →

- i trojku →

- i čtyřku →

6. kolik máš sourozenců?

7. máš vlastní pokoj? → ANO →   NE →

8. za jakou cenu jsi ochoten se víc učit a mít lepší známky?

- vyšší kapesné, nebo jiná peněžní pobídka? →

- nový mobil, MP3? →

- počítač? →

- nic, učím se pro sebe →

- nic, nemám zájem →

- něco jiného (napiš co)

ja' me po mamce mechu protoz' ma
vetimnu veci prostě nejsou peníze a ja' nim
te ma ho mamka nema mi ucila radost,
kdyz' došel u domu' a z maliky a mamka
mi rekne' ze sem sikovna' a ze se i dočila
snadim